

การศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา
ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

สารนิพนธ์
ของ
นางระเบียบ เชี่ยวชาญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

พฤษภาคม 2550

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒการศึกษามรรณะการบริหารด้านวิชาการ
ระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตภาษีเจริญ

บทคัดย่อ
ของ
ระเบียบ เชี่ยวชาญ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
พฤษภาคม 2550

ระเบียบ เชี่ยวชาญ. (2549). การศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ.

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์สอนและขนาดของโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนปฐมวัย จำนวน 80 คน ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ.ปีการศึกษา 2549 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7667, .7839, .7966, และ .8365 ตามลำดับ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t – test) แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฐมวัย โดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย ทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก

2. สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม ตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์สอนต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ด้านการนิเทศ และ ด้านการส่งเสริมการวิจัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์สอน 5 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์สอนต่ำกว่า 5 ปี

3. สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม ตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยในโรงเรียนขนาดต่างกัน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ทั้ง 4 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูปฐมวัยในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดใหญ่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูปฐมวัยในโรงเรียนขนาดกลาง

**A STUDY OF ACADEMIC ADMINISTRATION COMPETENCIES OF SCHOOL
PRINCIPALS IN PRIMARY SCHOOLS UNDER THE DEPARTMENT OF EDUCATION
BANGKOK METROPOLITAN ADMINISTRATION, KHET PHASCHAREON OFFICE**

**AN ABSTRACT
BY
RABEAB CHIEWCHAN**

**Presented in Partial fulfillment of the Requirements
for the Master of Education Degree in Educational Administration
at Srinakharinwirot University
May 2007**

Rabeab Chiewchan. (2007). **A Study of Academic Administration Competencies of School Principals in Primary Schools under the Department of Education Bangkok Metropolitan Administration, Khet Phaschareon Office.** Master's Project, M.Ed. (Educational Administration). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assist Prof. Dr.Vira Supakit.

The purposes of this study were to study academic administration competencies of school principals in primary schools under the Department of Education Bangkok Metropolitan Administration, Khet Phaschareon Office in 4 aspects, i.e. learning management, curriculum development, supervision, and research support; compare the academic administration competencies according to teacher perceptions by teaching experience and school size. The sample consisted of 80 kindergarten teachers in the primary schools under the Department of Education Bangkok Metropolitan Administration, Khet Phaschareon Office in the academic year 2006. A simple random sampling was used to acquire the sample. The instrument used for data collection was a 5-point rating scale questionnaire with alpha reliability of .7667, .7839, .7966, and .8365 for the learning management, curriculum development, supervision, and research support aspects respectively. The statistics used for data analyses were percentage, mean, standard deviation, t-test for independent samples, and One-Way Analysis of Variance.

The findings were as follows.

1. The academic administration competencies of school principals in the primary schools, as a whole and 4 aspects, according to the teacher perceptions were at a high level.

2. The academic administration competencies of school principals in the primary schools, as a whole according to the teacher perceptions with different teaching experience was significantly different at .01 level. When compared individual aspects, the perceptions on the learning management, and curriculum development aspects were significantly different at .05 level; those on the supervision, and research support were significantly different at .01 level. It was found that the mean scores of teachers with more than 5 year teaching experience were higher than those of teachers with less than 5 year teaching experience.

3. The academic administration competencies of school principals in the primary schools, as a whole according to the teacher perceptions with different school size was significantly different at .01 level. When compared individual aspects, the perceptions on the 4 aspects were significantly different at .01 level. It was

found that the mean scores of teachers in large-sized schools were higher than those in small-sized and medium-sized schools.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดีจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระ สุภากิจ ซึ่งเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆ ที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับงานวิจัย ทั้งทางตรงและทางอ้อม จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณคณะกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ ซึ่งประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ และอาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไข ให้งานสารนิพนธ์มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบพระคุณคณะกรรมการสอบปากเปล่าซึ่ง ประกอบด้วย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรวรรณ ตันต์เจริญรัตน์ ที่ให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขสารนิพนธ์จนทำให้ผลงานครั้งนี้สำเร็จ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์ อาจารย์ประจำภาควิชาวิวัฒผลและ ประเมินผล คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกษรแพทย์ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์ อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหาร การศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ นายโกมินทร์ สังคะนอง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนิมมานรดี สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร นางปิยะธิดา เกษสุวรรณ ศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร ที่ได้สละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ คำชี้แนะตรวจแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณผู้บริหารและครูผู้สอนระดับ ปฐมวัยในโรงเรียนประทุมสุรธรณ์ สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่ให้ความเอื้อเฟื้อในการทดลองใช้ แบบสอบถาม รวมทั้งขอขอบพระคุณผู้บริหารและครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ขอขอบคุณเพื่อนๆ รุ่น16 ภาคพิเศษ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา เพื่อนครูโรงเรียน วัดท่าแพ และสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งในการทำงานวิจัยเล่มนี้

คุณค่าและประโยชน์ของงานวิจัยเล่มนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดามารดา และครูอาจารย์ทุกท่าน ผู้ซึ่งมีพระคุณอย่างยิ่งและเป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้กับผู้วิจัย ตลอดมา

ระเบียบ เชื้อวชาญ

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
ขอบเขตด้านเนื้อหา	4
ประชากร	5
กลุ่มตัวอย่าง	5
ตัวแปรที่ปรึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย	7
สมมติฐานการวิจัย	9
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร	11
การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย	14
ความหมายและความสำคัญของการศึกษาระดับปฐมวัย	14
ปรัชญาและแนวคิดของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย	15
หลักของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย	19
นโยบายจัดการศึกษาระดับปฐมวัย	25
ภารกิจจัดการศึกษาระดับปฐมวัย	27
การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย	28
ความหมายของการบริหารงานวิชาการ	28
ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ	29
สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546	33
สมรรถนะของผู้บริหารในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย	36
ความหมายของสมรรถนะ	36
สมรรถนะด้านการจัดการการเรียนรู้	37
การบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	37
หลักการและแนวทางจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย	39

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ) สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร	45
หลักการและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร	48
การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น	51
สมรรถนะด้านการนิเทศ	56
หลักและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศ	56
กลยุทธ์การนิเทศการศึกษา	64
สมรรถนะด้านการส่งเสริมการวิจัย.....	66
ระเบียบวิธีวิจัยระดับปฐมวัย	69
หลักการและเทคนิคการวัดและประเมินผลทางการศึกษา	71
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	73
งานวิจัยในประเทศ.....	73
งานวิจัยต่างประเทศ.....	78
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	82
ประชากร	82
กลุ่มตัวอย่าง	82
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	83
การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ	84
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	84
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล	85
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	85
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	87
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	87
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	88

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	99
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	99
ขอบเขตของการวิจัย.....	99
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	100
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	101
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	101
สรุปผลการวิจัย.....	102
อภิปรายผล.....	102
ข้อเสนอแนะ.....	106
บรรณานุกรม.....	107
ภาคผนวก.....	108
ภาคผนวก ก รายนามผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือ.....	108
ภาคผนวก ข ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจาก การประเมินของผู้เชี่ยวชาญ.....	110
ภาคผนวก ค แบบสอบถามเพื่อการวิจัย.....	114
ภาคผนวก ง หนังสือราชการ.....	129
ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....	146

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	82
2	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามประสบการณ์สอน และขนาดของโรงเรียน	88
3	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการ ระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ	89
4	ผลการเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ จำแนกตามประสบการณ์.....	90
5	ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการ ระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน.....	91
6	ผลการเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน	92
7	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่คะแนนสมรรถนะการบริหารด้านการจัดการเรียนรู้	93
8	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่คะแนนสมรรถนะการบริหารด้านการพัฒนาหลักสูตร.....	93
9	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่คะแนนสมรรถนะการบริหารด้านการนิเทศ.....	94
10	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่คะแนนสมรรถนะการบริหารด้านการส่งเสริมการวิจัย	94
11	ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่คะแนนสมรรถนะการบริหารโดยรวม.....	95

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	8
2 ระบบการบริหารการศึกษาของกรุงเทพมหานคร	11

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาคน ทั้งนี้เพราะความสามารถและศักยภาพของคนจะนำไปสู่การพัฒนาประเทศชาติให้มีความเจริญ ประเทศใดที่พลเมืองมีการศึกษาย่อมได้เปรียบในการแข่งขัน ไม่ว่าจะเป็นด้านเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรมก็ตาม (เกียรตินาคินทร์. 2543 : 1) ดังจะเห็นได้ชัดจาก แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545–2549) ได้มุ่งเน้น “การศึกษา” เป็นเครื่องมือของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ สร้างคนที่มีคุณภาพเพื่อมุ่งสู่ความเป็นมาตรฐานสากล การจัดการศึกษาได้ปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับสภาพบริบท รอบด้าน (เกียรตินาคินทร์. 2543 : 1) โดยมีความเชื่อว่า หากคนได้รับการพัฒนาได้รับการศึกษาที่ดีที่สุด คนจะเป็นปัจจัยชี้ขาดความสำเร็จของการพัฒนาประเทศทุกด้าน ในขณะที่เดียวกันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บทสูงสุดในการปกครองประเทศและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งถือเป็นกฎหมายแม่บทสำคัญทางการศึกษาที่ได้กำหนดกรอบแนวทางในการจัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนในทุกระดับการศึกษา โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาระดับปฐมวัยจนกระทั่งถึงระดับอุดมศึกษา เพื่อมุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่ความสมบูรณ์ มีความรู้ มีคุณธรรม สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 3)

เด็กปฐมวัยเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และบุคลิกภาพ เป็นวัยที่เรียกว่าช่วงแห่งการเจริญเติบโตองงามสำหรับชีวิต และยังเป็นช่วงวัยที่เกิดการเรียนรู้ได้มากที่สุดในชีวิต ซึ่งศักยภาพแห่งการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่างๆ สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มที่หากได้รับการส่งเสริมอย่างถูกต้อง นักจิตวิทยาและนักการศึกษาทั่วไปต่างเชื่อว่าประสบการณ์ที่เด็กปฐมวัยได้รับจะเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทุกด้านต่อเนื่องไปจนกระทั่งเติบโตเป็นผู้ใหญ่ พัฒนาการทุกด้านของเด็กปฐมวัยมีการเจริญเติบโตในอัตราที่สูงที่สุดและเร็วที่สุด โดยเฉพาะระบบสมองซึ่งเจริญเติบโตได้ถึงร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ ประสบการณ์ที่เด็กได้รับในช่วง 5 ปีแรกของชีวิต และมีผลต่อการวางรากฐานที่สำคัญต่อบุคลิกภาพของเด็กที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสม เป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กสามารถช่วยให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์และเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต (เยาเวพา เตชะคุปต์.2542 : คำนำ) หากเด็กได้รับความรู้และประสบการณ์ที่สอดคล้องกับวัย ย่อมทำให้สติปัญญาเจริญงอกงาม อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมไปในทางที่ดีให้เกิดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพในด้านต่างๆ กัน คือ ความรู้ ความสามารถ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานหน้าที่ได้ดี (วราภรณ์ รักวิจัย. 2540:11)

เด็กเปรียบเสมือนผ้าขาว เด็กทุกคนมีความสามารถด้านการเรียนรู้และด้านสมอง เท่าเทียมกัน องค์ประกอบของสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัวเด็ก เช่น พื้นฐานทางครอบครัว การศึกษา และประสบการณ์ในวัยเด็กจะมีความสำคัญต่อเด็กในวัยนี้มาก เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่ต้องการความเอาใจใส่ ความรัก การอบรมเลี้ยงดู และการดูแลอย่างใกล้ชิด หากเด็กได้รับการพัฒนา และการเตรียมความพร้อมที่เหมาะสมกับวัยทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคมและสติปัญญา ก็จะทำให้เด็กมีพัฒนาการตามลำดับของการเจริญเติบโต เป็นบุคคลที่มีความประพฤติดี มีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีศีลธรรมอันดี มีน้ำใจโอบอ้อมอารีและสร้างสรรค์ประโยชน์ให้เกิดแก่ตนเอง ครอบครัว สังคมและประเทศชาติได้ ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการพัฒนาเด็กเพราะเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและต้องใช้ความรู้ความสามารถ การปฏิบัติทั้งทางกาย วาจา ทำที่ ที่มีต่อเด็กเป็นไปอย่างถูกต้องกับจังหวะความต้องการตามธรรมชาติของวัยเด็กแล้ว ก็จะทำให้เด็กนั้นพัฒนาทั้งกายและใจเหมาะสมกับวัย เพศ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอได้เป็นอย่างดี ประกอบกับปัจจุบันรัฐบาลเห็นความสำคัญของเด็กปฐมวัยมากยิ่งขึ้น เนื่องจากการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้เป็นการปูพื้นฐานทางการศึกษา และเป็นการพัฒนาความพร้อมของเด็กปฐมวัยที่จะเข้าศึกษาและรับรู้ด้านวิชาการในระดับประถมศึกษาต่อไป (วัชรภรณ์ พยัคฆ์เมธี. 2546 : 1; อ้างอิงจาก John Lock. 1740)

การจัดการศึกษาปฐมวัยจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การศึกษาปฐมวัย ในทำนองเดียวกันต้องจัดให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้ปกครอง ผู้บริหาร สถานศึกษาซึ่งเป็นบุคลากรหลักและเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้มากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณลักษณะ ความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในอันที่จะเข้าใจบทบาทหน้าที่ ขอบเขตเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาของตัวผู้บริหารสถานศึกษาคนนั้น ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จในการบริหารงาน คือ ผู้บริหารที่มีคุณลักษณะที่ดี มีคุณธรรม มีความรู้และทักษะความสามารถในการบริหารเป็นอย่างดี คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ดีที่พึงประสงค์ ได้แก่ ความรู้ความสามารถในการบริหาร ความสามารถในด้านบุคคล และคุณลักษณะที่ดีทางสังคมตามระดับ ตำแหน่ง หน้าที่และภาระความรับผิดชอบ หรือปริมาณงาน เป็นสำคัญ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2532 : 11. (อภิวัฒน์ ภูไชยแสง 2542 : 3; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2532 : 11.)

การบริหารงานวิชาการในระดับปฐมวัยถือเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาและเตรียมความพร้อมแก่ผู้เรียนทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์-จิตใจ สังคม และสติปัญญา เพื่อเป็นพื้นฐานในการที่จะศึกษาต่อในระดับประถมศึกษาต่อไป (จันทร์านิ สงวนนาม. 2545 : 143) ผู้บริหารจึงต้องมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ การบริหารจัดการการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การนิเทศภายในสถานศึกษา และการ

ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ (สำนักเลขาธิการคุรุสภา. 2549 : 21) โดยด้านการจัดการเรียนรู้นั้นเป็นหัวใจของการปฏิรูปการศึกษาจะต้องปฏิรูปการเรียนการสอนเป็นอันดับแรก ด้านการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ว่าเยาวชนไทยในอนาคตควรจะเป็นพลเมืองอย่างไรที่สังคมไทยต้องการ และสามารถดำเนินชีวิตของตนได้อย่างมีความสุข แม้ว่าหลักสูตรจะสร้างขึ้นอย่างดีเลิศและเหมาะสมเพียงใดก็ตาม หากหลักสูตรนั้นไม่มีการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพก็ยากที่การใช้หลักสูตรจะบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ขั้นตอน บทบาทของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตร และมีความเข้าใจในกระบวนการพัฒนาหลักสูตร (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544 : 35) ด้านการนิเทศกำกับและติดตามให้ครูสามารถดำเนินการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับเด็กได้อย่างราบรื่น บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและแผนการจัดประสบการณ์ ในด้านการประเมินพัฒนาการควรจัดให้มีการประเมินผลพัฒนาการเด็กได้ครอบคลุมสนองต่อพัฒนาการเด็กในทุกด้าน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ส่วนการนิเทศการศึกษาจัดได้ว่าเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโดยตรงที่จะต้องจัดให้มีกระบวนการนิเทศการศึกษาอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรในโรงเรียนได้พัฒนาตนเองและพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดหมายที่ได้รับไว้ในแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ (ภาพร เริงไชย. 2547 : 3 ; อ้างอิงจาก อภิสมัย วุฒิพรพงษ์. 2540 : 69-71) และด้านการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อของผู้เรียน ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 30 ได้ระบุไว้ว่าให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้อที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งผู้บริหารมีหน้าที่สำคัญต่อการส่งเสริมการวิจัย โดยต้องมีความสามารถในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และต้องสามารถรวบรวมและเผยแพร่ผลการทำวิจัยรวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา (กัลยกร มั่นถาวรวงศ์. 2547 : 49 ; อ้างอิงจาก สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 17)

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ได้นำผลที่ได้จากการวิจัยไปกำหนดเป็นแนวทางนโยบายที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา มีสมรรถนะทางด้านการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมสอดคล้องในการพัฒนาตนเองและเอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดต่อการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู ในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ และคาดว่าผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่ช่วยในการพัฒนา และเพิ่มสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในด้านการจัดการการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในด้านการจัดการการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์สอนและขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการศึกษาในครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ สารสนเทศที่ได้จากการศึกษาเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขตภาษีเจริญใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษา ได้รับการพัฒนาให้มีสมรรถนะทางด้านการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสม และผู้บริหารสถานศึกษาได้นำไปพิจารณาปรับปรุงสมรรถนะของตนเอง

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษาเกี่ยวกับเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 4 ด้าน คือ

1. การจัดการการเรียนรู้
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. การนิเทศ
4. การส่งเสริมการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 13 โรงเรียน เป็นผู้บริหาร 13 คน เป็นครู 456 คน รวมทั้งสิ้น 469 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่ ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ปีการศึกษา 2549 โดยผู้วิจัยเจาะจงกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร จำนวน 13 คน และครูผู้สอนระดับ ปฐมวัย จำนวน 80 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1.2 ประสบการณ์สอน

1.3 ขนาดของโรงเรียน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหาร สถานศึกษา ใน 4 ด้าน คือ

2.1 การจัดการการเรียนรู้

2.2 การพัฒนาหลักสูตร

2.3 การนิเทศ

2.4 การส่งเสริมการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย หมายถึง ความสามารถของ ผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยภายในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ สมรรถนะด้านการจัดการการเรียนรู้ สมรรถนะ ด้านการพัฒนาหลักสูตร สมรรถนะด้านการนิเทศ สมรรถนะด้านการส่งเสริมการวิจัย

1.1 สมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ หมายถึง ความสามารถของผู้บริหาร สถานศึกษาในการบริหารจัดการให้ครูระดับปฐมวัยจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่สอดคล้องกับ พัฒนาการของผู้เรียน ตามความสนใจ ความต้องการ ความถนัด ความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมจัดการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข กระตุ้น จูงใจ สนับสนุน ส่งเสริม อำนวยความสะดวกให้แก่ครูปฐมวัยในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ ทางด้านร่างกาย อารมณ์

สังคม สติปัญญา กล้ามเนื้อใหญ่ กล้ามเนื้อเล็ก สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้โดยผ่านกิจกรรมการพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ซึ่งได้แก่กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมกลางแจ้ง

1.2 สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการวางแผนดำเนินการวิเคราะห์ การออกแบบโครงสร้างของหลักสูตรปฐมวัย จัดทำ ปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร การจัดทำหลักสูตร การสร้างหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนาทั้งด้านความคิดสร้างสรรค์ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้ตามวุฒิภาวะ ยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก โดยสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขใจ จัดให้มีเอกสารประกอบหลักสูตร วางแผนนำหลักสูตรไปใช้ นิเทศติดตามและประเมินผลการนำหลักสูตรไปใช้ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ในการ

1.3 สมรรถนะด้านการนิเทศ หมายถึง ผู้บริหารสถานศึกษามีความสามารถในการชี้แนะ ให้ความช่วยเหลือแนะนำ ร่วมมือกับครูและบุคลากร ในการจัดการนิเทศหลายรูปแบบ เพื่อจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน กระตุ้นให้ครูมีขวัญกำลังใจ โดยการเปิดโอกาสให้ครูแสดงความคิดเห็นและผลงานของตนเองอย่างเปิดเผย มีการออกแบบการนิเทศการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับความต้องการของครู เครื่องมือที่ใช้ในการนิเทศการสอนของครูสอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ใช้ในการสอน มีการจัดทำแผนการนิเทศและแจ้งให้ครูได้รับรู้ และนำผลการนิเทศการเรียนการสอนไปใช้ในการแก้ปัญหาช่วยเหลือครูได้

1.4 สมรรถนะด้านการส่งเสริมการวิจัย หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมให้ครูปฐมวัยมีความรู้เกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน การทำวิจัยชั้นเรียน สนับสนุนด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผน ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยของครู จัดหาวัสดุอุปกรณ์งบประมาณสิ่งอำนวยความสะดวก ให้ข้อเสนอแนะ จัดหาเอกสาร ติดตามและให้คำปรึกษา ตลอดจนการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ในการทำวิจัย โดยจัดให้มีคอมพิวเตอร์สำหรับสืบค้นข้อมูล เพื่อพัฒนาสื่อ กิจกรรมการเรียนรู้ แก้ปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน และนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนอย่างต่อเนื่อง

2. ระดับปฐมวัย หมายถึง การจัดการศึกษาที่จัดให้เด็กอายุ 4-5 ปี แบ่งเป็น 2 ระดับ คือ ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และชั้นอนุบาลปีที่ 2

3. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัย สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

4. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่ในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

5. ครูผู้สอน หมายถึง ครูที่ปฏิบัติหน้าที่สอนนักเรียนระดับปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ปีการศึกษา 2549

6. ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิต่างทางการศึกษาสูงสุดของผู้บริหาร ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ ระดับปริญญาตรี และสูงกว่าระดับปริญญาตรี

7. ประสบการณ์สอน หมายถึง จำนวนปีที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา จำแนกเป็น 2 ระดับ คือ ต่ำกว่า 5 ปี และ 5 ปีขึ้นไป

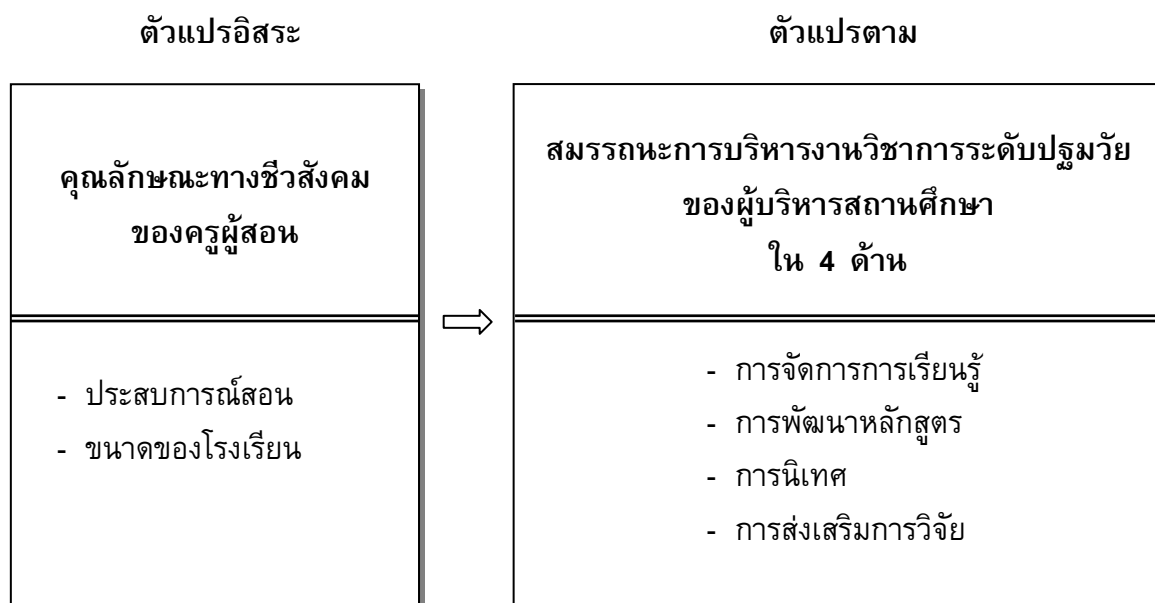
8. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง การแบ่งขนาดตามเกณฑ์การกำหนดขนาดของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ขนาด ขนาดเล็ก นักเรียนตั้งแต่ 1-400 คน ขนาดกลาง นักเรียนตั้งแต่ 401-800 คน ขนาดใหญ่ นักเรียนตั้งแต่ 801 ขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของนักวิชาการหลายท่านด้วยกัน เช่น โฮว์และตันแคน (วัชรภรณ์ พยัคฆ์เมธี. 2546 : 10 ; Hough and Duncan. 1970 : 2-4) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับสมรรถภาพในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารไว้ว่า เป็นกิจกรรมของบุคคลซึ่งมีหลักการและเหตุผลที่บุคคลซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนได้ใช้ความรู้ของเขาส่งเสริมสร้างสรรค์เพื่อสนับสนุนให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ ซึ่งครอบคลุมถึงการดำเนินงานที่สำคัญๆ ในเรื่องการพัฒนาหลักสูตร การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ การพัฒนาการวัดและประเมินพัฒนาการ และพัฒนาด้านการนิเทศการศึกษา และกับกรมวิชาการ (2540 : 5-7) ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งผู้บริหารควรเป็นผู้นำในการสร้างและพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก โดยจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก พร้อมทั้งประเมินพัฒนาการการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับครอบครัวของเด็กให้เกิดขึ้นเป็นอย่างดีรวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาและแก้ปัญหาผู้เรียน ในทำนองเดียวกัน สุภานนท์ แก้วประไพ (2544 : 4) ได้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นบุคคลที่สำคัญในการผลักดันและขับเคลื่อนการบริหารงานงานวิชาการของโรงเรียนในระดับปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยการจัดทำหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การนิเทศการเรียนการสอน การวัดและประเมินพัฒนาการ สื่อการเรียนการสอน ห้องสมุด และการประชุมอบรมทางวิชาการ แต่ผู้วิจัยสนใจศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารตามแนวคิดที่สำนักงานเลขาธิการคุรุสภาได้แบ่งไว้ 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2549 : 21)

สำหรับตัวแปรคุณลักษณะทางชีวสังคมในด้านประสบการณ์สอนและขนาดของโรงเรียน ผู้วิจัยได้ประสานแนวคิดของสุนทร วิไลลักษณ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของครู 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการและการวัดผลและประเมินผล พบว่า มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ และศุภพร คล้ายเอม (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเข้าใจและเจตคติของครูที่มีต่อการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี เปรียบเทียบจำแนกตามขนาดโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า ครูมีความเข้าใจและเจตคติต่อการนิเทศภายในโรงเรียน แตกต่างกัน

กรอบความคิดในการวิจัย แสดงในภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

1. ครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่มีประสบการณ์สอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานในด้านการจัดการการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย แตกต่างกัน

2. ครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานในด้านการจัดการการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย แตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ผู้วิจัยได้ศึกษา เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร
2. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 2.2 ปรัชญาและแนวคิดของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 2.3 หลักของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 2.4 นโยบายจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
 - 2.5 ภารกิจจัดการศึกษาระดับปฐมวัย
3. การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย
 - 3.1 ความหมายและความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
 - 3.2 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ
 - 3.3 สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546
4. สมรรถนะของผู้บริหารในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย
 - 4.1 สมรรถนะด้านการจัดการการเรียนรู้
 - 4.1.1 การบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 - 4.1.2 หลักการและแนวทางจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
 - 4.2 สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร
 - 4.2.1 หลักการและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร
 - 4.2.2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น
 - 4.2.3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาชาติ
 - 4.3 สมรรถนะด้านการนิเทศ
 - 4.3.1 หลักและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศ
 - 4.3.2 กลยุทธ์การนิเทศการศึกษา
 - 4.3.3 การวางแผนและการประเมินผลการนิเทศการศึกษา

จากภาพประกอบ 2 สามารถอธิบายได้ว่าโครงสร้างระบบบริหารการศึกษามีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้บริหารสูงสุดและเป็นฝ่ายการเมือง มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายการบริหารกรุงเทพมหานครทุกด้าน เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรุงเทพมหานครและลูกจ้างกรุงเทพมหานคร ในสายราชการประจำมีปลัดกรุงเทพมหานคร ดำรงตำแหน่งสูงสุดของข้าราชการประจำ มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดและตามคำสั่งของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และรับผิดชอบควบคุมดูแลราชการประจำกรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร กำกับ เร่งรัด ติดตามผลการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในกรุงเทพมหานคร รวมทั้งเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรุงเทพมหานครและลูกจ้างกรุงเทพมหานคร รองจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

สำนักงานเขต มีอำนาจหน้าที่ในการดำเนินเกี่ยวกับการศึกษา และการอบรมดูแลโรงเรียนประถมศึกษา มีผู้อำนวยการเขตเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างกรุงเทพมหานคร ในสังกัดสำนักงานเขต รับผิดชอบการปฏิบัติราชการภายในเขต ส่วนราชการภายในสำนักงานเขต กำหนดให้มีฝ่ายการศึกษา เป็นที่ปรึกษาและสนับสนุนการบริหารด้านการจัดการศึกษา และโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ถูกกำหนดให้เป็นส่วนราชการหนึ่งของสำนักงานเขต (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. 2549 : 7)

การแบ่งกลุ่มเพื่อพัฒนางานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้จัดแบ่งตามสภาพความเหมาะสมของพื้นที่ แต่ละสำนักงานเขต โดยเรียกว่ากลุ่มสำนักงานเขต ซึ่งในแต่ละกลุ่มสำนักงานเขต มีโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก การแบ่งกลุ่มพัฒนาวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 12 กลุ่มเขต ดังนี้

1. กลุ่มรัตนโกสินทร์	มี 4 เขต	27 โรงเรียน
2. กลุ่มลุมพินี	มี 4 เขต	24 โรงเรียน
3. กลุ่มวิภาวดี	มี 6 เขต	24 โรงเรียน
4. กลุ่มเจ้าพระยา	มี 5 เขต	28 โรงเรียน
5. กลุ่มกรุงธนบุรี	มี 5 เขต	56 โรงเรียน
6. กลุ่มตากสิน	มี 3 เขต	30 โรงเรียน
7. กลุ่มพระนครเหนือ	มี 5 เขต	32 โรงเรียน
8. กลุ่มบวรพา	มี 6 เขต	37 โรงเรียน
9. กลุ่มสุวินทวงศ์	มี 2 เขต	55 โรงเรียน
10. กลุ่มศรีนครินทร์	มี 3 เขต	48 โรงเรียน
11. กลุ่มมหาสวัสดิ์	มี 4 เขต	40 โรงเรียน
12. กลุ่มสนามชัย	มี 3 เขต	32 โรงเรียน

อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ

กรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา ตั้งแต่เริ่มสถาปนาในปี พ.ศ. 2515 ตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 โดยรับโอนการจัดการศึกษาจาก 2 องค์การ คือ เทศบาลนครหลวง และองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานคร ซึ่งองค์การทั้งสองได้ถือกำเนิดเป็นการยุบรวมกันและรับโอนการจัดการศึกษาจากเทศบาลนคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2480 และองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งสองรับโอนการจัดการศึกษามาจากกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อปี พ.ศ. 2509 (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. 2546 : 1-2)

การดำเนินการจัดการศึกษาของกรุงเทพมหานคร เป็นอำนาจหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 89 (21) แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 โดยมีการจัดการศึกษาหลายระดับ หลายรูปแบบ ซึ่งมีหน่วยงานรับผิดชอบ คือ (สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร. 2546 : 18-19)

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา

การจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-5 ปี ซึ่งจัดในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเพื่อเตรียมความพร้อมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 31) โดยมุ่งเน้นให้โรงเรียนจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนในทุกด้านให้ครอบคลุมตามภารกิจหลักของสถานศึกษา ซึ่งประกอบไปด้วยการจัดกิจกรรมให้เด็กพัฒนาการอย่างเป็นองค์รวม สร้างเสริมให้ครูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเด็ก การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข จัดแหล่งเรียนรู้และกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กมีพื้นฐานรักการอ่าน จัดให้มีสื่อที่ดีให้เด็กได้ใช้สื่อเทคโนโลยีในการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน จัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมได้เหมาะสมตามวัยและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งรูปแบบการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน มีลักษณะการจัดใน 2 รูปแบบดังนี้

1. การจัดการศึกษาในรูปแบบศูนย์เลี้ยงดูเด็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักพัฒนาชุมชน ซึ่งดำเนินงานในลักษณะของการให้ความสนับสนุน ชุมชนที่เปิดดำเนินการและสำนักอนามัย ซึ่งเปิดสถานเลี้ยงเด็กกลางวันและให้การสนับสนุนบ้านเลี้ยงเด็ก
2. การจัดการศึกษาในรูปแบบระดับอนุบาล 1 มีจำนวน 415 โรงเรียน ระดับอนุบาล 2 มีจำนวน 426 โรงเรียน

2. การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีอายุระหว่าง 3–5 ปี ซึ่งจัดในลักษณะการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา เพื่อเตรียมความพร้อมให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม จิตใจและสติปัญญา ตามวัยและความสามารถของแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 31)

2.1 ความหมายและความสำคัญของการศึกษาระดับปฐมวัย

ได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ดังนี้

สนอง สุตสะอาด (2540 : 12) กล่าวว่า การศึกษาปฐมวัย หมายถึง การศึกษาของเด็กที่อยู่ในวัยก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา คือ เด็กที่มีอายุระหว่าง 0–6 ปี เป็นวัยของการวางรากฐานทางการศึกษาให้แก่เด็กในระยะเริ่มต้นซึ่งถือว่าสำคัญมาก เพราะถ้าหากว่าวางรากฐานให้แก่เด็กได้ดำเนินงานโดยมีเจตคติที่ถูกต้อง มีนิสัยที่ดีตามความสามารถและความเหมาะสมของเด็ก ก็จะทำให้เด็กเกิดการพัฒนาไปได้อย่างเต็มที่ทุกด้าน

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 14) ได้ให้ความหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัยว่า หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาดังกล่าวจะมีลักษณะแตกต่างกันไปจากระดับอื่นๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่สำคัญต่อการวางรากฐานบุคลิกภาพและการพัฒนาทางสมอง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กในวัยนี้มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปหลายชื่อ มีวิธีการและลักษณะในการจัดกิจกรรม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยพัฒนาเด็กในรูปแบบที่แตกต่างๆ กัน

กุลยา ตันติผลาชีวะ (2545 : 1) กล่าวว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก 6 ขวบแรก เป็นการจัดการศึกษาเพื่อการดูแลและสร้างเสริมเด็กให้พัฒนาเต็มศักยภาพ ด้วยการเรียนรู้ที่ถูกต้องชัดแจ้ง ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งจำเพาะไปที่การพัฒนาเด็ก โดยการจัดการเรียนการสอนให้ตรงระดับพัฒนาการตามวัย และส่งเสริมพัฒนาการแบบองค์รวมให้ตรงกับความต้องการและความสนใจ สร้างความพร้อมให้เด็กเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ มีพหุปัญญา

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาให้แก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 6 ปี ซึ่งจะต่างไปจากการศึกษาระดับอื่นเพื่อมุ่งหวังให้เด็กได้รับการพัฒนาในทุกๆ ด้าน เพื่อเป็นพื้นฐานในการที่จะก้าวเข้าสู่ระดับประถมศึกษา ซึ่งถือเป็นจุดสำคัญที่ควรมีการวางแผนและจัดโปรแกรมการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่ดีและมีพัฒนาการเจริญเติบโตเต็มตามศักยภาพ

การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาร้อยละ 80 หากเด็กได้รับการดูแลที่ดี ได้รับความรัก ความอบอุ่นจากครอบครัว ได้รับการส่งเสริมประสบการณ์ที่ถูกต้องเหมาะสมจากโรงเรียน จะทำให้เด็กได้มี

ความพร้อมในการพัฒนาขึ้นไป ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับชีวิตในอนาคต ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้จัดการศึกษาระดับปฐมวัยได้ทั่วถึงทุกพื้นที่ ได้ให้ความสำคัญแก่เด็กปฐมวัย ได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ตามศักยภาพ มีคุณธรรม และจริยธรรม และมีความพร้อมที่จะเรียนระดับประถมศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน โดยส่งเสริมให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความสามารถในการจัดประสบการณ์ให้เด็กปฐมวัยมีประสิทธิภาพ ตลอดจนได้มีการพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ กำหนดมาตรฐานและสนับสนุนให้ผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดู (วัลลีพันธ์ ปาทาน. 2548 : 24-25; อ้างอิงจาก จินตนา เหนือเกาะหวาย. 2546 : 8-9)

เด็กอายุ 3-5 ปี เป็นวัยที่ร่างกายและสมองของเด็กกำลังเจริญเติบโต เด็กต้องการความรัก ความเอาใจใส่ ดูแลอย่างใกล้ชิด เด็กวัยนี้มีโอกาสเรียนรู้จากการสำรวจ เล่น ทดลอง ค้นพบด้วยตนเอง ได้มีโอกาสคิดแก้ปัญหา เลือก ตัดสินใจ ใช้ภาษาสื่อความหมาย คิดริเริ่มสร้างสรรค์ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ผู้ที่รับผิดชอบจึงมีหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพส่งเสริมให้เด็กสังเกต สำรวจ สร้างสรรค์ และยิ่งเด็กมีความกระตือรือร้นยิ่งทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ผู้รับผิดชอบจึงต้องส่งเสริมสนับสนุน ให้ความรัก ความเข้าใจ ความเอาใจใส่เด็กในวัยนี้เป็นพิเศษ เพราะจะเป็นพื้นฐานที่จะช่วยเตรียมพร้อมให้เด็กประสบความสำเร็จในการเรียนและในชีวิตของเด็กต่อไป การนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติของสถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยแต่ละแห่งจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็ก และถือเป็นหน้าที่ของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจในเอกสารหลักสูตรและคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (กรมวิชาการ. 2546 : 1)

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยมีความสำคัญต่อเด็ก 6 ขวบปีแรกเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการวางรากฐานการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม สติปัญญา และศักยภาพทางความคิดในด้านคุณธรรมจริยธรรมที่จะส่งผลไปตลอดชีวิต ถ้าเด็กได้รับการเรียนรู้การดูแลที่ดีได้รับความรักความอบอุ่น จะทำให้เด็กเป็นคนสดชื่นแจ่มใส มองโลกในแง่ดี รู้จักรักคนอื่นสามารถวางตนอยู่ในสังคมได้ เมื่อได้รับการศึกษาในระดับต่อไป หรือมีความพร้อมที่จะเรียนในระดับประถมศึกษาอย่างทัดเทียมกัน แต่ที่สำคัญคือผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการอบรมเลี้ยงดู ต้องจัดประมวลประสบการณ์ให้เด็กได้รับการพัฒนาตามศักยภาพ ส่งเสริมให้เด็กสังเกต สำรวจ สร้างสรรค์ มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้มวลประสบการณ์อันอยู่บนพื้นฐานของการมีคุณธรรมจริยธรรมที่ดีงาม ดังหลักสูตรกำหนดไว้

2.2 แนวคิดของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งถือเป็นการจัดการศึกษาในขั้นแรกของกระบวนการในการพัฒนาและเตรียมความพร้อมให้กับผู้เรียน เพื่อให้มีทักษะพื้นฐานในการเรียนต่อระดับประถมศึกษาต่อไป เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดแนวคิดและปรัชญาในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ซึ่งมีสาระที่สำคัญดังต่อไปนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2546 : 3-5)

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 พัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยแนวคิดต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่การปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี

พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก อาทิ พัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะ ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคมและสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพที่อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาได้ดีถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยเหลือตนเอง ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและมีอิสระในสิ่งที่ตนอยากทำรอบๆ ตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นสิ่งเสมือนแนวทางที่ให้ผู้สอนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดูและจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัยและความแตกต่างระหว่างบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์เรามีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยเด็กจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเองและการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดี ถ้าเด็กใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสคิดริเริ่มตามความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่น และปลอดภัย ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้ของเด็กนั้นเป็นพื้นฐานของการพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น ทั้งคนเราเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเองในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของเด็กแต่ละคน

3. แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลองสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโตช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเด็กมีโอกาสนเคลื่อนไหวส่วนต่างๆ

ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์ อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้จึงถือ “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

4. แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือสิ่งแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่น มีความสุข

แนวคิดของนักการศึกษาคนสำคัญในอดีตยังคงมีอิทธิพลต่อแนวความคิดการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในปัจจุบันและเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม สอดคล้องและสนองตอบความต้องการในการจัดการศึกษาให้เด็กปฐมวัย ซึ่งแนวคิดที่สำคัญมีดังนี้คือ

โยฮัน เปสตาลอสซี (นิตยา ประพฤติกิจ. 2539 : 3 ; อ้างอิงจาก Johann Pestalozzi. 1827 : 153) มีความเชื่อว่า การศึกษาต้องเป็นไปตามธรรมชาติและการพัฒนาตนเอง ครูจะต้องคำนึงถึงธรรมชาติและความพร้อมของเด็กเป็นสำคัญ การสอนต้องให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและได้ลงมือค้นคว้าหาความรู้ด้วยการใช้ประสาทสัมผัส

เบญจา แสงมะลิ (2540 : 5) ได้ให้แนวคิดในการจัดการศึกษาระดับอนุบาลเกี่ยวกับบทบาทครูกับการศึกษาอนุบาลว่าธรรมชาติของเด็กไม่เปลี่ยนแปลงแต่สังคมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลง ครูต้องเข้าใจ พร้อมให้ความรักความอบอุ่นและช่วยเหลือเด็กคิดเป็น มีเหตุผลและเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคม

ดิวอี้ (อมรชัย ตันติเมธ. 2536 : 26 ; อ้างอิงจาก Dewey. 1952 : 85) นักปราชญ์และนักจิตวิทยาชาวอเมริกัน เป็นนักปฏิรูปการศึกษาที่มีชื่อเสียง มีแนวคิดที่ว่าเด็กน่าจะเรียนรู้ได้ดี เมื่อจัดการเรียนการสอนตามประสบการณ์ในชีวิตจริงของเด็กโดยเน้นว่าเด็กควรมีเสรีภาพในการคิดและการแสดงออก การให้การศึกษาเด็กต้องยึดเด็กเป็นศูนย์กลางโดยเริ่มต้นด้วยการสร้างความสนใจให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก ให้เด็กได้ทำกิจกรรมด้วยตนเองโดยหาประสบการณ์จากกิจกรรมประสบการณ์ คือ ความรู้ที่แท้จริงที่เด็กได้รับ ไม่ใช่เป็นการรับรู้จากสิ่งที่ครูบอก ความมกงามทุกด้านของเด็ก คือ วัตถุประสงค์หลักของการศึกษา ดังนั้นโรงเรียนจึงต้องสร้างประสบการณ์ให้เด็กได้สัมพันธ์กับสังคมและเป็นประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการใช้สติปัญญาและความคิดที่มีการลงมือปฏิบัติ เด็กสามารถเรียนรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตย มนุษย์สัมพันธ์ การแบ่งปัน และการตัดสินใจร่วมกัน จากแนวคิดดังกล่าวนี้ หลักสำคัญในการจัดการศึกษาให้เด็กก็คือ การคำนึงถึงความสำคัญของความมีอิสระทางปัญญาของเด็ก ความมีอิสระทางกายภาพ จะเป็นสื่อไปสู่ความมีอิสระทางสติปัญญา ซึ่งดิวอี้เชื่อว่าเด็กจะเกิดการเรียนรู้โดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรม เด็กเรียนรู้

โดยการกระทำหรือปฏิบัติ (Learning by doing) โดยสรุปแนวคิดของจอห์น ดิวอี้ เป็นแนวคิดที่เน้นธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กโดยพัฒนาจากปรัชญาการศึกษาแบบดั้งเดิม (Traditionalism) ไปสู่ปรัชญาการศึกษาแบบก้าวหน้า (Progressivism) และแนวคิดดังกล่าวนี้ได้กลายมาเป็นหลักการศึกษาขั้นพื้นฐานของการจัดการศึกษาในแนวต่างๆ ในปัจจุบัน

นอกจากนั้น อภิสมัย วุฒิพรพงษ์ (2540 : 13) ได้ให้ความสำคัญกับเด็กว่า เด็กควรได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง โดยการกระทำและโดยการเล่นเป็นสื่อเพื่อการเรียนรู้ เด็กต้องการความรักและความอบอุ่น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญต่อการพัฒนาของเด็ก ดังนั้นในการจัดการศึกษาให้กับเด็กระดับปฐมวัยจึงได้ยึดแนวความคิดและปรัชญาดังกล่าวมาใช้ในการจัดแนวประสบการณ์ให้กับเด็ก ให้เด็กได้มีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาตามควรแก่วัย ดังที่รัฐได้เล็งเห็นความสำคัญและกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไว้เป็นแนวทางในการดำเนินงานต่อไป

สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย เป็นเรื่องที่นักการศึกษาและนักจิตวิทยาได้ให้ความสำคัญแก่เด็กโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง การจัดแนวประสบการณ์ควรเหมาะสมกับวัย ความสนใจและความต้องการ นอกจากนี้การจัดบรรยากาศที่อบอุ่นเอื้อต่อการเรียนรู้ โดยกิจกรรมหลากหลายเป็นประสบการณ์ตรงให้เด็กได้มีโอกาสมือปฏิบัติ จัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อเด็กจะได้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีมีคุณภาพ

2.3 หลักของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาเด็กตั้งแต่วัยแรกเกิดถึง 5 ปี เพื่อให้ได้รับการพัฒนา ตลอดจนดูแลเอาใจใส่จากโรงเรียนและเพื่อให้การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยมีฐานการดำเนินงานรองรับที่ถูกต้อง จึงได้กำหนดหลักการในการจัดการศึกษาปฐมวัยไว้ในคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2546 : 5-7) ไว้ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับ ต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนา รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขใจ ปัจจุบันมิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้สอนจะต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น

ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัยให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน จึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่า บุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษากับเด็กปฐมวัย

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อม ประสพการณ์ และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้งสองฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำทเรียนรู้และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้นผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผนสร้างสภาพแวดล้อมและจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับเด็ก

4. การบูรณาการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้นเป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวัน ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กระดับปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นหลักใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนเองและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการจากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงานการแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงาน สามารถบอกได้ว่า เด็กเกิดการเรียนรู้ และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนจัดกิจกรรม ชี้ให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็กและขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็ก จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหน้าที่ที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

ร่วมกัน ดังนั้นผู้สอนจึงมิใช่จะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง เกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ได้หมายความว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการโดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยเด็ก

แนวคิดและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สำคัญเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็กที่มีความสัมพันธ์และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ที่ยึดให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเองในสิ่งแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมบูรณาการให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน โดยถือว่าการเล่นอย่างมีจุดหมายเป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก และแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมซึ่งมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัยควรจะต้องจัดอยู่บนพื้นฐานของทฤษฎีและหลักการของพัฒนาการเด็ก กระทรวงศึกษาธิการ (2546ข : 4) ได้กล่าวว่า เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยการปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่กับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มศักยภาพ โดยกระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้สถานศึกษามีหลักการในการจัดการศึกษาดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. ยึดหลักอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย
3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข
5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

ผู้จัดการศึกษาต้องยอมรับการปฏิบัติที่ดีที่สุดในการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัย ซึ่งตัวบ่งชี้คุณภาพมีดังนี้ (Koralek and others. 1995 : 1-6)

1. การจัดการศึกษาตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจพัฒนาการเด็ก กล่าวคือเมื่อการจัดการศึกษาตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจพัฒนาการเด็ก ย่อมหมายถึงการจัดการศึกษาที่เหมาะสมต่อพัฒนาการ สมาคมการปฐมวัยศึกษาแห่งชาติ ประเทศสหรัฐอเมริกา (National Association for the Education of Young Children, 1995 : 1-6) อธิบายว่าการจัด

การศึกษาที่เหมาะสมกับวัย หมายถึง การจัดการศึกษาที่มีการวางแผนและการปฏิบัติบนความรู้เกี่ยวกับการเจริญเติบโตของเด็กและความสามารถต่างๆ เช่น ด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา และด้านร่างกายในแต่ละขั้นของการเจริญเติบโตของเด็กในแต่ละช่วงวัยของเด็กและส่งเสริมเป็นรายบุคคล

2. การจัดการศึกษาเป็นการจัดการศึกษารายบุคคลและตอบสนองความต้องการของเด็ก ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการเจริญเติบโตและการพัฒนาของเด็กแต่ละคน

3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพต้องปลอดภัย มีระเบียบ และมีสื่ออุปกรณ์ต่างๆ ที่หลากหลายและเหมาะสมกับเด็ก

4. เด็กสามารถเลือกกิจกรรมและอุปกรณ์ที่ตนเองให้ความสนใจและเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้จัดการศึกษาต้องจัดทางเลือกของกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้การตัดสินใจและให้โอกาสแก่เด็กในการกระทำสิ่งที่ตนเองสนใจ เนื่องจากการเรียนรู้จะเกิดขึ้นต่อเมื่อเด็กสามารถสำรวจสื่ออุปกรณ์ที่เป็นรูปธรรม และเมื่อเด็กได้แบ่งปันความคิดเห็นและคำถามกับเด็กคนอื่นๆ และผู้ใหญ่ที่เข้าใจ

5. ผู้ใหญ่แสดงความเคารพต่อความต้องการและความคิดเห็นของเด็ก พุดคุยด้วยความรัก ความเข้าใจ ซึ่งการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพจะเห็นได้จากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ใหญ่กับเด็ก

6. ผู้ปกครองได้รับความเคารพและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษา ซึ่งผู้จัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพจะให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมด้วยเหตุที่ว่าผู้ปกครองมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบในการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการดูแลเด็ก

7. บุคลากรมีประสบการณ์การฝึกฝนเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก การจัดการศึกษา และการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม ซึ่งการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีคุณภาพจะผ่านการวางแผนที่ดีและจัดโดยบุคลากรที่มีทักษะและความรู้เกี่ยวกับการดูแลเด็ก

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. (วัลลีพันธุ์ ปาทาน. 2548 : 36–37 ; อ้างอิงจาก สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. 2533 : 7–10) ได้เสนอหลักการจัดอนุบาลศึกษาที่ดี ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 10 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับเด็ก พัฒนาการทุกด้านของเด็ก คือ ด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ จิตใจ และสติปัญญา มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน ซึ่งจะพัฒนาได้จากการที่ผู้ใหญ่ให้การส่งเสริม สนับสนุน และให้คำแนะนำในทางที่ดี เหมาะสมกับเด็กแต่ละคน เด็กจะพัฒนาทางด้านสังคม และสติปัญญาได้จากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเพื่อนด้วยตนเอง

2. หลักสูตร (แนวการจัดประสบการณ์) เป้าหมายหลักสูตร ส่งเสริมให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ได้อย่างมีชีวิตชีวาและให้ได้รับประสบการณ์หลากหลายจากการทำกิจกรรมและการเล่นโดยให้สอดคล้องกับการพัฒนาของเด็กเกี่ยวกับชีวิตในชุมชนและในโลก หลักสูตรไม่ได้

เป็นแต่เพียงเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนหรือการกำหนดแผนการจัดกิจกรรมเท่านั้น หากยังรวมถึงตารางกิจกรรมประจำวันของเด็กในการนำหลักสูตรไปใช้กับเด็ก ควรใช้หลักที่ว่า เด็กเรียนรู้จากการกระทำด้วยตัวของเด็กเอง และจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ซึ่งจะเป็นการพัฒนาความคิดรวบยอดให้แก่เด็ก

3. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับผู้ปกครอง ผู้ปกครองควรได้รับข่าวสาร ข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้าเยี่ยมโรงเรียน และมีส่วนสนับสนุนในการจัดการศึกษาสำหรับเด็ก เพราะเด็กมีความผูกพันและเป็นส่วนหนึ่งของ ครอบครัว โรงเรียนจึงควรให้ความสำคัญแก่ครอบครัวของเด็กด้วย จึงจะสามารถจัดการศึกษาที่สนองความต้องการของเด็กได้อย่างเหมาะสม โรงเรียนควรพัฒนาหาวิธีการทำงานร่วมกันกับผู้ปกครองให้มีประสิทธิภาพ การติดต่อสื่อสารระหว่างบ้านกับโรงเรียนควรตั้งอยู่บนรากฐานที่ว่า ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กเป็นอันดับแรก

4. คุณสมบัติของบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร โรงเรียนต้องเข้าใจในพัฒนาการและความต้องการของเด็ก คุณภาพบุคลากรเป็นสิ่งสำคัญที่สุดต่อคุณภาพของหลักสูตร อนุบาลศึกษา การวิจัยพบว่า การศึกษาอบรมบุคลากรเรื่องพัฒนาเด็กหรือการศึกษาอนุบาลมีความสำคัญกับผลที่เกิดขึ้นแก่เด็ก เช่น ทำให้เด็กมีความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ดีขึ้น และพัฒนาการทางภาษาและสติปัญญาดีขึ้น

5. การบริหารงาน วิธีการบริหารโรงเรียนมีผลกระทบต่อการจัดกิจกรรมในโรงเรียนทุกเรื่อง การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพจะสร้างสรรค์ให้เกิดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการจัดดูแลเด็กให้มีคุณภาพดี การบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการสื่อสารที่ดี มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อชุมชน มีความมั่นคงทางการเงินและให้ความสนใจต่อความต้องการและสภาพการทำงานของบุคลากร

6. บุคลากร สิ่งสำคัญที่จะกำหนดคุณภาพของโรงเรียน คือ การจัดทำหน้าที่รับผิดชอบของบุคลากร ซึ่งควรคำนึงถึงความรู้ ความสามารถและอัตราส่วนที่เหมาะสมซึ่งจะมีผลต่อการดูแลเด็กแต่ละคน จากการผลการวิจัยยืนยันว่า บุคลากรที่รับผิดชอบเด็กจำนวนน้อยจะมีผลต่อการพัฒนาของเด็ก ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับเด็ก ลดความก้าวร้าว และทำให้เด็กมีความร่วมมือกันมากขึ้น

7. การจัดสภาพแวดล้อม สิ่งแวดล้อมทางกายมีผลต่อพฤติกรรมและพัฒนาการทั้งหมดของเด็กและผู้ใหญ่ การจัดพื้นที่และสื่ออย่างมีคุณภาพ มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมของเด็ก และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรกับเด็ก ขนาดของพื้นที่การจัดการและการใช้พื้นที่ทั้งในและนอกอาคาร จำเป็นต้องมีการประเมิน

8. สุขภาพอนามัยและความปลอดภัย การจัดสภาพแวดล้อมที่เน้นความปลอดภัยและถูกสุขลักษณะเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง การวางแผนหลักสูตรที่ดีหรือปฏิสัมพันธ์ทางบวกระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ไม่สามารถทดแทนสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อเด็กได้ โรงเรียนอนุบาลที่มี

คุณภาพต้องมุ่งป้องกันการเจ็บป่วยหรืออุบัติเหตุและเตรียมการสำหรับเหตุฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้น ตลอดจนให้การศึกษแก่เด็กในด้านการฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย

9. อาหารและการบริการเด็ก ต้องได้รับอาหารที่มีประโยชน์และมีคุณค่าจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาโดยได้รับการเรียนรู้เกี่ยวกับนิสัยในการกินอาหารที่ถูกต้อง

10. การประเมินผล การประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเป็นระบบ เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อปรับปรุงและรักษาระดับคุณภาพของโรงเรียน การประเมินผลจึงขึ้นอยู่กับเป้าหมายและความต้องการที่จะชี้จุดเด่นจุดด้อย ตามองค์ประกอบของหลักการจัดอนุบาลที่ดี

กรมวิชาการ (เพชรรัตน์ เบี้ยเลี่ยม. 2547 : 12 ; อ้างอิงจาก กรมวิชาการ. 2540 : 1-31) ได้กำหนดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยว่าเป็นการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กแรกเกิดจนถึง 6 ปี ทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ โดยจัดในลักษณะของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมพัฒนาการเด็กรอบด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย ตามวัย และตามความสามารถของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย ครอบครัว และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย

ในทำนองเดียวกัน ราชี ทองสวัสดิ์ (ภาพร เรืองไชย. 2547 : 23-24 ; อ้างอิงจาก ราชี ทองสวัสดิ์ 2542 : 3-8) กล่าวถึงหลักการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยดังนี้

1. มุ่งพัฒนาเด็กโดยองค์รวม โดยเน้นพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยผ่านกิจกรรมการเล่น

2. ยึดปรัชญาการศึกษาระดับปฐมวัย

3. จัดการศึกษาให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก เป็นการช่วยให้เด็กได้พื้นฐานที่ดีสำหรับชีวิตในอนาคต แต่หากจัดไม่เหมาะสมจะทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่าย มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการเรียนและไม่ได้พื้นฐานที่ดีสำหรับชีวิตในอนาคต

4. คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เนื่องจากเด็กแต่ละคนจะมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ดังนั้นการกำหนดให้เรียนเท่ากันย่อมไม่เป็นผลดี

5. จัดประสบการณ์ในรูปกิจกรรมที่บูรณาการ เนื่องจากเด็กพบเหตุการณ์ใด เหตุการณ์หนึ่งจะไม่ได้พบเห็นหรือเกิดการเรียนรู้เพียงหนึ่งวิชา แต่จะได้หลายๆ วิชา ในขณะเดียวกันจึงไม่ควรเลือกสอนเพียงวิชาเดียว

6. จัดกิจกรรมอย่างสมดุล โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

6.1 ยึดเด็กเป็นสำคัญ คือ ต้องเหมาะสมกับวัย และสอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการของเด็ก

6.2 กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งสงบและเคลื่อนไหว ในการจัดกิจกรรมทั้งสองอย่างนี้ ควรจัดสลับกันเพื่อให้เด็กได้พักผ่อนไปในตัว

6.3 กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

6.4 กิจกรรมที่จัดควรมีทั้งรายบุคคล กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่

6.5 การจัดกิจกรรมที่มีทั้งเด็กเป็นผู้ริเริ่มและครูเป็นผู้ริเริ่ม

7. ปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติ

นอกจากนี้ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2542 : 31-32) กล่าวว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย จำเป็นต้องพัฒนาทุกๆ ด้าน โดยยึดหลักดังนี้คือ ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นพัฒนาการและธรรมชาติของเด็ก และหลักการจัดเนิการเรียนรู้แบบเรียนปนเล่น

สรุปได้ว่า หลักของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยนั้นคือ การจัดประสบการณ์ต่างๆ ให้กับเด็กตั้งแต่อายุ 0-5 ปี โดยเน้นให้เด็กมีพัฒนาการรอบด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา โดยจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบบูรณาการโดยการเล่น ทั้งนี้ต้องเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวุฒิภาวะของเด็ก ตลอดจนสนองตอบตามความต้องการและยึดหลักของความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อความพร้อมที่จะเรียนในระดับปฐมศึกษาต่อไป

2.4 นโยบายจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 12-14) ได้จัดทำนโยบายและแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ. 2546-2550 โดยมีสาระสำคัญของนโยบายและแผนดังนี้

1. วิสัยทัศน์

เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับและมีการพัฒนาที่เป็นเลิศและเหมาะสมอย่างรอบด้าน สมดุลเต็มศักยภาพ พร้อมทั้งเรียนรู้อย่างมีความสุขและเติบโตตามวัยอย่างมีคุณภาพในปี 2550 เพื่อเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งในการพัฒนาเด็กในระยะต่อไป

2. นโยบาย

พัฒนาเด็กปฐมวัย ช่วงอายุ 0-5 ปี ทุกคนอย่างเต็มศักยภาพและมีคุณภาพเต็มที่ โดยให้ครอบครัวเป็นแกนหลักและให้ผู้ที่ทำหน้าที่ดูแลเด็กและทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดบริการและสิ่งแวดล้อมที่ดี เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นและเหมาะสมกับเด็กตามวัย

3. เป้าหมาย

3.1 เด็กอายุ 0-5 ปี ทุกคน

3.2 พ่อและแม่ สมาชิกในครอบครัว ผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่

3.3 ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง ได้แก่ ผู้บริหารสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ครู ผู้ดูแลเด็กปฐมวัย ผู้เลี้ยงดูเด็ก พี่เลี้ยงเด็ก ผู้สูงอายุที่ดูแลเด็ก แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ฯลฯ

3.4 ชุมชน ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชนต่างๆ ผู้นำทางศาสนา อาสาสมัครในรูปแบบต่างๆ กลุ่มอาชีพ นักเรียน/เยาวชน ฯลฯ

3.5 สังคม ได้แก่ สถาบันทางสังคม สื่อมวลชน สถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา นักวิชาชีพและองค์กรวิชาชีพต่างๆ องค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ องค์กรระหว่างประเทศ ฯลฯ

4. ยุทธศาสตร์ทั่วไป

พัฒนาการเด็กปฐมวัย (0–5 ปี) ให้ใช้หลักการบ้านและครอบครัวเป็นฐานในการอบรมเลี้ยงดู (home based approach) และการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวม บุคคลสำคัญ คือ พ่อแม่ ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัว เด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี ให้ครอบครัวเป็นแกนหลักและกรณีที่ต้องจำเป็นให้สถานรับเลี้ยงเด็กเป็นที่ให้บริการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก โดยมีผู้เลี้ยงดู/พี่เลี้ยงเด็กได้รับการฝึกอบรมและพัฒนาแล้วเป็นผู้ดูแลและพัฒนาเด็ก และให้พ่อแม่และครอบครัวมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

เด็กอายุ 3–5 ปี ครอบครัวยังคงเป็นแกนหลัก และให้สถานพัฒนาเด็กหรือรูปแบบอื่นที่เป็นทั้งในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย เป็นที่ให้บริการพัฒนาเด็ก โดยให้ผู้ดูแลเด็กและครู ฯลฯ มีลักษณะเป็น “มืออาชีพ” คือ มีความรู้ เจตคติ ค่านิยม และทักษะ ที่เหมาะสมและดีที่สุดในการพัฒนาเด็กในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม โดยร่วมมือกับพ่อแม่ ผู้ปกครอง และครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ

พัฒนาความรู้และทักษะแก่ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กในด้านพัฒนาการเด็กตั้งแต่ยังอยู่ในครรภ์จนถึงอายุ 5 ปี นอกจากนี้ควรให้ความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับพัฒนาการเด็กอายุ 6–8 ปี เพื่อเข้าใจความต่อเนื่องของพัฒนาการเด็กปฐมวัย ทั้งนี้จะต้องครอบคลุมทุกระดับ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ถึงระดับผู้เชี่ยวชาญ รัฐและสังคมร่วมรับผิดชอบในการจัดสิ่งแวดล้อมและบริการให้ครอบครัวและผู้เลี้ยงดูได้พัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างครบวงจร ตั้งแต่วางแผนปฏิบัติการ เฝ้าระวัง ตรวจสอบและประเมินผล

พัฒนาเด็กอายุ 0–5 ปี ที่ดีและมีคุณภาพ ต้องมีการให้บริการสุขภาพเด็กอย่างสม่ำเสมอและมีระบบการส่งต่อเพื่อเชื่อมโยงจากบ้านไปศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย โรงเรียนและการแพทย์ ในกรณีที่จำเป็นเด็กจะต้องได้รับการตรวจรักษาและบำบัดฟื้นฟูที่ทันการณ์ สร้างความพร้อมให้ชุมชนและท้องถิ่นเอื้อต่อครอบครัวที่มีเด็กปฐมวัย ตลอดจนสามารถดำเนินการและจัดการศึกษาและพัฒนาเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

เมื่อชุมชนและท้องถิ่นมีความเข้มแข็งพอ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และความรู้ความสามารถ ให้รัฐกระจายความรับผิดชอบไปยังชุมชนท้องถิ่น (ครอบครัว ชุมชน องค์กรบริหารส่วนตำบล เทศบาล เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรธุรกิจ และอื่นๆ) ดำเนินการเต็มที่ในทุกด้านหน้าที่รัฐ คือ กำหนดนโยบายระดับชาติ แนวทาง รูปแบบ การตรวจสอบมาตรฐาน การประเมินผล การสนับสนุนและช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสกลุ่มต่างๆ พร้อมทั้งสร้างสิ่งแวดล้อมและสื่อที่เอื้อต่อการรับรู้ของเด็ก

5. แผนยุทธศาสตร์หลัก

แผนยุทธศาสตร์หลัก เป็นแผนชี้นำ เป็นแนวคิดและทิศทางที่จะนำไปแปลงเป็นแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนต่อไป แผนยุทธศาสตร์หลักประกอบด้วย

- แผนยุทธศาสตร์ที่ 1 : แผนพัฒนาพ่อแม่ผู้ปกครอง สมาชิกในครอบครัว และผู้เตรียมตัวเป็นพ่อแม่
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 2 : แผนพัฒนาและบริการส่งเสริมเด็กปฐมวัย
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 3 : แผนพัฒนาบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 4 : แผนพัฒนามาตรฐานและคุณภาพเด็กปฐมวัย
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 5 : แผนพัฒนาการมีส่วนร่วม
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 6 : แผนวิจัยพัฒนาและสร้างองค์ความรู้
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 7 : แผนพัฒนาองค์กร กลไกการบริหารงาน ประสานงานและติดตามประเมินแผน
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 8 : แผนระดมทรัพยากร
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 9 : แผนบทบาทสื่อมวลชนต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 10 : แผนพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- แผนยุทธศาสตร์ที่ 11 : แผนสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุปได้ว่าการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาเด็กปฐมวัยต้องคำนึงถึงเด็กปฐมวัยทุกคนให้ได้รับและมีการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพและมีคุณภาพเต็มที่ พร้อมทั้งเรียนรู้อย่างมีความสุขและเติบโตตามวัยอย่างมีคุณภาพ

2.5 การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

งานการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยเป็นงานที่ต้องอาศัยความละเอียดรอบคอบในการจัดการศึกษา เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้มี

นักรการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้กำหนดภารกิจของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ดังนี้

เยาวพา เตชะคุปต์. (2542 : 57-58) ได้กล่าวถึงงานหลัก 6 งาน ซึ่งแต่ละงานมีจุดมุ่งหมายแตกต่างกันดังนี้

1. งานบริหารด้านวิชาการ เป็นงานที่สำคัญที่สุด จุดมุ่งหมายของการบริหารด้านวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยมีดังนี้

- 1.1 เพื่อวางโครงการในการดำเนินงานการจัดชั้นเด็กเล็กของโรงเรียน
- 1.2 เพื่อจัดทำโครงการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตรและปรับปรุงใช้ให้เหมาะสม
- 1.3 เพื่อจัดหาสื่อการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
- 1.4 เพื่อนิเทศและควบคุมการสอนของครูให้ดำเนินไปตามโครงการ
- 1.5 เพื่อจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นการส่งเสริมการเรียนการสอน
- 1.6 เพื่อดำเนินการวัดและประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัยได้ถูกต้องตามที่กำหนดไว้ในคู่มือ
- 1.7 เพื่อสนับสนุนให้มีการค้นคว้า ทดลอง ปรับปรุงวิธีการสอนให้ดีขึ้นให้ดีขึ้น
- 1.8 เพื่อจัดให้มีการอบรมครูในโรงเรียน

2. งานบริหารด้านบุคลากร เป็นงานที่กำหนดแนวทางเกี่ยวกับบุคคลที่จะต้องดำเนินงานของปฐมวัยเป็นแนวทางปฏิบัติของบุคคลที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการประสานสัมพันธ์กับฝ่ายต่างๆ ในโรงเรียน และดำเนินการควบคุมให้บุคลากรปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนและนโยบายของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3. งานบริหารกิจการนักเรียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามกฎระเบียบ ข้อบังคับ มีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดหาและบริการโรงเรียน การประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบเกี่ยวกับกฎระเบียบ การเปิด-ปิดโรงเรียน ตลอดจนการปฐมนิเทศผู้ปกครอง และการบริหารเรื่องสุขภาพ อาหารกลางวัน กิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรม วัฒนธรรม ที่ดีงาม

4. งานบริหารด้านธุรการ การเงิน พัสดุ งานบริหารโรงเรียนนอกจากจะเป็นการปรับปรุงยกระดับของโรงเรียนตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา การปฏิบัติงานในกิจการประจำวันทุกอย่างต้องถูกต้องตามหลักวิชาการและระเบียบงานต่างๆ ซึ่งงานธุรการถือได้ว่าเป็นงานที่ช่วยบริการให้งานต่างๆ ในโรงเรียนดำเนินไปด้วยดีทั้งในด้านการเงิน งบประมาณ วัสดุครุภัณฑ์ ตลอดจนอาคารสถานที่ ขอบข่ายของงานธุรการในโรงเรียนที่เปิดสอนเด็กปฐมวัยจึงเพิ่มขึ้นจากงานธุรการปกติ

5. งานบริหารด้านอาคารสถานที่ การจัดการศึกษาในด้านอาคารสถานที่ เน้นที่การดูแลปรับปรุงอาคารสถานที่และอุปกรณ์ต่างๆ ให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย ตลอดจนการจัดหาอุปกรณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนของเด็กปฐมวัย

6. งานบริหารด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน การจัดการศึกษาปฐมวัย ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชน เน้นที่การให้ชุมชนเกิดความรู้สึกว่าโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนจะต้องให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ ในขณะเดียวกันชุมชนจะได้รับประโยชน์จากโรงเรียนด้วยเช่นกัน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 21) มาตรา 39 กำหนดไว้ชัดเจนให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง จากนั้นแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติดังกล่าว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของการศึกษาทั้งในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไป โดยความร่วมมือของบุคคลหลายๆ ฝ่ายในการสร้างสรรค์กิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมหรือผู้เรียนในทุกๆ ด้าน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การบริหารงานของระดับปฐมวัยงานหลักๆ ก็คือ การบริหารงานวิชาการ งานบุคลากร งานงบประมาณ และการบริหารงานทั่วไป ซึ่งงานที่มีความสำคัญและเป็นหัวใจของการบริหารงานในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพก็คือ งานวิชาการ

3. การบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย

3.1 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ เป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากการบริหารงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร (นัยนา ตันติวิสุทธิ. 2546 : 8-9 ; อ้างอิงจาก ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544 : 2) ในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนนั้น ผู้บริหารโรงเรียนต้องรับผิดชอบเป็นผู้นำทางให้แก่ครูในด้านวิชาการเป็นอันดับแรก เพราะหน้าที่ของโรงเรียนคือทำให้ความรู้แก่นักเรียนในด้านวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำในด้านวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นให้คำแนะนำและประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ (นัยนา ตันติวิสุทธิ. 2546 : 8-9 ; อ้างอิงจาก ภิญญา สาร. 2526ก : 695)

ส่วนสุนทรี ไพรสุวรรณ (กมล ภูประเสริฐ. 2544 : 6 ; อ้างอิงจาก สุนทรี ไพรสุวรรณ. 2541 : 11) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในโรงเรียนซึ่งเกี่ยวข้องกับการ

ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ หรืออาจหมายถึงการบริหารเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของโรงเรียน

กล่าวโดยสรุป การบริหารงานวิชาการ หมายถึง กระบวนการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของงานวิชาการ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนและการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2 ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยครอบคลุมถึงการศึกษาหลักสูตรหรือแนวการจัดประสบการณ์ การนำแผนการสอนไปใช้ การจัดหาและผลิตสื่อ การจัดสภาพแวดล้อม การจัดการกิจกรรมประจำวันและการนิเทศและการประเมินผลความพร้อม ขอบข่ายของงานวิชาการมีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนระดับปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วย งานหลักสูตรและการนำไปใช้ งานการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ งานวัดและประเมินพัฒนาการ และงานนิเทศการศึกษา งานที่กล่าวมานี้มีความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้น ฉะนั้นผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีความรู้ความสามารถเพื่อไปปฏิบัติหน้าที่ด้านการสอนที่ดี และพัฒนาผู้เรียนได้อย่างเหมาะสมตามวัย นอกจากนี้ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการบริหารงานวิชาการ เพื่อวางแผนและดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและตรงตามเป้าหมายของโรงเรียน (เยาพา เดชะคุปต์. 2542: 68) และมีนักวิชาการได้กำหนดขอบข่ายการบริหารงานวิชาการทั่วไปและงานวิชาการระดับปฐมวัยไว้ดังนี้

กมล ภูประเสริฐ (2544 : 9 -13) ได้กล่าวถึงขอบข่ายการบริหารงานวิชาการดังนี้

1. การบริหารหลักสูตร ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1.1 ผู้บริหารมีความสามารถในการวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลางระดับประเทศที่ได้กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้โดยจัดเป็นกลุ่มๆ ไว้ เช่น กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

1.2 ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ทรัพยากร สภาพการดำรงชีวิต และปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและท้องถิ่นโดยตรง แต่เนื่องจากมาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางจะเขียนไว้ครอบคลุมค่อนข้างกว้าง ถ้าสถานศึกษาเห็นว่ามาตรฐานการเรียนรู้มีอยู่แล้วก็อาจจะกำหนดเฉพาะสาระการเรียนรู้เฉพาะท้องถิ่นที่จำแนกตามช่วงชั้น

1.3 ผู้บริหารมีความสามารถในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษานำมา กำหนดเป็นมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้รายปี กำหนดเวลาเรียนให้เหมาะสม

1.4 ผู้บริหารมีความสามารถในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ แบ่งแยกตามรายหัวข้อแต่ละระดับชั้นเรียนในการบูรณาการเป็นหน่วยการเรียนรู้ย่อยๆ เพื่อสะดวกแก่การ

จัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กัน แต่ละหน่วยการเรียนรู้จะประกอบด้วยมาตรฐานการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ และเวลาเรียน ซึ่งเมื่อรวมทุกหน่วยเข้าด้วยกันจะสมบูรณ์ตามหลักสูตรที่กำหนดไว้เป็นรายภาคหรือรายปี

2. การบริหารการเรียนการสอน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

2.1 ผู้บริหารมีความสามารถ มีความรู้ในการรวบรวม วิเคราะห์ และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับหน่วยการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ โดยคำนึงถึงกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แก่ กิจกรรมที่เน้นการให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง การให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ความเข้าใจจากการสอบถาม จากการอ่าน จากการค้นคว้าจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อนำมาสรุปเป็นความรู้และความเข้าใจของงาน

2.2 ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนด การเตรียมการและการจัดหา สื่อการเรียนการสอน อุปกรณ์เครื่องใช้ที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อกิจกรรมการเรียนการสอน เน้นให้ผู้เรียนปฏิบัติสิ่งต่างๆ สื่อ และอุปกรณ์จะเป็นสิ่งที่นักเรียนให้ปฏิบัติ

2.3 ผู้บริหารมีความรู้ในการกำหนดวิธีประเมินผลการเรียนในแต่ละหน่วยการเรียนรู้หรือรายวิชาตามแนวคิดในปัจจุบัน ต้องให้มีการประเมินผลการเรียนตามสภาพจริง ซึ่งเป็นการประเมินที่สอดคล้องกับจุดเน้นของกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนค้นคว้าทดลองปฏิบัติ ในสิ่งต่างๆ ก็ควรประเมินจากการปฏิบัติและผลงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจแตกต่างกันไปสำหรับผู้เรียนแต่ละคน

2.4 ผู้บริหารมีความรู้และทักษะในการจัดทำแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ของผู้สอนแต่ละคน ในแต่ละระดับตามหลักสูตรสถานศึกษา จัดเป็นหน่วยการเรียนรู้ ซึ่งมีลักษณะของการบูรณาการผู้สอน แต่ละคนสามารถนำผลงานมาใช้ในการจัดทำแผนการสอนเชิงบูรณาการได้โดยตรง

2.5 ผู้บริหารมีความสามารถในการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผนการสอนหรือแผนการจัดการเรียนรู้ โดยการเยี่ยมชั้นเรียนหรือประชุมปรึกษาหารือกันเป็นระยะ

2.6 ผู้บริหารมีทักษะในการร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการเรียนการสอน โดยกรณีเกิดภายใน การพัฒนาบุคลากร การส่งเสริมด้านสื่อการเรียนการสอนและการแสวงหาความช่วยเหลือจากแหล่งภายนอกสถานศึกษา

3. การบริหารการประเมินผลการเรียน ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

3.1 ผู้บริหารมีความสามารถในการวิเคราะห์มาตรฐานการเรียนรู้ของหน่วยการเรียนรู้รายวิชาและกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อการพิจารณาในการเตรียมการขั้นต่อไป ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงตัวบ่งชี้ที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ด้วย

3.2 ผู้บริหารมีความรู้และทักษะในการกำหนดวิธีการและเครื่องมือ ที่จะใช้ในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้และเตรียมการในการสร้างเครื่องมือและกำหนดวิธีการที่เป็นระบบ ในขั้นนี้ควรกำหนดช่วงเวลาในการประเมินผลการเรียนรู้ระหว่างดำเนินการสอน ประเมินปลายภาคเรียนและปลายปีด้วย

3.3 ผู้บริหารมีความสามารถในการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการประเมินผลการเรียนตามวิธีการและเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ รวมทั้งการดูแลให้มีการบันทึกผลการเรียนการสอน การบันทึกการสังเกต และการรวบรวมผลงานของนักเรียนตามช่วงเวลาที่กำหนดไว้ อย่างสม่ำเสมอ

3.4 ผู้บริหารมีความสามารถในการทำหลักฐานการศึกษาตามที่กระทรวง กรม หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดไว้

3.5 ผู้บริหารมีความสามารถในการนำผลการประเมินไปใช้ในการแก้ไขข้อบกพร่องของผู้เรียนแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการประเมินที่ต้องการใช้ผลการประเมินเพื่อการพัฒนา ไม่ใช่การตัดสินได้หรือตกของผู้เรียนแต่อย่างใด

3.6 ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดรูปแบบ ระยะเวลาการรายงานผลการเรียนรู้ ทั้งการรายงานผู้ปกครองระหว่างปี และการรายงานผลของสถานศึกษาช่วงปลายปี ต่อสาธารณะและหน่วยงานต้นสังกัด

4. การบริหารการนิเทศภายในสถานศึกษา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

4.1 ผู้บริหารมีความสามารถในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศภายในที่มีหลักการให้บุคลากรทุกคนร่วมกันรับผิดชอบในการนำเสนอสถานศึกษาไปสู่มาตรฐานการศึกษาทุกคน จึงต้องร่วมคิด ร่วมกันทำ เพื่อให้สถานศึกษาสามารถพึ่งตนเองได้ ในทางวิชาการแต่ละคนเป็นผู้นิเทศและเป็นผู้รับผิดชอบการนิเทศตามความเหมาะสมเฉพาะตัวในแต่ละด้าน

4.2 ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดวิธีการและระยะเวลาการนิเทศภายในวิธีการที่จะนำไปใช้ควรเป็นวิธีการที่มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน เช่น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็น แลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจจากการอ่าน การค้นคว้า การได้ไปประชุมอบรมสัมมนา ปฏิบัติการในระดับต่างๆ การสาธิตรูปแบบการสอน เพื่อช่วยกันค้นหาข้อบกพร่องและการปรับปรุงให้เป็นรูปแบบของสถานศึกษาร่วมกัน การประชุมระดมสมองที่ไม่ต้องมีการวิพากษ์วิจารณ์กันโดยตรง เป็นต้น

4.3 ผู้บริหารมีความสามารถในการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการนิเทศภายในอย่างสม่ำเสมอ

4.4 ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถในการร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นโดยถือเป็นปัญหาของสถานศึกษาโดยส่วนรวม

5. การบริหารการพัฒนาบุคลากรทางวิชาการ ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

5.1 ผู้บริหารมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาร่วมกันเกี่ยวกับความรู้ความสามารถของบุคคลในสถานศึกษา โดยรวบรวมอุปสรรคข้อขัดแย้งจากการบริหารในทุกๆ เรื่องมาพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปว่าความรู้ความสามารถของบุคลากรด้านใดที่สถานศึกษาสามารถแก้ปัญหาได้เอง ด้านใดที่คิดว่าต้องพึ่งจากบุคคลภายนอก

5.2 ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดช่วงเวลาของการพัฒนาบุคลากร เน้นเป็นระยะๆ ซึ่งควรกระทำอย่างสม่ำเสมอ เพื่อส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันได้ รวมทั้งการจัดส่งบุคลากรไปรับการอบรม ประชุม สัมมนา หรือปฏิบัติการที่หน่วยงานภายนอกจัด

5.3 ผู้บริหารมีความสามารถในการควบคุมดูแลให้ดำเนินงานพัฒนาบุคลากรเป็นไปตามที่ได้กำหนด

6. การบริหารงานวิจัยและพัฒนา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ผู้บริหารมีความสามารถในการทำความเข้าใจและส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนแต่ละคนควรทำการวิจัยในชั้นเรียนของตนโดยเรียงจากประเด็นปัญหาการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนเห็นว่าควรมีการทดลองรูปแบบการสอนที่คิดว่าจะได้ผลดีกว่าเดิมหรือทดลองสื่อการเรียนการสอนที่ผู้สอนดัดแปลงปรับปรุงหรือคิดค้นขึ้นใหม่ เพื่อตรวจสอบว่าสิ่งที่ตนคิดขึ้นมานั้นสามารถใช้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน จนทำให้คุณภาพการศึกษาบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้จริงหรือไม่ อันเป็นการฝึกการทำงานเป็นระบบโดยอาศัยกระบวนการวิจัย การร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดแย้งร่วมกันในสถานศึกษา หรือเป็นประเด็นที่ควรพัฒนาร่วมกันในสถานศึกษาเพื่อการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

7. การบริหารโครงการทางวิชาการอื่นๆ ความจริงแล้วงานวิชาการทุกงานสามารถจัดทำเป็นโครงการวิชาการได้ทั้งสิ้น เช่น โครงการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โครงการบริหารการเรียนการสอน โครงการประเมินผลการเรียน ฯลฯ การบริหารโครงการทางวิชาการ ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1 ผู้บริหารมีทักษะในการกำหนดหัวข้อเรื่องทางวิชาการที่เป็นการสนับสนุนงานหลักที่คาดว่าจะเป็นเรื่องที่ส่งผลให้งานหลักมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

7.2 ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดวิธีดำเนินการและระยะเวลาที่จะดำเนินการให้เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียน

7.3 ผู้บริหารมีความสามารถในการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการตามที่กำหนด

8. การบริหารระบบข้อมูลสารสนเทศทางวิชาการ ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

8.1 ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดข้อมูลและสารสนเทศทางวิชาการของงานบริหารทั้งหมด ที่จะต้องจัดเก็บร่วมกันตลอดภาคเรียนและปีการศึกษา เพื่อมิให้เกิดการละเลยหรือละทิ้งข้อมูลและสารสนเทศที่มีความสำคัญต่อการพิจารณาและตัดสินใจในการดำเนินงานทางวิชาการ ระบบข้อมูลและสารสนเทศจะเกี่ยวข้องกับการกับการบริหารงานวิชาการ

8.2 ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดเวลาในการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศตามช่วงการดำเนินงานแต่ละงานให้เหมาะสม

8.3 ผู้บริหารมีความสามารถในการควบคุมดูแลและส่งเสริมการจัดเก็บข้อมูลและสารสนเทศให้ตรงกับสิ่งที่กำหนดและช่วงเวลา

8.4 ผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถในการนำข้อมูลและสารสนเทศไปใช้ประกอบการดำเนินงานทั้งด้านการประเมินผลทางวิชาการ งานวางแผนเชิงกลยุทธ์ของสถานศึกษาต่อไป

9. การบริหารการประเมินผลงานทางวิชาการของสถานศึกษา ได้แก่ การจัดให้มีการดำเนินงานดังต่อไปนี้

9.1 ผู้บริหารมีความสามารถในการกำหนดหัวข้อประเมินผล โดยคำนึงถึงการประเมินก่อนการดำเนินงาน (ควรทำ) การประเมินระหว่างการทำงาน (ต้องทำ) และการประเมินผลหลังการทำงาน (ต้องทำ)

9.2 ผู้บริหารมีความรู้ในการกำหนดวิธีการและเครื่องมือในการประเมิน รวมทั้งการจัดเตรียมการกำหนดช่วงเวลา เพื่อให้สามารถประเมินระหว่างการทำงานได้

9.3 ผู้บริหารมีความสามารถในการควบคุมดูแลและส่งเสริมให้มีการดำเนินการประเมินตามที่กำหนด

9.4 ผู้บริหารมีความสามารถในการสรุปและเขียนรายงานประจำปี เพื่อรายงานต่อสาธารณะและต่อหน่วยงานต้นสังกัด

3.3 สาระสำคัญของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

กรมวิชาการ (2546 : 8) ได้กล่าวถึงสาระสำคัญและหลักการของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ไว้ดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท

2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

นอกจากหลักการดังกล่าวแล้ว กรมวิชาการ (2546 : 9) ยังได้กำหนดจุดมุ่งหมายในการพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัยและความสามารถ ตลอดจนความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้บรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังนี้คือ

1. ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
2. กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

3. มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
4. มีคุณธรรม จริยธรรม และจิตใจที่ดีงาม
5. ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย

6. ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
7. รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
8. การอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

9. การใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

10. มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

11. มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

12. มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะการแสวงหาความรู้

โครงสร้างหลักสูตร

กรมวิชาการ (2546 : 29) ได้กำหนดโครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยไว้ดังนี้

1. การจัดชั้นหรือกลุ่มเด็ก ให้ยึดอายุเด็กเป็นหลัก และอาจเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล เช่น กลุ่มเด็กที่มีอายุ 3 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 1

กลุ่มเด็กที่มีอายุ 4 ปี อาจเรียกชื่อ อนุบาล 2 กลุ่มเด็กที่มีอายุ 5 ปี อาจเรียกชื่ออนุบาล 3 หรือ เด็กเล็ก

2. ระยะเวลาเรียน ใช้เวลาในการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก 1-3 ปี การศึกษาโดยประมาณ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับอายุของเด็กที่เริ่มเข้ารับการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา

3. สารการเรียนรู้ สารการเรียนรู้ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ ประสบการณ์สำคัญและสาระที่ควรเรียนรู้ ทั้งสองส่วนใช้เป็นสื่อกลางในการจัดประสบการณ์ เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ โดยผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษาอาจจัดในรูปแบบหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้รูปแบบที่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัย รวมทั้งต้องสอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

3.1 ประสบการณ์สำคัญ จะช่วยอธิบายให้ผู้สอนเข้าใจว่าเด็กปฐมวัยต้องทำอะไร เรียนรู้อะไรต่าง ๆ รอบตัวอย่างไร และทุกประสบการณ์มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ช่วยแนะผู้สอนในการสังเกต สนับสนุนและวางแผนการจัดกิจกรรมให้เด็ก ประสบการณ์สำคัญที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมีความสำคัญต่อการสร้างองค์ความรู้ของเด็ก จะครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ

3.1.1 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสดูแลสุขภาพและสุขอนามัย รักษาความปลอดภัย พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก

3.1.2 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้แสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกที่เหมาะสมกับวัย มีความสุข ร่าเริง แจ่มใส ได้พัฒนาคุณธรรม สุนทรียภาพ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและความเชื่อมั่นในตนเองขณะปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

3.1.3 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมต่างๆ รอบตัว

3.1.4 ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา เป็นการสนับสนุนให้เด็กได้รับรู้ เรียนรู้อะไรต่าง ๆ รอบตัว ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าผ่านการคิด การใช้ภาษา การสังเกต การจำแนกและเปรียบเทียบจำนวน มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ) และเวลา

3.2 สารที่ควรเรียนรู้ ประกอบด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัวและสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก ดังนี้

3.2.1 เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตาของตน รู้จักอวัยวะต่างๆ และวิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย มีสุขภาพ

อนามัยที่ดี เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองคนเดียวหรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี

3.2.2 เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรมีโอกาสรู้จักและได้รับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้องหรือมีโอกาสใกล้ชิดและปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

3.2.3 ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรได้รู้จักสิ่งมีชีวิตที่เป็น ต้นไม้ ดอกไม้ สัตว์ รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน

3.2.4 สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรได้รู้จักสิ่งของ เครื่องใช้ ยานพาหนะและการสื่อสารต่างๆ ที่อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก

4. สมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย

ความหมายของสมรรถนะ (Competency)

สมรรถนะ คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคลซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้นสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนดในงานที่ตนรับผิดชอบ (สฤัญญา รัศมีธรรมโชติ : 4; อ้างอิงจาก Mc Clelland. 1993)

สมรรถนะ คือ องค์กรประกอบ (Cluster) ของความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และทัศนคติ (Attitudes) ของปัจเจกบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อผลสัมฤทธิ์ของการทำงานของบุคคลนั้นๆ เป็นบทบาทหรือความรับผิดชอบซึ่งสัมพันธ์กับผลงานและสามารถวัดค่าเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานและสามารถพัฒนาได้โดยการฝึกอบรม (สฤัญญา รัศมีธรรมโชติ : 5 ; อ้างอิงจาก Parry. 1998)

วัฒนา พัฒนพงศ์ (2546 : 33) สมรรถนะ คือ ระดับของความสามารถในการปรับใช้กระบวนทัศน์ (Paradigm) ทัศนคติ พฤติกรรม ความรู้ และทักษะเพื่อการปฏิบัติงานให้เกิดคุณภาพ ประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด ในการปฏิบัติหน้าที่ของบุคคลในองค์กร

ณรงค์วิทย์ แสงทอง (2546 : 27) สมรรถนะ คือ ความสามารถหรือสมรรถนะของผู้ดำรงตำแหน่งงานที่งานนั้นๆ ต้องการ

ศักดิ์ หาญณรงค์ (พงษ์ศักดิ์ พรณัฐวุฒิกุล : 23 ; อ้างอิงจาก ศักดิ์ หาญณรงค์. 2544) สมรรถนะ คือ สิ่งซึ่งแสดงคุณลักษณะและคุณสมบัติของบุคคลรวมถึงความรู้ทักษะและพฤติกรรมที่แสดงออกมาซึ่งทำให้บรรลุผลสำเร็จในการปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงกว่ามาตรฐานทั่วไป

สรุปแล้ว สมรรถนะ Competency คือ ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่จำเป็นต่อการทำงานของบุคคลให้ประสบผลสำเร็จสูงกว่ามาตรฐานทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหลัก 3 ประการดังนี้

1. ความรู้ (Knowledge) คือ สิ่งที่ต้องการต้องการให้ “รู้” เช่น ความรู้ความเข้าใจในกฎหมายปกครอง
2. ทักษะ (Skill) คือ สิ่งที่ต้องการต้องการให้ “ทำ” เช่น ทักษะด้าน ICT ทักษะด้านเทคโนโลยีการบริหารสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่ต้องผ่านการเรียนรู้ และฝึกฝนเป็นประจำจนเกิดเป็นความชำนาญในการใช้งาน
3. พฤติณีสัยที่พึงปรารถนา (Attiributes) คือ สิ่งที่ต้องการต้องการให้ “เป็น” เช่น ความใฝ่รู้ ความซื่อสัตย์ ความรักในองค์กร และความมุ่งมั่นในความสำเร็จ สิ่งเหล่านี้จะอยู่ลึกลงไปจิตใจ ต้องปลูกฝังสร้างยากกว่าความรู้และทักษะ แต่ถ้าหากมีอยู่แล้วจะเป็นพลังผลักดันให้คนมีพฤติกรรมที่ต้องการ

ในการวิจัยนี้จึงกำหนดกรอบการศึกษสมรรถนะของผู้บริหารในการบริหารด้านวิชาการตามมาตรฐานวิชาชีพผู้บริหารสถานศึกษา (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2549 : 21) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. สามารถบริหารจัดการการเรียนรู้
2. สามารถพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา
3. สามารถนิเทศการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
4. สามารถส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้

4.1 สมรรถนะด้านการจัดการการเรียนรู้

4.1.1 การบริหารจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การปฏิรูปการศึกษาที่สำคัญยิ่งที่มีผลต่อการพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งคนดีได้นั้น หัวใจของการปฏิรูปการศึกษาจะต้องปฏิรูปการเรียนการสอนหรือปฏิรูปการเรียนรู้เป็นอันดับแรก โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารจัดการให้มีการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สาระสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น เป็นการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมการเรียนรู้ โดยเน้นประโยชน์ที่ผู้เรียนจะได้รับ พร้อมทั้งคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีนิสัยรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นการปฏิรูปการเรียนรู้จึงควรเริ่มที่สถานศึกษาทุกแห่ง ดำเนินการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการประกัน

คุณภาพภายในผสมผสานอยู่ในกระบวนการเรียนรู้ และการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา

สมศักดิ์ ภูวิภาดาวรรณ อาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ได้ให้หลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญจะต้องคำนึงถึงหลักที่สำคัญ แยกเป็นข้อๆ รวม 7 ข้อ ดังนี้ (<http://www.yupparaj.ac.th/education/topic102.doc> 7/2/50)

1. ความต้องการหรือความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนมากที่สุด
3. เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง หมายความว่าให้สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง สามารถวิจัยเชิงปฏิบัติการ และสืบค้นหาความรู้ด้วยตนเอง

4. เป็นการพึ่งพาตนเอง เพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน และสามารถเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนได้ คือ รู้วิธีคิดของตนเองและพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนวิธีคิดอย่างเหมาะสม ไม่เน้นที่การจดจำเพียงเนื้อหา

5. เน้นการประเมินตนเอง เดิมผู้สอนเป็นผู้ประเมิน การเปิดโอกาสให้ผู้เรียนประเมินตนเองอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตนเองได้ชัดเจนขึ้น รู้จุดเด่นจุดด้อย และพร้อมที่จะปรับปรุงหรือพัฒนาตนเองให้เหมาะสมยิ่งขึ้น การประเมินในส่วนนี้เป็นการประเมินตามสภาพจริงและใช้แฟ้มสะสมผลงานช่วย

6. เน้นความร่วมมือ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน

7. เน้นรูปแบบการเรียนรู้ ซึ่งอาจจัดได้ทั้งในรูปเป็นกลุ่มหรือเป็นรายบุคคล

จะเห็นได้ว่าทั้ง 7 ข้อนี้ เป็นหลักสำคัญในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ผู้สอนควรคำนึงถึงอย่างยิ่ง ส่วนวิธีสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางหรือเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ได้เสนอยุทธศาสตร์การเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญไว้อย่างน่าสนใจ นำไปใช้ได้เช่นกัน มีบางข้อคล้ายๆ กับที่กล่าวมาแล้ว ยุทธศาสตร์ดังกล่าวมี 5 ข้อด้วยกันดังนี้

1. การเรียนแบบร่วมมือ เป็นวิธีการเรียนที่ให้นักเรียนทำงานด้วยกันเป็นกลุ่มเล็กๆ เพื่อให้เกิดผลการเรียนรู้ทั้งด้านความรู้และทางด้านจิตใจ ช่วยให้นักเรียนเห็นคุณค่าในความแตกต่างระหว่างบุคคลของเพื่อนๆ เคารพความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่นที่แตกต่างจากตนตลอดจนรู้จักช่วยเหลือและสนับสนุนเพื่อนๆ

2. การเรียนแบบประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือการเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยผู้เรียนได้มีโอกาสรับประสบการณ์ แล้วได้รับการกระตุ้นให้สะท้อนสิ่งต่างๆ ที่ได้จากประสบการณ์ออกมาเพื่อพัฒนาทักษะใหม่ๆ เจตคติใหม่ๆ หรือวิธีการคิดใหม่ๆ

3. การเรียนแบบอภิปัญญา เป็นการเรียนที่ให้ผู้เรียนคิดโดยเป็นการคิดที่รู้ตัวว่าคิดอะไร มีวิธีคิดอย่างไร สามารถตรวจสอบความคิดของตนได้ และสามารถปรับเปลี่ยนกลวิธีการคิดของตนได้ด้วย

4. การเรียนแบบส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เป็นการเรียนโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์ เช่น ให้ผู้เรียนระดมสมอง ให้ผู้เรียนคิดออกแบบในวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ให้ผู้เรียนคิดเขียนภาพในวิชาศิลปะ เป็นต้น

5. การเรียนแบบทำโครงการ เป็นการเรียนโดยให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าเรื่องที่ตนเองสนใจ และทำเป็นโครงการ (Project) อาจทำเป็นรายงาน ภาคนิพนธ์ หรือโปรแกรมคอมพิวเตอร์ก็ได้

4.1.2 หลักการและแนวทางจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

เยาวยา เดชะคุปต์ (2542 : 118) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับหลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ประสบการณ์การเรียนรู้ ควรสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน
2. ประสบการณ์การเรียนรู้ ควรให้เหมาะสมกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน
3. ประสบการณ์การเรียนรู้ ควรจัดให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของสิ่งที่จะเรียนและควรให้ผู้เรียนได้มีโอกาสคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น เป็นผู้มีความรู้
4. ประสบการณ์ที่จัดควรเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อผู้เรียน
5. กิจกรรมที่นำมาใช้ในการจัดประสบการณ์ควรมีวิธีใช้แรงจูงใจเร้าความสนใจของผู้เรียนไม่ให้ซ้ำซาก

6. ควรหาแนวทางในการประเมินผลที่เหมาะสม

กรมวิชาการ (2546 : 43-48) ได้กำหนดหลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเด็กโดยองค์รวมอย่างต่อเนื่อง
2. เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
3. จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกระบวนการและผลผลิต
4. จัดประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
5. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

นอกจากหลักการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยแล้ว กรมวิชาการ (2546 : 43–48) ยังได้กำหนดแนวทางการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กเพื่อให้ครูผู้สอนได้จัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือ เหมาะกับอายุ ภูมิภาวะ และระดับพัฒนาการเพื่อให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ
2. จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ คือ เด็กได้ลงมือกระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง
3. จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือ บูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
4. จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่มคิดวางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำและนำเสนอความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
5. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในบรรยากาศที่อบอุ่น มีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่างๆ
6. จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก
7. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมลักษณะที่ดีและทักษะการชีวิตประจำวัน ตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ
8. จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและประสบการณ์ที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่คาดการณ์ไว้
9. ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรมและการประเมินพัฒนาการ
10. การจัดสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำข้อมูลที่ได้มาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนการสอนระดับปฐมวัย จะไม่เหมือนกับการจัดการเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา คือ ไม่ได้มุ่งให้เด็กอ่านและเขียน แต่เป็นการจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เป็นไปตามวัยและพร้อมที่จะเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาต่อไป ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็กปฐมวัย จึงจัดในรูปกิจกรรมแทนการสอนเป็น

รายวิชา ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความต้องการและการพัฒนาการของเด็ก ตลอดจนความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ในการจัดประสบการณ์จึงจัดแบบบูรณาการสอดแทรกเนื้อหาสาระวิชาต่างๆ โดยผ่านการเล่น ซึ่งมีทั้งกิจกรรมในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

กรมวิชาการ (2546 : 44-46) ได้กำหนดหลักการและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวันดังนี้

1. หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

1.1 หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก และสามารถยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและความสนใจของเด็ก

1.2 กิจกรรมที่ใช้ความคิด ไม่ควรใช้เวลานานเกิน 20 นาที

1.3 กิจกรรมต้องสมดุลระหว่างในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

1.4 กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

2. ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน

2.1 พัฒนากล้ามเนื้อใหญ่

2.2 พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก

2.3 พัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม

2.4 พัฒนาสังคมพิสัย

2.5 พัฒนาการคิด

2.6 พัฒนาภาษา

2.7 ส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

สำหรับกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย กรมวิชาการ (2546 : 48) ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ

2. กิจกรรมสร้างสรรค์ (ศิลปะศึกษา)

3. กิจกรรมเสรี (เล่นตามมุม)

4. กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กิจกรรมในวงกลม)

5. กิจกรรมกลางแจ้ง

6. กิจกรรมเกมการศึกษา

ในการจัดกิจกรรมประจำวันสำหรับเด็กปฐมวัยนั้น กล่าวได้ว่า สิ่งสำคัญที่ควรยึดเป็นหลักปฏิบัติคือ มีตารางกิจกรรมประจำวันเพื่อให้เด็กได้เข้าใจว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร

เมื่อใด และอย่างไร กิจกรรมแต่ละประเภทมีชื่อเรียกเฉพาะเพื่อช่วยให้เด็กเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น การจัดกิจกรรมคำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมที่เด็กทำเป็นรายบุคคล กลุ่มเด็กและรวมกันทั้งชั้น โดยจัดกิจกรรมทั้งในและนอกห้องเรียนในอัตราส่วนที่เหมาะสม

การกำหนดตารางเรียนหรือตารางกิจกรรมชั้นอนุบาลให้แก่เด็กเป็นสิ่งสำคัญมาก ทั้งนี้เพื่อรักษาสุขภาพให้เด็กได้มีพัฒนาการทั้งทางร่างกายและจิตใจ หากไม่กำหนดเช่นนั้นเด็กอาจทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนานเกินไปจนเหนื่อยหรือเครียด ทำให้หงุดหงิด แล้วจะทำกิจกรรมต่อๆ ไปไม่ได้ผลเต็มที่

กรมวิชาการ (2546 : 48) ได้กำหนดตัวอย่างการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน สำหรับเด็กระดับปฐมวัยไว้ดังนี้

08.00 – 08.30	รับเด็ก
08.30 – 08.45	เคารพธงชาติ สวดมนต์
08.45 – 09.00	ตรวจสอบสุขภาพ ไปห้องน้ำ
09.00 – 09.20	กิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ
09.20 – 10.20	กิจกรรมสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม
10.20 – 10.30	พัก (รับประทานอาหารว่างเช้า)
10.30 – 10.45	กิจกรรมเสริมประสบการณ์ (กิจกรรมในวงกลม)
10.45 – 11.30	กิจกรรมกลางแจ้ง
11.30 – 12.00	พัก (รับประทานอาหารกลางวัน)
12.00 – 14.00	นอนพักผ่อน
14.00 – 14.20	เก็บที่นอน ล้างหน้า
14.20 – 14.30	พัก (รับประทานอาหารว่างบ่าย)
14.30 – 14.50	เกมการศึกษา
14.50 – 15.00	เตรียมตัวกลับบ้าน

ตารางกิจกรรมนี้ สามารถปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของสภาพแวดล้อมและสถานศึกษาแต่ควรให้มีครบทุกกิจกรรม กิจกรรมที่ปรากฏในตารางกิจกรรมประจำวัน คือ กิจกรรมหลัก ส่วนกิจกรรมนอกตาราง เช่น กิจกรรมการเล่านิทาน การร้องรำทำเพลง การท่องคำคล้องจอง จะเป็นกิจกรรมที่บูรณาการสอดแทรกในกิจกรรมหลักเป็นกิจกรรมที่ครูผู้สอนต้องจัดเป็นประจำอยู่แล้ว ทั้งนี้เพราะกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่เด็กสนใจมาและเป็นกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กไม่รู้สึกลำบากและสนุกสนาน จดจำอย่างรวดเร็ว

สรุปได้ว่า การจัดประสบการณ์การเรียนรู้หรือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับเด็กระดับปฐมวัย จะต้องคำนึงถึงความพร้อมในพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย

อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ความสนใจและความแตกต่างระหว่างบุคคลในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามตารางกิจกรรมประจำวัน ครูผู้สอนต้องสามารถปรับเปลี่ยน ยืดหยุ่น และบูรณาการ กิจกรรมต่างๆ และเวลาที่เหมาะสมกับเด็กโดยการจัดกิจกรรมผ่านการเล่น เพราะการเล่นเป็นการโดยธรรมชาติของเด็ก

ดังนั้นการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในระดับปฐมวัย จึงจัดในรูปแบบของกิจกรรมแทนการสอนเป็นรายวิชา โดยคำนึงถึงความต้องการและการพัฒนาของเด็ก ในการจัดประสบการณ์จึงควรจัดในรูปแบบของการบูรณาการผสมผสานวิชาต่างๆ เข้าด้วยกันทั้งกิจกรรมในห้องเรียน นอกห้องเรียน ในการบริหารการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ระดับปฐมวัยจึงต้องคำนึงถึงสิ่งต่างๆ ที่สนับสนุนและเอื้อต่อการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้บรรลุเป้าหมายหรือจุดประสงค์นั้นๆ ผู้บริหารมีหน้าที่ให้บริการและสนับสนุน ตลอดจนเอื้ออำนวยความสะดวกต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร

1.1 เอกสารหลักสูตร เช่น แนวการจัดประสบการณ์ แผนการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัย คู่มือครูต่างๆ เช่น หลักสูตรการจัดการศึกษาปฐมวัย และคู่มือการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546

1.2 เอกสารเสริมการเรียนรู้ เช่น หนังสือนิทาน เพลง คำคล้องจอง ต่างๆ

1.3 สื่อ-โสตทัศนอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องมือเครื่องใช้ที่อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านความรู้ การเพิ่มพูนทักษะการสอน ตลอดจนเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกในกระบวนการเรียนการสอน เช่น รูปหุ่นจำลอง วิสัยทัศน์ เทปบันทึกเสียงฯ

2. การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนการสอน กรมวิชาการ (2540 : 20-21) ได้กำหนดหลักการของการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัยไว้ดังต่อไปนี้

2.1 การจัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน

2.1.1 ห้องเรียนระดับปฐมวัยจะต้องสะอาด มีแสงสว่างเพียงพอ ปลอดภัยและกว้างได้สัดส่วนกับจำนวนเด็ก ควรมีพื้นที่กว้างเฉลี่ยไม่น้อยกว่า 1 ตารางเมตรต่อเด็ก 1 คน

2.1.2 ครุภัณฑ์ภายในห้องเรียน เช่น โต๊ะ เก้าอี้ ตู้ ที่เก็บเครื่องใช้ส่วนตัวของเด็ก ชั้นวางของ ควรมีขนาดเหมาะสมเพียงพอต่อจำนวนเด็ก ควรเลือกใช้สีอ่อนๆ หรือสีธรรมชาติ

2.1.3 สื่อเครื่องเล่นภายในห้องเรียนต้องมีจำนวนเพียงพอ ปลอดภัยและอยู่ในสภาพที่ใช้การได้

2.1.4 การจัดแบ่งพื้นที่ในห้องเรียนให้มีมุมประสบการณ์ต่างๆ อย่างน้อย 4 มุม เช่น มุมบ้าน มุมบล็อก มุมหนังสือ มุมวิทยาศาสตร์ โดยมีสื่ออุปกรณ์ที่อยู่ในสภาพใช้การได้ดี สอดคล้องกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์

2.1.5 กำหนดพื้นที่สำหรับจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับกิจกรรมรายบุคคล กิจกรรมกลุ่มย่อย และกิจกรรมกลุ่มใหญ่ ให้ชัดเจน จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในแนวการจัดประสบการณ์ แผนการจัดประสบการณ์

2.1.6 การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไปในห้องเรียน ควรจัดให้มีบรรยากาศที่อบอุ่นเหมือนบ้านเพื่อสร้างความสนใจของเด็กให้กระตือรือร้นอยากมาโรงเรียน

2.1.7 บุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็ก ควรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและเข้าใจธรรมชาติของเด็ก

2.1.8 การจัดป้ายนิเทศ ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของกิจกรรมในห้องเรียนและส่งเสริมให้เกิดประโยชน์กับเด็กโดยตรง ความสูงและขนาดของป้ายนิเทศ ควรอยู่ในระดับสายตาเด็ก เน้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการจัดป้ายนิเทศ

2.2 การจัดสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ได้แก่ บริเวณห้องเรียนและสนามเด็กเล่นควรจัดดังนี้

2.2.1 การจัดบริเวณภายนอกห้องเรียน ได้แก่ บริเวณภายนอกห้องเรียนควรจัดให้มีที่ร่ม ที่โล่งแจ้ง มีการจัดทำพื้นที่สำหรับเด็กปฐมวัย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและประโยชน์ใช้สอย

2.2.2 การจัดสนามเด็กเล่น ควรจัดให้มีพื้นผิวหลายประเภท เช่น มีทั้งดิน ทราย หิน หญ้า มีที่สำหรับเล่นทราย เล่นน้ำ และที่สำหรับขุด เครื่องเล่นประเภทปีนป่าย ทรงตัว ฯลฯ

2.2.3 อุปกรณ์ ของเล่นและเครื่องเล่นต่างๆ ภายในสนามต้องเหมาะสมกับเด็กในวัยนี้ ต้องมีความแข็งแรง ทนทาน ได้รับการดูแลให้อยู่ในสภาพที่ใช้การได้ดี มีความปลอดภัยอยู่ตลอดเวลา

2.2.4 มีห้องน้ำห้องส้วม ที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ สะดวกแก่การใช้ อาจอยู่ในห้องเรียนหรือในอาคาร

กล่าวโดยสรุป การจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศในการเรียนมีความสำคัญกับพฤติกรรมและพัฒนาการของเด็กระดับปฐมวัยเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารควรจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก และทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของแนวและแผนการจัดประสบการณ์

3. การจัดครูเข้าสอนและคุณลักษณะของครูปฐมวัย ครูระดับปฐมวัยในที่นี้หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่อบรมสั่งสอนเลี้ยงดูเด็กปฐมวัยซึ่งรวมทั้งผู้ที่มีวุฒิศึกษาทางการอนุบาลศึกษา วุฒิอย่างอื่น

ครูปฐมวัยที่จะช่วยส่งเสริมสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตนั้นควรมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้ โสภิตอนงค์ บุญช่วย. (2531:43)

3.1 ควรจบการศึกษาทางด้านปฐมวัยศึกษา หรือควรผ่านการอบรมจนมีความรู้ความเข้าใจหลักการศึกษาในระดับปฐมวัยเป็นอย่างดี

3.2 มีความรู้ความเข้าใจขอบข่ายเนื้อหาของมวลประสบการณ์ชีวิตรวมทั้งภาษาและคณิตศาสตร์เป็นอย่างดี

3.3 มีความรู้ความเข้าใจความสำคัญของการเล่นต่อการเรียนรู้ของเด็กวัย 3-6 ขวบ เป็นอย่างดีและสามารถจัดวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ให้ถูกต้องเหมาะสม

3.4 รับประทานอาหารที่จะปฏิบัติต่อเด็กว่ามีเพียงใด

3.5 นับไวต่อการที่จะนำเหตุการณ์หรือวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่พบเห็นในขณะใดขณะหนึ่งเข้ามาให้เด็กได้เรียนรู้

3.6 มีบุคลิกภาพ นิสัยใจคอเหมาะที่จะอยู่กับเด็กเล็กๆ มีวาจาไพเราะ อ่อนหวาน เป็นแบบอย่างแก่เด็กได้

กล่าวโดยสรุป การจัดครูเข้าสอน ตลอดจนคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัย มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเด็ก ผู้บริหารจะต้องมีความรู้และความเข้าใจที่จะจัดสรร คัดสรรครูที่มีคุณสมบัติเหมาะสม คือ มีความรู้ความสามารถทางด้านการศึกษามูลฐานโดยตรง ตลอดจนมีบุคลิกดี วาจาสุภาพ อ่อนหวานและเป็นแบบอย่างที่ดี และที่สำคัญที่สุดคือ เข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กและรักเด็ก

4.2 สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตร

หลักสูตรเป็นหัวใจของการศึกษาเป็นเครื่องชี้บ่งว่าเยาวชนไทยในอนาคตควรจะเป็นพลเมืองอย่างไรที่สังคมไทยต้องการ และสามารถดำเนินชีวิตของตนได้อย่างมีความสุข แม้ว่าหลักสูตรจะสร้างขึ้นอย่างดีเลิศและเหมาะสมเพียงใดก็ตาม หลักสูตรนั้นไม่มีการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพก็ยากที่การใช้หลักสูตรจะบรรลุเป้าหมาย ผู้บริหารโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ขั้นตอน และบทบาทของผู้บริหารในการบริหารหลักสูตร

ในด้านบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารโรงเรียนถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด เพราะต้องเป็นผู้นำเอาหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง และเนื้อหาของหลักสูตรที่หน่วยงานระดับชาติจัดวางไว้ ไปใช้ให้เกิดผล และยังมีหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารหลักสูตรอีกอย่างหนึ่งคือ การพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำความเข้าใจใน

กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งมีนักการศึกษาได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรไว้หลายท่าน เช่น ทาบา (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544 : 35 ; อ้างอิงจาก ทาบา 1962 : 12) ได้ให้ขั้นตอนในการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้เป็นระบบ และมีประสิทธิภาพไว้ 7 ขั้นตอน คือ

1. การวิเคราะห์ความต้องการ
2. ตั้งวัตถุประสงค์
3. เลือกเนื้อหาวิชา
4. รวบรวมเนื้อหาให้เป็นระบบ
5. เลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. จัดระบบประสบการณ์ในการเรียนรู้
7. ตั้งเกณฑ์การประเมินผล จะประเมินอะไรและวิธีใด

ซึ่งการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรทั้ง 7 ขั้นตอน สามารถย่อเป็น 5 ขั้นตอน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2544 : 36) ดังนี้

1. ผู้บริหารมีความสามารถในการวิเคราะห์ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรใดหลักสูตรหนึ่งจะต้องเข้าใจวัตถุประสงค์ของสิ่งที่จะพัฒนาอย่างกระจ่างชัด หากจะพัฒนาหลักสูตรสำหรับคนกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ จะต้องรู้ถึงความต้องการแท้จริงของคนกลุ่มนั้น และต้องพิจารณาความต้องการของสังคมด้วย
2. ผู้บริหารมีความสามารถในการตั้งวัตถุประสงค์ ต้องให้ครอบคลุมสิ่งที่วิเคราะห์ไว้ เมื่อตั้งวัตถุประสงค์แล้วต้องคำนึงถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ให้ผู้เรียนได้แสดงออกให้ได้ หรือปฏิบัติได้ การตั้งวัตถุประสงค์ต้องสอดคล้องกับระดับความสามารถของผู้เรียนและสิ่งหนึ่งต้องให้ความสนใจด้วยก็คือเรื่องของคู่มือ สิ่งอำนวยความสะดวกและกำหนดเวลา
3. ผู้บริหารมีความสามารถในการเลือกและจัดระบบเนื้อหาวิชา การเลือกเนื้อหาวิชาสำหรับวิชาใดวิชาหนึ่ง ขึ้นอยู่กับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้บรรลุเนื้อหาวิชาซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษาที่จะเชื่อมโยงสู่ผู้เรียน
4. ผู้บริหารมีความสามารถในการเลือกและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เมื่อได้เนื้อหาวิชาที่จะสอน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดผลแล้วมาถึงวิธีสอนเนื้อหาเหล่านั้น หมายถึงวิธีที่จะทำให้มีการเรียนรู้ อันที่จริงการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ระหว่างการปฏิสัมพันธ์ของครูและผู้เรียน และระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม
5. ผู้บริหารมีความสามารถในการวัดและการประเมินผล การวัดและการประเมินผลเป็นเรื่องสำคัญมาก ไทเลอร์ เชื่อว่า กระบวนการของการประเมินผลเป็นกระบวนการที่จำเป็นในการที่จะรู้ถึงจุดประสงค์ของการศึกษา รวมไปถึงกระบวนการเรียนการสอนด้วย วัตถุประสงค์ทั่วไปของโปรแกรมการศึกษา มีเพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การประเมินผล

ต้องประเมินการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง การให้รู้ผลของการเรียนรู้ มิใช่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนที่จะเพิ่มความพยายามเท่านั้น แต่ยังมีผลต่อระบบโดยรวมด้วย เพราะสามารถทำให้ทันสมัย และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและสังคม หลักสูตรจะเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่ง (Dynamics) ทันต่อเหตุการณ์

4.2.1 ความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตร

ในการพัฒนาหลักสูตร ตามแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรของนักการศึกษา และผู้ศึกษาวิจัยหลายท่าน อาทิเช่น

สันต์ ธรรมบำรุง (2527 : 65) ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ โดยอาศัยข้อมูลพื้นฐานต่างๆ ในการจัดทำหลักสูตร และต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย เช่น ครู ผู้บริหารการศึกษา นักวิชาการ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ประชาชน เป็นต้น โดยต้องมีหลักการสร้างหลักสูตร ได้แก่ การใช้ข้อมูลที่ถูกต้องเชื่อถือได้ กล่าวคือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ ศึกษาวิจัย ทั้งนี้เพื่อให้ได้หลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น และต้องมีการประสานกันอย่างกว้างขวางระหว่างนักพัฒนาหลักสูตร ครูผู้สอน และบุคคลในอาชีพต่างๆ

สวัสดิ์ อุทรานันท์ (2532 : 31–33) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร ไว้หลายประการได้แก่

1. การพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยไม่ใช้พื้นฐานของหลักสูตรเดิม และหมายรวมถึงการผลิตเอกสารต่างๆ สำหรับผู้เรียนด้วย
2. การจัดทำหลักสูตรมีความหมายเดียวกับการออกแบบหลักสูตร หมายถึง ลักษณะของการจัดเนื้อหาสาระ และมวลประสบการณ์ในหลักสูตร
3. การสร้างหลักสูตร หมายถึง การสร้างรายวิชาโดยดำเนินการเป็นกระบวนการ

วิชัย ดิสสระ (2535 : 31) มีแนวคิดว่าการพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการของการตัดสินใจเลือกอย่างเป็นระบบ ที่จะหาทางเลือกสำหรับการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสามารถปฏิบัติได้

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (2539 : 109–110) ได้กล่าวถึงเหตุผลและความจำเป็นในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นไว้หลายประการ ซึ่งขณะนั้น (ก่อน พ.ศ.2539) การศึกษาของเราใช้หลักสูตรเดียวของกรมวิชาการทั่วทั้งประเทศ สำหรับขณะนี้ (พ.ศ. 2545) ขอนำเหตุผลมาแสดงเพียง 2 ประการ คือ ประการหนึ่ง การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่มีผลกระทบโดยตรงต่อธรรมชาติและ การดำเนินชีวิตของคนไทยทั้งเมือง และชนบท จึงต้องมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อปรับสภาพของผู้เรียนให้สามารถรับกับการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายได้ เพื่อความสามารถในการดำเนินชีวิตอยู่ในท้องถิ่นได้อย่างเป็นสุข อีกประการหนึ่งคือ

การเรียนรู้ที่ดีควรจะเรียนรู้เรื่องใกล้ตัว การเรียนรู้จึงจะมีความหมายกับผู้เรียน จึงต้องมีหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงตามสภาพปัญหา

สุดสยใจ ชาญณรงค์ (2540 : 17) มีความเห็นว่า ควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ได้จริงในชีวิต

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 9 กำหนดให้การจัดหลักสูตรและกระบวนการจัดการศึกษาให้เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชนและองค์กรต่างๆ ในท้องถิ่น (มาตรา 9 วงเล็บ 6) จะทำให้ได้หลักสูตรที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงและการแก้ปัญหาของตนและท้องถิ่น

นัตยา ปิณฑานนท์ มธุรส จงชัยกิจ และศิริรัตน์ นีละคุปต์ (2542 : 36) ได้กล่าวถึงความคิดเห็นของ แกลท์ธอร์น (Glatthorn. 1987) ว่าหลักสูตรระดับการสอน (Taught Curriculum) หมายถึง หลักสูตรที่ครูนำไปใช้จัดการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียน ซึ่งควรเป็นหลักสูตรที่คณะของครูผู้สอนจัดทำขึ้นมาใช้เอง เพราะจะเป็นการสื่อสารให้ทราบว่า ครูรู้ว่าสอนอะไร สอนอย่างไร ใช้สื่อการสอนอะไร และประเมินผลอย่างไร และจะเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการ ปรัชญา ปณิธานของโรงเรียนและท้องถิ่น สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่าผู้เรียนทุกคนมีโอกาสที่จะได้รับการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่ได้วางไว้ ด้วยการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวัยและวุฒิภาวะของเขา

จากความหมายและความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวข้างต้น สรุปได้ว่าการพัฒนาหลักสูตร หมายถึง การออกแบบและจัดทำหลักสูตรขึ้นมาเพื่อให้มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิต และปัญหาของผู้เรียนและสังคม

4.2.2 หลักการและรูปแบบการพัฒนาหลักสูตร

รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรต่างๆ ของนักพัฒนาหลักสูตรหลายท่านมีดังนี้

1. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของ ทาบา (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ 2539 :19) เป็นกระบวนการพัฒนาเอกสารหลักสูตรมี 7 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) สำรวจปัญหาความต้องการจำเป็นต่างๆ ของสังคม
- 2) กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร
- 3) คัดเลือกเนื้อหาที่จะนำมาสอน
- 4) จัดลำดับเนื้อหา
- 5) คัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้
- 6) จัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้
- 7) กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางปฏิบัติ

2. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของเซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 21–23) เป็นกระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่ครบวงจรและคำนึงถึงบริบทของโรงเรียนและท้องถิ่นมี 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) เป้าหมาย จุดมุ่งหมาย และขอบเขต
- 2) การออกแบบหลักสูตร
- 3) การใช้หลักสูตร
- 4) การประเมินผลหลักสูตร

3. รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของกรมวิชาการ (วิชัย วงษ์ใหญ่ 2538 : 76) เป็นการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นเสริมจากหลักสูตรแม่บทมี 6 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ สภาพและความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน ศักยภาพของโรงเรียน และหลักสูตรแม่บท
- 2) จัดทำหลักสูตร ได้แก่ กำหนดจุดประสงค์ กำหนดเนื้อหา กำหนดกิจกรรม กำหนดคาบเวลา และกำหนดการวัดและประเมินผล
- 3) จัดทำเอกสารหลักสูตร
- 4) ตรวจสอบคุณภาพและทดลองใช้หลักสูตร
- 5) นำหลักสูตรไปใช้
- 6) ประเมินผลหลักสูตร

4. งานออกแบบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามมาตรฐาน (นาตยา ปลื้มธนาภรณ์และคณะ. 2542 : 106–107) มีการดำเนินงานดังนี้

- 1) ประเมินความต้องการจำเป็นในบริบทของท้องถิ่นและนักเรียน
- 2) จัดทำปรัชญา ปณิธาน และหลักการ
- 3) เชื่อมโยงมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 4) จัดทำโครงสร้างหลักสูตรตั้งแต่ชั้นแรกถึงชั้นสูงสุดของโรงเรียน
- 5) จัดทำคำอธิบายรายวิชาต่างๆ
- 6) จัดทำทุกจุดประสงค์รายวิชา กิจกรรมการเรียนการสอน หน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐาน และแสดงการเชื่อมโยงระหว่างรายละเอียด
- 7) จัดทำวิธีการหรือรูปแบบการประเมินผล
- 8) พิจารณาสื่อเทคโนโลยี
- 9) ตรวจสอบความสอดคล้องสัมพันธ์กัน
- 10) พิจารณาวิธีการช่วยครูให้สอนตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ
- 11) พิจารณาวิธีการประเมินผลหลักสูตรและการปรับปรุงแก้ไข

4.2.3 การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาชาติ

สถานศึกษาหรือโรงเรียนแต่ละแห่งหรือท้องถิ่นจะมีหน้าที่จัดการศึกษาและจัดทำหลักสูตรขึ้นเอง โดยมีมาตรฐานการศึกษาและมาตรฐานกลุ่มสาระที่กำหนดโดยคณะกรรมการระดับชาติเป็นกรอบกำกับไว้และเป็นตัวประกันคุณภาพของโรงเรียนทั่วประเทศด้วย ลักษณะของหลักสูตรสถานศึกษาจึงมีลักษณะที่มีเนื้อหา วิธีการเรียนการสอนและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ที่สอดคล้องเหมาะสมกับนักเรียนและท้องถิ่น ขณะเดียวกันคุณภาพของนักเรียนที่จบหลักสูตรจะต้องได้มาตรฐานการศึกษา (นาคยา ปิณฑานนท์ มรุรส จงชัยกิจ และศิริรัตน์ นิละคุปต์ 2542 : 51)

การจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน โรงเรียนสามารถจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน โดยความร่วมมือจากบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ ผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ประชาชนในท้องถิ่น และนักวิชาการ ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่ร่วมกันจัดทำหลักสูตรจะต้องมีความรู้หรือศึกษาเรื่องการจัดทำหลักสูตร ปรัชญาและธรรมชาติของสาระวิชา การจัดการเรียนรู้ตามธรรมชาติ วิชาต่างๆ มาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ และข้อมูลท้องถิ่นอื่นๆ ขั้นตอนการดำเนินการมีดังนี้ (ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. 2539 : 124 - 125)

1. จัดตั้งคณะทำงานเพื่อพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรควรมีคณะทำงานที่มีความตั้งใจจริง มีประสบการณ์ มีความรับผิดชอบ โดยคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ความสามารถด้านเนื้อหาวิชา ด้านการสอน ด้านบริบทของท้องถิ่น และด้านการพัฒนาหลักสูตรประกอบด้วย
2. ครูที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในการสอนมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเป็นอย่างดี ได้แก่ ครูวิชาการในโรงเรียน เป็นต้น
3. ผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารจะเป็นผู้ที่สามารถให้คำแนะนำและให้ความรู้ด้านหลักสูตรและการสอน
4. ศึกษาในเทศก์ ศึกษาในเทศก์จะเป็นผู้ให้คำแนะนำและสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน
5. วิทยากรท้องถิ่น ได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นที่มีความรู้ในบริบทของท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. นักวิชาการหรือนักพัฒนาหลักสูตรจากสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น เช่น สถาบันราชภัฏ หรือมหาวิทยาลัยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน มีงานที่ต้องดำเนินการดังนี้
 - 6.1 ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นด้านสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และการศึกษา ทั้งในอดีต ปัจจุบันและมองไปในอนาคต ซึ่งควรที่จะศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ในท้องถิ่น เช่น จากผู้ปกครอง องค์กรต่างๆ และประชาชนหลากหลายอาชีพ

6.2 วิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียน ได้แก่ การศึกษาศักยภาพด้านต่างๆ ของโรงเรียน เช่น ด้านบุคลากร ด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการบริหาร ด้านงบประมาณ และศึกษาเป้าหมาย ปรัชญา ธรรมเนียมและวิสัยทัศน์ของโรงเรียน

6.3 สร้างหลักสูตรใหม่ของโรงเรียนจากหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สิ่งแรกที่จะต้องทำการคือการวางกรอบโครงสร้างของหลักสูตรซึ่งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาชุดดังกล่าวควรเป็นผู้ดำเนินการดังต่อไปนี้

6.4 ศึกษาทำความเข้าใจหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เข้าใจ หลักการ จุดหมาย มาตรฐานการศึกษา กลุ่มสาระวิชา การจัดเวลาเรียน สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลหลักสูตร

6.5 ศึกษาเป้าหมายการจัดการเรียนการสอนของแต่ละกลุ่มสาระ

6.6 จัดทำกรอบโครงสร้างหลักสูตรโรงเรียน กรอบโครงสร้างหลักสูตรจะแสดงสิ่งที่จะต้องจัดให้กับนักเรียนทั้งหมดตลอด 6 ปี หรือ 9 หรือ 12 ปี แล้วแต่จำนวนชั้นเรียนที่มีของโรงเรียน กรอบโครงสร้างหลักสูตรจะประกอบด้วย เป้าหมาย ปรัชญา ปณิธาน และวิสัยทัศน์ของโรงเรียน และจะระบุรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้ต่างๆ ที่จัดให้ในแต่ละชั้นปี ตลอดจนโครงการนอกระบบนอกเวลาเรียน การจัดเวลา การวัดและประเมินผล จัดทำหลักสูตรรายวิชาของแต่ละกลุ่มสาระและแต่ละช่วงชั้นโดยคณะผู้จัดทำกลุ่มย่อย

จากการศึกษาพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาตามมาตรฐาน สรุปได้ว่า การจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน สามารถทำได้ 2 ระดับ คือ ระดับการวางกรอบโครงสร้างหลักสูตรของโรงเรียนทั้งหมด และระดับหลักสูตรรายวิชา

4.2.2 การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในปี พ.ศ.2523 กระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาขึ้นมาใหม่ และใช้ในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งหลักสูตรแม่บทเป็นกรอบกำกับในการจัดการศึกษา ในบางส่วนกำหนดให้ทุกคนเรียนรู้เหมือนกัน และในขณะเดียวกันหลักสูตรก็เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น กล่าวคือ โรงเรียนสามารถจัดรายวิชาเลือกเสรีให้นักเรียนเลือกเรียนอย่างหลากหลายตามสภาพและทรัพยากรในท้องถิ่นนั้นๆ และสามารถนำผู้รู้ในท้องถิ่นมาช่วยในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังสามารถปรับเนื้อหาหรือพัฒนาเนื้อหา และกิจกรรมในหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิตจริงของตนเองและของท้องถิ่นในด้านต่างๆ โดยให้ผู้เรียนรู้เกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ และสังคมของท้องถิ่น ซึ่งคาดว่าจะทำให้ผู้เรียนรู้จักท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น และเกิดความภาคภูมิใจ เกิดความรักและผูกพันกับท้องถิ่น มีความรู้ ความสามารถในการคิด การจัดการและการแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบทั้งเกี่ยวกับตนเอง งานอาชีพ และการพัฒนาสังคม แสวงหาแนวทางปฏิบัติใหม่ๆ ได้ผลงานที่ดีขึ้น

กว่าเดิม ตลอดจนบำรุงรักษาทรัพยากร ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมด้วยการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า

ประเทศไทยมีประชากรที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นตามภูมิภาคต่างๆ เช่น ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ แต่ละท้องถิ่นมีความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ ศิลปหัตถกรรม คติความเชื่อ และการจัดระบบความสัมพันธ์จนกลายเป็นการดำรงชีพที่แตกต่างกัน ในแต่ละชุมชนจะมีการสร้างองค์ความรู้โดยบุคคลหรือกลุ่มชนในชุมชนท้องถิ่น สังคมเป็นประสบการณ์ที่เรียกว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สังคมไทยปัจจุบันไม่ค่อยเห็นความสำคัญกัน ดังนั้นในการจัดการศึกษา จึงพบปัญหาคือ ผู้ที่เรียนจบการศึกษาแล้วจะไม่มีความรู้เรื่องของท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งปัญหานี้ลุกลามไปถึงระดับประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่คนในประเทศเราไม่รู้จักตนเองและชาติจุดยืนของตนเอง ส่วนใหญ่พอจบการศึกษาแล้วจะละทิ้งท้องถิ่นของตนไปทำมาหากินที่อื่น แต่ปัญหานี้มีที่ทางจะมีทางออกไปในทิศทางที่ดีกล่าวคือ ได้มีการระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตราที่ 27 โดยกำหนดให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ถึงเวลาแล้วที่ผู้มีส่วนร่วมการจัดการศึกษาควรที่จะพัฒนาหลักสูตรที่เหมาะสมกับท้องถิ่นตนเองและทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น จึงขอเสนอในประเด็นเกี่ยวกับความหมายของหลักสูตรและหลักสูตรท้องถิ่น ความจำเป็นของการมีหลักสูตรท้องถิ่น ขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น พอสังเขปดังนี้

ความหมายของหลักสูตรท้องถิ่น

คำว่า “หลักสูตร” นั้นมีผู้ให้ความหมายไว้แตกต่างกันดังนี้

ธีรารัง (2542:7) กล่าวว่าถึงหลักสูตรว่า “หลักสูตรคือแผนที่ซึ่งได้ออกแบบจัดทำขึ้นเพื่อแสดงถึงจุดหมาย การจัดเนื้อหากิจกรรมและมวลประสบการณ์ ในแต่ละโปรแกรมการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการด้านต่าง ๆ ตามจุดหมายที่ได้กำหนดไว้”

วิชัย (2542:48) กล่าวว่าถึงหลักสูตรว่า “หลักสูตรหมายถึง มวลประสบการณ์ที่จัดให้กับผู้เรียนโดยวางแผนไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และทักษะต่าง ๆ อันเป็นประสบการณ์ที่ผ่านเข้าไปในการรับรู้ของผู้เรียน”

Doll (1996:13) ให้ความหมายของหลักสูตรไว้ดังนี้ “หลักสูตรคือ ผลรวมของประสบการณ์การเรียนรู้ ทักษะ นิสัย และมโนคติ ซึ่งผู้เรียนได้รับเป็นส่วนหนึ่งของตัวเขา และนำไปใช้ในการควบคุมพฤติกรรมของผู้เรียน”

สรุป หลักสูตรหมายถึง แผนการที่เตรียมจัดมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน เพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ พัฒนาความรู้ความสามารถและได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ด้านสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมเช่นลักษณะนิสัย และทักษะต่าง ๆ โดยผู้สอน

เป็นผู้จัดเตรียมเนื้อหาสาระ การเรียงลำดับของเนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกสื่อ-วัสดุ อุปกรณ์ การวัดและประเมินผล เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ไม่ว่าหลักสูตรจะมีการให้ความหมายไว้แตกต่างกันบ้างก็ตามแต่สิ่งที่คล้ายกันคือ หลักสูตรจะแสดงถึงข้อกำหนดเกี่ยวกับมวลประสบการณ์ที่เขียนขึ้นมาจากความมุ่งหวังของผู้จัดทำหลักสูตรที่ประกอบด้วยหลักการ จุดหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งแนวทางการวัดผลและประเมินผล

หลักสูตรท้องถิ่น หมายถึง หลักสูตรที่กำหนดให้ผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เรียนรู้เนื้อหาที่เกี่ยวกับท้องถิ่นที่ตนอาศัยอยู่ในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ประเพณีและวัฒนธรรม ตลอดจนอาชีพและภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในด้านทฤษฎีและปฏิบัติ ในห้องเรียนและนอกห้องเรียน (วีรนุช ปิณฑวนิช. 2543 : 19)

เนื่องจากสภาพสังคมและเศรษฐกิจในแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน ดังนั้นหลักสูตรท้องถิ่นของแต่ละที่จึงแตกต่างกันและเหมาะสมกับท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งโดยเฉพาะ การพัฒนาหลักสูตรสำหรับท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยบางประการเป็นตัวกำหนด เช่น สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นที่ตั้ง ซึ่งอาจใช้ในการแบ่งเขตการจัดการศึกษาและความแตกต่างกันของสภาพวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจของกลุ่มคนในแต่ละพื้นที่

ความจำเป็นของการมีหลักสูตรท้องถิ่น

เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดทำขึ้นโดย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการได้รับการพัฒนาขึ้นนั้นถือเป็นหลักสูตรแกนกลาง ที่เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียนทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย โดยมีเป้าหมายสุดท้าย คือ การให้ผู้เรียนมีคุณสมบัติ หรือมีคุณลักษณะร่วมบางประการที่เหมือนกัน แต่อย่างก็ตามในสภาพความเป็นจริงพื้นฐานทางด้านวัฒนธรรม สังคม และเศรษฐกิจในประเทศไทยย่อมมีความหลากหลายแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนให้กับกลุ่มผู้เรียนที่อยู่ในพื้นที่ที่มีปัจจัยพื้นฐานแตกต่างกัน โดยใช้หลักสูตรกลางเพียงอย่างเดียว จึงเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมยิ่ง ถึงแม้ภาพรวมของวัฒนธรรมในสังคมไทย จะมีลักษณะร่วมที่เหมือนกันแต่หากพิจารณาภาพย่อยแล้วจะพบกับวัฒนธรรมและสังคมท้องถิ่นที่มีลักษณะเด่นเฉพาะตัวกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศไทย ดังนั้นการไม่นำวัฒนธรรมและสภาพสังคมและเศรษฐกิจและภูมิปัญญาท้องถิ่นมากำหนดไว้ในหลักสูตรจึงเป็นการจัดการศึกษาที่ละเลยความเป็นไทย ทำให้คนไทยขาดความรู้เกี่ยวกับตนเอง และองค์ความรู้ที่บรรพบุรุษได้สร้างไว้

นอกจากนี้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพโดยเป็นไปตามทิศทางการพัฒนาประเทศนั้น ก็ควรมีจุดเน้นที่ต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากสภาพเศรษฐกิจของไทยอยู่บนฐานของอาชีพเกษตรกรรม แต่การศึกษาไทยที่ผ่านมาจะเน้นการผลิตคนให้มีศักยภาพเพียงพอสำหรับการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมและการให้บริการ ทั้งที่ในสภาพความเป็นจริงแต่ละพื้นที่เรายังต้องการผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความแตกต่างกันในการพัฒนาอาชีพของคนไทยใน

ด้านการทำนา ทำสวนยาง สวนปาล์ม สวนผลไม้ ทำการประมง เลี้ยงสัตว์ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพพื้นฐานที่เพียงพอสำหรับนำไปเป็นต้นทุนสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจในแต่ละลักษณะท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุป ความจำเป็นของการมีหลักสูตรท้องถิ่นก็เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางซึ่งเป็นหลักสูตรระดับชาติ ยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างแท้จริง อันเนื่องมาจากความต้องการของแต่ละท้องถิ่นมีความแตกต่างกัน จึงต้องมีการนำหลักสูตรระดับชาติมาปรับให้เหมาะสมกับแต่ละท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Beauchamp (1968 : 212) ที่กล่าวว่า โรงเรียนแต่ละแห่งมีหน้าที่จัดการศึกษาให้เหมาะสมกับชุมชนนั้นๆ เพราะชุมชนแต่ละชุมชนมีสภาพปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน ท้องถิ่นควรต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นของตนเอง

แนวทางในการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรตามความต้องการของท้องถิ่นนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถดำเนินการได้ในลักษณะต่อไปนี้

1. ปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือจัดกิจกรรมเสริมในแต่ละกลุ่มวิชาในทุกระดับชั้นโดยปรับปรุงจากหลักสูตรแกนกลางโดยไม่ทำให้จุดประสงค์ของหลักสูตรเปลี่ยนแปลง
2. ปรับรายละเอียดของเนื้อหาโดยเพิ่มหรือลดรายละเอียดจากหลักสูตรแกนกลาง
3. ปรับปรุงหรือเลือกใช้สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น
4. จัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นมาใหม่ เช่น หนังสือเรียน คู่มือครู หนังสือเสริมประสบการณ์ แบบฝึกหัด หรือสื่ออื่นๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับจุดประสงค์ เนื้อหาและสภาพท้องถิ่น โดยสื่อเหล่านี้อาจใช้กับเนื้อในรายวิชาที่มีอยู่เดิมหรือรายวิชาใหม่ที่พัฒนาขึ้นก็ได้
5. จัดทำคำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมจากที่ปรากฏในหลักสูตรแกนกลาง ทั้งนี้คำอธิบายรายวิชาที่จัดทำขึ้นต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์ เนื้อหาและความต้องการของท้องถิ่น

ขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น

ในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นนั้นสามารถดำเนินการได้ทั้งในระดับโรงเรียน กลุ่มโรงเรียน ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่ง ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์ (อ้างถึงใน สานปฏิรูปการศึกษา 2544 : 28 - 29) ได้เสนอไว้ 12 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 จัดตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำหลักสูตร โดยผู้บริหารโรงเรียนคัดเลือกครู ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการในท้องถิ่น ตลอดจนผู้นำชุมชนและปราชญ์ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้นๆ มาเป็นคณะทำงานเพื่อร่างหลักสูตรท้องถิ่น

ขั้นที่ 2 ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน คณะทำงานต้องทำการศึกษาสภาพและความต้องการของท้องถิ่นเพื่อให้หลักสูตรนั้นๆ เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอย่างแท้จริง โดยรวบรวมข้อมูลจากคนในท้องถิ่นด้วยวิธีการสัมภาษณ์ตามแบบสอบถาม การสังเกต ฯลฯ สสำรวจความต้องการของผู้เรียนเพื่อให้หลักสูตรมีความสอดคล้องกับศักยภาพความต้องการของผู้เรียน ศึกษาองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อพิจารณาว่ามีส่วนใดบ้างที่ท้องถิ่นสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้ นอกจากนี้ยังต้องวิเคราะห์ศักยภาพของโรงเรียนด้วยว่ามีจุดแข็งจุดอ่อนอะไรบ้าง เพื่อนำไปปรับปรุงให้โรงเรียนมีความพร้อมมากที่สุด และสามารถนำหลักสูตรท้องถิ่นไปใช้ได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 3 กำหนดจุดประสงค์ของหลักสูตร คณะทำงานจะต้องศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นและผู้เรียน จากนั้นกำหนดจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนเมื่อเรียนจบรายวิชานั้นๆ ที่สำคัญคือจะต้องเป็นจุดประสงค์ที่สามารถเป็นไปได้จริงในทางปฏิบัติ

ขั้นที่ 4 กำหนดเนื้อหา เป็นการนำจุดประสงค์จากขั้นที่ 3 มาวิเคราะห์และกำหนดเนื้อหาสาระของรายวิชาอย่างกว้างๆ ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของรายวิชานั้นๆ จากนั้นจึงแยกออกเป็นเนื้อหาย่อย ซึ่งในส่วนนี้สามารถปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับสภาพของแต่ละท้องถิ่นและผู้เรียนได้ ตลอดจนมีความต่อเนื่องกับรายวิชาในขั้นต้นและรายวิชาต่างๆ

ขั้นที่ 5 กำหนดกิจกรรม พิจารณาจากจุดประสงค์แต่ละข้อ กิจกรรมที่กำหนดไม่ควรมากหรือน้อยเกินไป เน้นทักษะกระบวนการ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้ประสานกิจกรรมและชี้แนะ

ขั้นที่ 6 กำหนดคาบการเรียน ถ้ารายวิชาที่จัดทำได้กำหนดให้เป็นวิชาบังคับเลือก คาบเวลาเรียนที่กำหนดจะต้องเป็นไปตามที่ระบุไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร ถ้าเป็นรายวิชาเลือกเสรี สามารถกำหนดตามความเหมาะสมกับจุดประสงค์และเนื้อหาที่กำหนดให้เรียน แต่ความสัมพันธ์กับโครงสร้างของกลุ่มวิชาที่เป็นอยู่เดิมด้วย ในกรณีที่เนื้อหามากอาจจัดทำเป็นหลายวิชา และอาจมีได้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

ขั้นที่ 7 กำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผล คณะทำงานควรกำหนดเกณฑ์การวัดและประเมินผลในรายวิชาที่สร้างขึ้นใหม่ เพื่อผู้นำไปใช้จะได้ทำการวัดและประเมินผลได้ตรงตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร สิ่งที่ควรระบุคือรายวิชาที่สร้างขึ้นจะมีการวัดและประเมินผลแบบใด ก่อนเรียน ระหว่างเรียน และ/หรือเมื่อจบหลักสูตร ใช้วิธีการและเครื่องมือในการวัดผลอะไร ใช้เกณฑ์ใดในการประเมินผล

ขั้นที่ 8 จัดทำเอกสารหลักสูตร หลังจากจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในรายวิชาใหม่แล้ว ควรจะต้องจัดทำเอกสารหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสืออ่านเพิ่มเติม และหนังสือต่างๆ เป็นต้น เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตรสามารถนำหลักสูตรไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นที่ 9 ตรวจสอบคุณภาพและการทดลองใช้หลักสูตร คณะทำงานควรจะพิจารณาร่วมกันหรือให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบว่าองค์ประกอบต่างๆ ของหลักสูตร เช่น จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม ฯลฯ มีความสอดคล้องกันหรือไม่อย่างไร วัสดุหลักสูตร เช่น แผนการสอน สื่อการเรียนการสอนต่างๆ มีความสอดคล้องกับหลักสูตรหรือไม่ ภาษาที่ใช้มีความชัดเจนเพียงใด หากพบข้อบกพร่องหรือปัญหา จะทำการแก้ไข จากนั้นคณะทำงานจึงคัดเลือกกลุ่มทดลองและกำหนดวิธีการประเมินผล เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นใหม่ และสื่อการเรียนการสอนต่างๆ สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้หรือไม่อย่างไรในการทดลองใช้หลักสูตร คณะทำงานจะต้องเตรียมครูผู้สอนให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและการใช้หลักสูตรเสียก่อน จากนั้นจึงทดลองให้ครูนำไปใช้ในชั้นเรียน โดยมีการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร นำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงหลักสูตรให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริงต่อไป

ขั้นที่ 10 เสนอขออนุมัติใช้หลักสูตร เมื่อตรวจสอบคุณภาพและแก้ไขหลักสูตรท้องถิ่นที่สร้างขึ้นเรียบร้อยแล้วจะต้องนำหลักสูตรที่สร้างขึ้นใหม่เขียนตามแบบฟอร์มที่กระทรวงศึกษากำหนด แล้วเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามลำดับขั้นเพื่อขออนุมัติใช้หลักสูตร โดยกระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้ประกาศใช้หรือเผยแพร่การใช้หลักสูตร

ขั้นที่ 11 นำหลักสูตรไปใช้ ขณะรอการอนุมัติใช้หลักสูตร คณะทำงานจะต้องทำการวางแผนใช้หลักสูตร โดยเตรียมการอบรมครูเกี่ยวกับวิธีการใช้หลักสูตร ควรจัดในรูปการประชุมเชิงปฏิบัติการ และเมื่อการประชุมสิ้นสุดลงแล้ว ผู้บริหารหรือผู้ได้รับมอบหมายจะต้องนิเทศติดตามผลของการใช้หลักสูตรของครูด้วย เพื่อให้การสอนเป็นไปตามจุดประสงค์ของหลักสูตร

ขั้นที่ 12 ประเมินผลหลักสูตร หลังจากครูนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนระยะหนึ่งแล้ว โรงเรียนควรจัดให้มีการพิจารณาถึงคุณค่าของหลักสูตรว่าเป็นอย่างไร ให้ผลตรงตามจุดประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ต้องปรับปรุงแก้ไขในส่วนใด หรือควรจะยกเลิกไป

4.3 สมรรถนะด้านการนิเทศการศึกษา

4.3.1 หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา

การนิเทศเป็นกระบวนการทำงานร่วมกัน ระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศเพื่อพัฒนางานในหน้าที่ความรับผิดชอบ ถือเป็นการพัฒนาบุคลากรรูปแบบหนึ่ง ที่อาจได้ผลรวดเร็ว กว่า โดยเฉพาะการนิเทศภายในสถานศึกษา ในอันที่จะปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนรู้

การสอนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ และผลสุดท้ายคือ การศึกษาของเด็กก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ (กมล ภูประเสริฐ. 2544 : 59)

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2543? : 182) ได้กล่าวถึงเงื่อนไขที่จะทำให้การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จ 2 ประการ คือ

1. ผู้บริหารการศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการกำหนดนโยบาย และแนวทางการปฏิบัติงานของโรงเรียนจะต้องให้ความสำคัญแก่งานนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน โดยถือว่างานนิเทศการศึกษาเป็นงานที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติ

2. ผู้บริหารการศึกษาจะต้องมอบหมายให้ศึกษานิเทศก์ในสังกัดทำหน้าที่นิเทศงานการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียน ช่วยให้โรงเรียนสามารถดำเนินการตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้ การช่วยเหลือของศึกษานิเทศก์ช่วยให้บุคลากรของโรงเรียนมีความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานและเป็นการสร้างเสริมกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานอีกด้วย

นอกจากนี้ยังกล่าวถึงหลักการสำคัญสำหรับการจัดการนิเทศภายในโรงเรียนว่า ผู้บริหารการศึกษา ต้องยึดหลักการสำคัญ (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. 2543? : 182-183) ดังนี้

1. ผู้บริหารโรงเรียนต้องถือว่าการนิเทศการศึกษาเป็นงานในความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนโดยตรง สำหรับการดำเนินงานนิเทศนั้น ผู้บริหารอาจจะดำเนินการเองหรือมอบหมายให้ผู้อื่นดำเนินการแทน

2. การนิเทศภายในโรงเรียนจะสำเร็จลงได้ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือทั้ง 3 ฝ่าย คือ ฝ่ายผู้บริหาร ผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศ หากขาดความร่วมมือจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง การนิเทศจะไม่มีโอกาสพบกับความสำเร็จได้

3. จะต้องตระหนักถึงความเข้าใจว่า การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนนั้น เป็นการทำงานร่วมกันเพื่อช่วยพัฒนาเพื่อนร่วมงานให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานให้สูงขึ้น การนิเทศไม่ใช่เป็นการบังคับ ชูเชิญ หรือคอยจับผิดแต่ประการใด

4. บุคลากรภายในโรงเรียนต้องมีการยอมรับ และให้เกียรติซึ่งกันและกันในสภาพความเป็นจริงแล้วไม่มีใครที่มีความเชี่ยวชาญทุกด้าน ดังนั้นจึงน่าจะแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความเชี่ยวชาญให้แก่เพื่อนร่วมงานเพื่อให้ทุกคนในหน่วยงานมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น

5. การนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนต้องเกิดขึ้นจากความจำเป็นในการแก้ปัญหา หรือสนองความต้องการในการยกระดับคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน

6. การสร้างเสริมกำลังใจของผู้บริหาร จะมีผลโดยตรงต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงถือว่าการสร้างเสริมกำลังใจของผู้บริหารจะส่งผลต่อความสัมฤทธิ์ผลของการนิเทศภายในโรงเรียนด้วย

กล่าวโดยสรุป การนิเทศการศึกษาเป็นภารกิจที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้การบริหารวิชาการของสถานศึกษาเกิดประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขที่จะทำ

ให้การจัดการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนประสบความสำเร็จและต้องนำหลักการสำคัญในการนิเทศมาใช้ในการนิเทศ

การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องแปรเปลี่ยนไปตามระบบการศึกษา ซึ่งช่วยพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สิ่งนั้นคือการนิเทศการศึกษา ซึ่งนับว่าเป็นกระบวนการหรือวิธีการหรือพฤติกรรมให้คุณภาพการสอนให้ดียิ่งขึ้นไป นักวิชาการได้ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาทั่วไป และการนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ดังนี้

ความหมายของการนิเทศการศึกษา

1. ความหมายของการนิเทศการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 86) ได้กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาว่าเป็นกิจกรรมที่ได้มีการปฏิบัติต่อเนื่องกันมาเป็นระยะเวลานาน รูปแบบกระบวนการและวิธีการนิเทศได้เปลี่ยนไปตามยุคสมัย จากลักษณะที่เป็นการตรวจตรา สั่งการ มาเป็นลักษณะการร่วมมือ การแนะนำช่วยเหลือระหว่างผู้นิเทศกับครู เพื่อให้ครูสามารถพัฒนาความสามารถและพฤติกรรมการสอนของตนเองด้วยตนเอง อันจะส่งผลถึงคุณภาพของการศึกษาโดยรวม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2541 : 3) กล่าวถึงความหมายของการนิเทศว่าการนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการจัดการบริหารการศึกษาเพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือกับครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนของครู และเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตามเป้าหมายของการศึกษา และซารี มณีสรี (2542 : 19) กล่าวถึงความหมายของการนิเทศการศึกษาว่าคือ ความพยายามอย่างหนึ่งในหลายๆ อย่างที่จะช่วยเหลือส่งเสริมให้การศึกษาที่มีคุณภาพ ทั้งด้านการเรียนการสอน การนิเทศภายในโรงเรียน

2. ความหมายของงานนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 2-3) ให้ความหมายของการนิเทศการศึกษาปฐมวัย หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ให้การนิเทศ ซึ่งอาจได้แก่ ศึกษาพิเศษ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ ครูวิชาการและครู กับผู้รับการนิเทศ ซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ช่วยครูใหญ่ฝ่ายวิชาการ และครูสอนระดับปฐมวัย โดยการใช้เหตุผลและสติปัญญาในการแก้ไข ปรับปรุง เสนอแนะ และพัฒนาการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนในระดับปฐมวัย ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียน และบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 120) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาปฐมวัย หมายถึง กระบวนการในการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ โดยการใช้เหตุผลและสติปัญญาในการพัฒนาการจัดประสบการณ์กิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจน

แนวทางการปรับปรุงการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความมั่นใจว่าจะปฏิบัติงานได้ถูกต้อง มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่นักเรียนและบรรลุปเป้าหมายที่กำหนดไว้

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การนิเทศการศึกษา หมายถึง การทำงานร่วมกันของบุคลากรทางการศึกษาที่จะพัฒนาความรู้ความสามารถของผู้ร่วมงานได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันผู้ถูกนิเทศไม่รู้สึกว่าคุณควบคุม แต่เต็มใจในการรับคำแนะนำเพื่อค้นหาศักยภาพของตนเอง ส่งผลต่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

จุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัย

การนิเทศการศึกษา มีจุดมุ่งหมายเพื่อจะให้ครูสอนดียิ่งขึ้น ช่วยให้นักเรียนเรียนดีขึ้นและปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนให้ดีขึ้น การนิเทศการศึกษามีความซับซ้อนมากกว่าการนิเทศวิชาชีพอื่นๆ เพราะการพัฒนาคนเป็นงานที่ต้องอาศัยเวลา มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. เพื่อให้ครูดำเนินการสอนตามหลักสูตรและการให้ผลตามความมุ่งหมายที่กำหนด
2. เพื่อให้ครูตระหนักในปัญหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการจัดการศึกษา ทั้งสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ เกิดผลดีต่อการศึกษานักเรียน
3. เพื่อพัฒนาหลักสูตร และการสอนให้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น
4. เพื่อรักษา ส่งเสริม และควบคุมคุณภาพ มาตรฐานการศึกษาในทุกระดับเพื่อให้ความช่วยเหลือและประสานงานทางด้านวิชาการของกรมเจ้าสังกัด กระทรวงศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารจึงมีหน้าที่โดยตรงที่จะต้องดำเนินงานนิเทศในหน่วยงานให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 5 ประการ ดังกล่าวข้างต้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2542 : 8) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศการสอนว่าเป็นการมุ่งปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนในโรงเรียนดังนี้

1. เพื่อพัฒนาวิชาชีพครู
 - 1.1 การนิเทศการสอนให้ข้อมูลแก่ครูในด้านการสอน เพื่อครูจะได้นำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงการสอนของตนเอง
 - 1.2 การนิเทศการสอน ช่วยให้ผู้ครูได้พัฒนาความรู้ความสามารถในด้านการสอน
 - 1.3 การนิเทศการสอน ช่วยส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพการสอนของครู
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

2.1 เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการเรียนการสอนในโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพของนักเรียน

2.2 เพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพงานวิชาการในโรงเรียน

3. เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา

4. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน

ราศี ทองสวัสดิ์ (2538 : 19-36) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของการนิเทศศึกษาระดับปฐมวัยคือ การบรรลุจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และเจตคติที่ดีของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนที่มีต่อการเรียนการสอนระดับปฐมวัย และได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการนิเทศภายในโรงเรียนระดับปฐมวัยดังนี้

1. เพื่อให้ครูเข้าใจจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

2. เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องเด็ก มองเห็นปัญหาความต้องการ และธรรมชาติของเด็ก

3. เพื่อให้ครูได้พัฒนากระบวนการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะเน้นผลให้ครูมีความรู้ความสามารถดังนี้

3.1 สอนอย่างมีเป้าหมาย มีวัตถุประสงค์ชัดเจน

3.2 มีความรู้และทักษะในการวิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนของตนเองและประเมินผลงานได้ดีขึ้น

3.3 สามารถประเมินตนเอง รู้จักตนเองมากขึ้น รู้ว่าตนเองมีความสามารถด้านใดบ้าง และต้องการปรับปรุงด้านใดบ้าง

3.4 มีกระบวนการทำงานร่วมกันตามแบบประชาธิปไตย มีลักษณะการเป็นผู้นำ

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 122) กล่าวถึงการนิเทศศึกษาระดับปฐมวัย มีจุดมุ่งหมายเพื่อช่วยเหลือแนะนำครูให้ปรับปรุงการจัดกิจกรรม สื่อการเรียน สภาพแวดล้อมต่างๆ ที่ถูกต้อง เหมาะสม ให้กับเด็ก โดยอาศัยความร่วมมือจากครูระดับปฐมวัยกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการแก่เด็ก การนิเทศศึกษาในปัจจุบันมิใช่การตรวจตราหรือเพ่งเล็งที่ตัวครูอย่างในอดีต

ความสำคัญของการนิเทศการศึกษา

มีนักวิชาการได้ให้ความสำคัญของการนิเทศการศึกษาและการนิเทศศึกษาระดับปฐมวัยดังนี้

1. ความสำคัญของการนิเทศการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2530 : 2) กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศการศึกษาดังนี้

- 1.1 การนิเทศการศึกษเป็นงานที่มีความจำเป็นต่อความเจริญงอกงาม
- 1.2 การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการช่วยเหลือครูมีการเตรียมการสอน
- 1.3 การนิเทศการศึกษามีความจำเป็นต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

2. ความสำคัญของการนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2528 : 14) ให้ความสำคัญของการนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัยคือ

- 2.1 เพื่อให้การดำเนินงานภายในโรงเรียนเป็นรูปแบบและทิศทางเดียวกัน
- 2.2 เพื่อแนะแนวทางแก่ครูผู้สอนให้มีความเข้าใจตรงกันในเรื่องของจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย การจัดกิจกรรม การผลิตสื่อ และการบริหารระดับปฐมวัย
- 2.3 เพื่อให้คำแนะนำแก่ครูผู้สอนให้สามารถใช้คู่มือครู แผนการสอนและวัสดุประกอบการเรียนการสอนได้ถูกต้องและมีประโยชน์สูงสุด
- 2.4 เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานแก่ครูผู้สอนระดับปฐมวัย
- 2.5 เพื่อจะได้สนับสนุนและส่งเสริมงานการสอนระดับปฐมวัยแก่ครูผู้สอนได้ตรงตามความต้องการและความจำเป็นของแต่ละโรงเรียน
- 2.6 เพื่อประเมินการปฏิบัติงานของครูผู้สอนและแนะนำข้อที่ควรแก้ไขตามความเหมาะสม

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 122) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ 3 ประการ ดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัยมีความสำคัญต่อการทำให้ครูเป็นบุคคลที่ทันสมัยอยู่เสมอ จากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีอยู่ตลอดเวลาทำให้เกิดพัฒนาการทางการศึกษาระดับปฐมวัย ทั้งทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ข้อเสนอที่ได้จากการวิจัย การวิเคราะห์หรือการอภิปราย มักมีประโยชน์แล้ให้ข้อคิดแก่ครู ซึ่งการนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัยสามารถให้บริการได้

2. การนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัย มีความสำคัญต่อความเจริญงอกงามของครู แม้ครูจะได้รับการฝึกฝนมาแล้วเป็นอย่างดี แต่ก็จำเป็นต้องปรับปรุงและฝึกฝนอยู่เสมอในขณะทำงาน

3. การนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัย มีความสำคัญต่อการช่วยเหลือครูให้จัดเตรียมกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสามารถและความแตกต่างของเด็กแต่ละคนได้เป็นอย่างดี

กระบวนการนิเทศการศึกษา

มีนักการศึกษาได้สรุปกระบวนการนิเทศทางการศึกษาไว้ดังนี้

1. กระบวนการนิเทศการศึกษา

แฮร์ริส (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2541 : 26–28 ; อ้างอิงจาก Harris. 1975 : 14–15) ได้สรุปกระบวนการจัดการนิเทศการศึกษาไว้ 5 ขั้นตอน ซึ่งเขียนย่อๆ ว่า POLCA ซึ่งอธิบายไว้ดังนี้

1.1 กระบวนการวางแผน (Planning Processes) คือ การติดตามการนิเทศ จัดตารางทำงาน ตารางการนิเทศ และทำโครงการต่างๆ

1.2 กระบวนการจัดการ (Organizing Processes) คือ มีการกำหนดหน้าที่เพื่อไม่ให้ทำงานซ้ำซ้อน ขจัดปัญหาซ้ำซ้อนกัน ชี้แหล่งข้อมูลทางวิชาการ จัดวัสดุ อุปกรณ์ การอำนวยความสะดวก การจัดให้มีเครื่องมือเครื่องใช้ในโรงเรียน

1.3 กระบวนการผู้นำ (Leading Processes) หมายถึง ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการตัดสินใจ ให้ข้อเสนอแนะ ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้กำลังใจ เสริมแรง เอาใจใส่ในเรื่องสวัสดิภาพ ใช้ความสามารถในการสื่อสาร มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

1.4 กระบวนการควบคุม (Controlling Processes) หมายถึง การติดตามการทำงานของบุคลากรโดยใช้พระคุณมากกว่าพระเดช เมื่อพบข้อบกพร่องข้อผิดพลาด ผู้นิเทศจะแก้ไขข้อบกพร่องนั้นด้วยความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ให้การนิเทศและผู้รับการนิเทศ เห็นได้ว่าการควบคุมทางการนิเทศนั้นเป็นกระบวนการที่แตกต่างไปจากการควบคุมทางการบริหาร

1.5 กระบวนการประเมินผล (Assessing Processes) ได้แก่ การตัดสินการปฏิบัติงาน การวิจัย และการวัดผลการปฏิบัติงาน กิจกรรมที่สำคัญคือการพิจารณาผลงานในเชิงปฏิบัติว่าให้ผลมากน้อยเพียงใด และวัดผลอย่างมีแบบแผน มีความเที่ยงตรง ทั้งนี้คือมีการวิจัยด้วย

ซารี มณีศรี (2542 : 82–83) ได้เสนอกระบวนการนิเทศไว้ 6 ประการ ดังนี้

1. การประเมินการทำงาน (Assessing) เป็นการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ความสอดคล้องประสานสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมการทำงาน

2. จัดลำดับความสำคัญของงาน (Priority) เรียงลำดับความสำคัญ กำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และกำหนดทางเลือก

3. การออกแบบวิธีทำงาน (Designing) จัดระบบงาน แผนการทำงาน ความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงาน นำทฤษฎีสู่การปฏิบัติ การเตรียมการที่จะปฏิบัติงาน

4. การจัดทรัพยากร (Allocating Resources) การจัดทรัพยากร โดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ความสอดคล้องของการใช้ทรัพยากรในการทำงาน

5. การประสานงาน (Coordinating) การนิเทศเป็นกระบวนการประสานใช้ทรัพยากรจึงจะบังเกิดผล การประสานงานที่ดีมีทั้งประสานแผน ประสานคน และประสานงบประมาณให้เกิดความกลมกลืน โดยเฉพาะการกำหนดระยะเวลาไม่ให้ซ้ำซ้อน

6. การนำในการทำงาน (Directing) การที่นำได้ดีนั้น ตั้งเกณฑ์มาตรฐานในการทำงาน กำหนดระเบียบและแนวปฏิบัติ กำหนดผู้รับผิดชอบ

2. กระบวนการนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัย

ผ่องศรี รัตนสถิตย์ (2536 : 45) ได้กล่าวถึงการนิเทศการศึกษาภายในโรงเรียนระดับปฐมวัยดำเนินการเช่นเดียวกับการนิเทศการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ โดยจะเริ่มศึกษาสภาพปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร ปัญหาในปัจจุบันเป็นอย่างไร และมีความต้องการอย่างไรบ้าง เป็นการศึกษาเพื่อหาความจำเป็นในการนิเทศ ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันจะสามารถกำหนดปัญหาหรือความต้องการนิเทศ ซึ่งเป็นข้อมูลที่จะนำไปใช้ในการวางแผนนิเทศในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 2 การวางแผนการนิเทศ จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน จะทำให้ทราบว่าการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียน สัมฤทธิ์ตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาหรือไม่ มีปัญหาอะไรที่จะต้องแก้ไข งานในขั้นต่อไปคือ การพิจารณาว่าจะให้ความช่วยเหลือหรือคำแนะนำหรือจัดกิจกรรมเสริมอย่างไร จึงจะช่วยให้ครูในโรงเรียนแก้ปัญหาได้ การวางแผนจึงเป็นการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลว่า ปัญหาหนึ่งจะแก้ไขโดยวิธีใดบ้าง แล้วพิจารณาวิธีการที่ดีที่สุด ดำเนินการไปแล้วผลเป็นอย่างไร คาดว่าจะสำเร็จแค่ไหน เป็นไปได้หรือไม่ในการแก้ปัญหา นั้น พิจารณาให้รอบคอบแล้วตกลงใจวางแผนทางการดำเนินงาน

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศ เป็นขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ/แผนนิเทศที่จัดทำขึ้นในการปฏิบัติการนิเทศมีการกระทำใน 2 ลักษณะ คือ นิเทศเพื่อตรวจสอบคุณภาพการศึกษาและนิเทศเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษา เป็นการช่วยเหลือให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ลักษณะการนิเทศจะออกไปนิเทศด้วยตนเอง (นิเทศทางตรง) หรือจะเป็นการนิเทศโดยสื่อ เครื่องมือนิเทศอื่นๆ แทนตนเอง (นิเทศทางอ้อม) เช่น การใช้เอกสาร การจัดประสบการณ์ นิเทศสาร จุลสาร หรือเชิญวิทยากรมาช่วยเหลือ แนะนำแทนผู้นิเทศก็ได้

ขั้นตอนในการปฏิบัติการนิเทศมีดังนี้

1. ประชุมตกลงกำหนดงานที่จะทำ แบ่งงานที่รับผิดชอบ
ทำความเข้าใจ สั่งการ นิเทศ ตกลงแบบการเก็บข้อมูล
2. ปฏิบัติการนิเทศตามแผนงานหรือโครงการ
3. ประชุมเพื่อทบทวนการปฏิบัติงานตามขั้นตอน
4. ประชุมเพื่อสรุปผลการนิเทศการศึกษา
5. นำข้อมูลไปใช้ดำเนินการต่อไป

ขั้นที่ 4 การประเมินผลและรายงาน การประเมินผลเป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานว่าตรงตามจุดประสงค์เพียงใด ควรปรับปรุงขั้นตอนใด และเมื่อประเมินเสร็จแล้ว ควรจัดเก็บข้อมูลทุกอย่างไว้เป็นหลักฐานเพื่อปรับปรุงต่อไป

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 140) ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศการศึกษา ระดับปฐมวัย หมายถึง แบบแผนของการนิเทศที่มีลำดับขั้นตอนต่อเนื่องกันชัดเจนเป็นระบบ ซึ่งสามารถช่วยให้งานนิเทศการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่า กระบวนการนิเทศการศึกษา เป็นกระบวนการหลักที่ทำหน้าที่ในการพัฒนาบุคลากรระหว่างการปฏิบัติงานให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร การนิเทศจึงเป็นกระบวนการติดตามแนะนำและช่วยเหลือให้ผู้ปฏิบัติงานได้ลงมือปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ดีงาม เหมาะสมจนทำให้บรรลุผลงานนั้นตามที่วางแผนไว้ การนิเทศจะต้องมีความรู้กับการปฏิบัติและการผลิตรายเสนอ เพื่อทำให้เกิดความมั่นใจได้ว่า ผู้ปฏิบัติได้ปฏิบัติตามแผน ดังนั้นการนิเทศจึงรวมเอาความหมายของการควบคุมชี้แนะงานการกระตุ้นย่วยให้กำลังและช่วยเหลืออยู่ด้วย การนิเทศที่ดี นอกจากจะทำให้งานบรรลุผลสำเร็จแล้ว ยังจะต้องสร้างความยินดีให้แก่ผู้ทำจนกระทั่งผู้ทำเกิดความภูมิใจ สามารถดำเนินงาน ปรับปรุงงานของตนเองได้โดยไม่รอให้บุคคลอื่นมากระตุ้นอีกต่อไป

4.3.2 กลยุทธ์การนิเทศการศึกษา

วิธีการและกิจกรรมการนิเทศเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้เกิดการนิเทศการศึกษา บรรลุจุดมุ่งหมายของการนิเทศ ซึ่งกิจกรรมการนิเทศแต่ละชนิดให้ประสบการณ์แตกต่างกันไป กล่าวคือ บางกิจกรรมทำให้ผู้รับการนิเทศได้รับประสบการณ์ในระดับปานกลาง และบางกิจกรรมก็ทำให้เกิดประสบการณ์ในระดับต่ำ สิ่งที่ผู้นิเทศจะต้องพิจารณาก็คือ ระดับประสบการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นที่พอใจหรือไม่ และกิจกรรมใดควรนำมาใช้ในสถานการณ์ใด เพื่อประโยชน์ต่อการนำไปปฏิบัติ ซึ่งวิธีการและกิจกรรมการนิเทศการศึกษานี้ มีนักการศึกษาได้สรุปวิธีการและกิจกรรมการนิเทศ การศึกษาระดับปฐมวัยไว้ดังนี้

ราศี ทองสวัสดิ์ (2538 : 10-19) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการนิเทศการศึกษาปฐมวัย ที่ดำเนินการอยู่ คือ การปฐมนิเทศ การประชุมกลุ่ม การอบรมสัมมนา การประชุมเชิงปฏิบัติการ การพบปะสัมมนา การสังเกตการสอน การสาธิตการสอน การศึกษานอกสถานที่ การบรรยาย หรือปาฐกถาและการแจกเอกสาร

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542 : 146-147) ได้สรุปกิจกรรมการนิเทศการศึกษาระดับปฐมวัยไว้ 7 แบบ ดังนี้

1. การประชุมเชิงปฏิบัติการ คือ การประชุมเพื่อศึกษาปัญหาและลงมือปฏิบัติจริง
2. การอบรมสัมมนาเป็นส่วนหนึ่งของการนิเทศศึกษาและนิยมจัดทำกันมากเมื่อมีปัญหาในการปฏิบัติหรือต้องการเน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น พัฒนาการของเด็กปฐมวัย การสร้างอุปกรณ์การสอนสำหรับเด็กเล็ก การประเมินผลการเรียน ฯลฯ
3. การสังเกตการณ์เรียนการสอน
4. การสาธิตการสอน
5. การศึกษานอกสถานที่
6. การแจกเอกสาร
7. การบรรยายหรือปาฐกถา คือ การเชิญบุคคลต่างๆ ที่เป็นผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญมาบรรยายพิเศษเป็นครั้งคราว

สรุปได้ว่า วิธีการและกิจกรรมการนิเทศการศึกษาเป็นกิจกรรมที่ผู้นิเทศมุ่งที่จะทำงานกับครูผู้สอนในเรื่องการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการจัด ตลอดจนสื่อการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลการศึกษา ตลอดจนปัญหาการเรียนการสอนต่างๆ ทั้งระดับการศึกษาทั่วไปและการศึกษาระดับปฐมวัยนั้นยึดวิธีการและกิจกรรมแบบเดียวกัน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามที่ต้องการ โดยจะเลือกใช้วิธีการและกิจกรรมการนิเทศแบบใดก็ได้ตามความเหมาะสมและโอกาส

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2539 : 34-35) ได้ให้แนวทางในการจัดกิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนสำหรับผู้บริหารและผู้ที่ทำหน้าที่นิเทศมีหลายรูปแบบที่สามารถเลือกปฏิบัติได้ดังนี้

1. การประชุม การประชุมอาจจัดได้หลายรูปแบบ
 - 1.1 การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน
 - 1.2 การประชุมประจำ
 - 1.3 การประชุมนิเทศเป็นครั้งคราว
2. การสังเกตการณ์สอนหรือการจัดประสบการณ์ในชั้นเรียน
3. การให้ศึกษาจากตำรา

4. การให้คำปรึกษาหารือ
5. การสนทนาทางวิชาการ
6. การสาธิตการสอนหรือการจัดประสบการณ์
7. การพาครูไปศึกษานอกสถานที่
8. การบริการเอกสารทางวิชาการ
9. การจัดนิทรรศการ
10. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน

สิ่งที่ผู้นิเทศภายในจะต้องดำเนินการนิเทศในเรื่องต่อไปนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกห้องเรียน
2. การจัดประสบการณ์เพื่อเตรียมความพร้อม
3. พฤติกรรมการสอนของครู
4. บุคลิกภาพของครู
5. พฤติกรรมเด็ก
6. การจัดบริการและดูแลเอาใจใส่ในเรื่องราวต่างๆ เช่น การรับประทานอาหาร ความปลอดภัยในเรื่องการรับ-ส่ง การดูแลเรื่องสุขภาพอนามัย ฯลฯ
7. เรื่องอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

วิธีที่ผู้บริหารควรนำมาใช้ในการนิเทศการศึกษา มีดังนี้ (ประเทือง สังข์นาค. 2545

: 49)

1. พบปะครูเป็นรายคณะ ประชุมปรึกษาหารือเพื่อแก้ปัญหาครู
2. การเยี่ยมชั้นเรียน หรือการประชุมการสอนของครู
3. การสาธิตหรือการประชุมเชิงปฏิบัติการ
4. การปฏิบัติงานร่วมกับครูในชั้นเรียน
5. การประชุมอบรมครู

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การนิเทศการศึกษาเป็นหน้าที่ที่ผู้บริหารจะต้องดูแลเอาใจใส่ในเรื่องการสอนของครู การนิเทศจะเป็นวิธีการควบคุมการเรียนการสอนที่ดีที่สุด เพราะการนิเทศเป็นการค้นหาศักยภาพของครู กระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการหาแนวทางที่ดีที่สุดมาทำการสอนทำให้ครูทำงานดีขึ้น

4.4 สมรรถนะด้านการส่งเสริมการวิจัย

การส่งเสริมให้มีการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้สอนแต่ละคนควรทำการวิจัยในชั้นเรียนของตนโดยเรียงจากประเด็นปัญหาการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนเห็นว่า

ควรมีการทดลองรูปแบบการสอนที่คิดว่าจะได้ผลดีกว่าเดิมหรือทดลองสื่อการเรียนการสอนที่ผู้สอนดัดแปลงปรับปรุงหรือคิดค้นขึ้นใหม่ เพื่อตรวจสอบว่าสิ่งที่ตนคิดขึ้นมานั้นสามารถใช้พัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน จนทำให้คุณภาพการศึกษาบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ได้จริงหรือไม่ อันเป็นการฝึกการทำงานเป็นระบบโดยอาศัยกระบวนการวิจัย ร่วมกันกำหนดประเด็นปัญหาที่เป็นข้อขัดแย้งร่วมกันในสถานศึกษาหรือเป็นประเด็นที่ควรพัฒนาร่วมกันในสถานศึกษาเพื่อการวิจัยในภาพรวมของสถานศึกษา

การส่งเสริมการวิจัย

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุถึงแนวทางในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนไว้ในมาตรา 24(5) ว่าให้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกับสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ และมาตรา 30 ได้ระบุว่าให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

มนัส ไชยศักดิ์ (กัลยกร มั่นถาวรวงศ์. 2547 : 49 ; อ้างอิงจาก มนัส ไชยศักดิ์. 2544 : 53–57) กล่าวว่า การส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้นเรียนได้นั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีความสามารถในการดำเนินการ 5 ประการดังนี้

1. ประชุมชี้แจงครูในเรื่องการวิจัยในชั้นเรียน
2. จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการทำวิจัยในชั้นเรียน
3. สร้างครูผู้นำทางการวิจัย
4. จัดให้ครูทำวิจัยร่วมกัน
5. ขยายผลการทำวิจัยในชั้นเรียนให้ครูทุกคนภายในโรงเรียน

สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา (กัลยกร มั่นถาวรวงศ์. 2547 : 49 ; อ้างอิงจาก สำนักงานการปฏิรูปการศึกษา. 2545 : 17) ได้กล่าวถึงความสามารถและหน้าที่สำคัญของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการวิจัยไว้ 2 ประการดังนี้

1. มีความสามารถในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน หลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การใช้สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน
2. สามารถรวบรวมและเผยแพร่ผลการทำวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษารวมทั้งสนับสนุนให้ครูนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

กองวิจัยทางการศึกษา (2545 : 14) กล่าวไว้ว่า ผู้บริหารจำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัยที่ช่วยส่งเสริมให้ครูทางวิจัยในชั้นเรียนด้วยความพึงพอใจดังนี้

1. สามารถส่งเสริมให้เกิดความสำเร็จของงานวิจัย
2. ให้การยอมรับนับถือครูผู้ทำวิจัย
3. มีความรับผิดชอบต่อครูผู้ทำวิจัย
4. สามารถส่งเสริมความก้าวหน้าในตำแหน่งงานของครูผู้วิจัย

สุวิมล ว่องวาณิช (กัลยกร มั่นถาวรวงศ์. 2547 : 50 ; อ้างอิงจาก สุวิมล ว่องวาณิช. 2545 : 78–79) ให้ความเห็นเกี่ยวกับความสามารถในการส่งเสริมการวิจัยของผู้บริหารไว้ 8 ประการดังนี้

1. สามารถกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียน
2. สามารถสนับสนุนการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในด้านอุปกรณ์ .สิ่งอำนวยความสะดวก
3. สามารถวางระบบกระตุ้นกำกับติดตามให้ความช่วยเหลือการทำวิจัยในชั้นเรียน

4. สามารถส่งเสริมบรรยากาศให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันในกลุ่มของครูอาจารย์ในโรงเรียน ให้ครูมีเวลาประชุม เพื่ออภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยในชั้นเรียนของครูแต่ละคน

5. สามารถสังเคราะห์ผลการวิจัยของรายงานการวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียน

6. สามารถจัดกิจกรรมเผยแพร่ผลงานวิจัยทั้งในและนอกโรงเรียน
7. ยกย่องให้กำลังใจสิ่งตอบแทนเป็นแรงเสริมการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู
8. สามารถวางระบบฐานข้อมูลงานวิจัยในชั้นเรียนของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2546 : 137–140) ได้กล่าวถึงความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. สามารถสร้างความตระหนักให้ครูทุกคนเห็นว่าการทำวิจัยในชั้นเรียนเป็นภารกิจที่ต้องปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตในการทำงาน
2. สามารถกำหนดเป็นนโยบายและแผนงานของโรงเรียน ให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน
3. สามารถพัฒนาครูให้มีความเข้าใจเรื่องการทำวิจัยในชั้นเรียน
4. มอบหมายให้ครูทุกคนทำวิจัยในชั้นเรียนคนละ 1 เรื่อง
5. สนับสนุนให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจครู
6. สามารถนิเทศติดตามผลการทำวิจัยในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ
7. สามารถรวบรวมและเผยแพร่ผลงานวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียน

8. จัดให้มีการประกวดผลการวิจัยในชั้นเรียน

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการกระตุ้นให้ครูแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ด้านการวิจัย เพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน สามารถสรุปให้เห็นความสำคัญของการวิจัยในชั้นเรียนได้ 10 ประการ ดังนี้

1. ชี้นำและกระตุ้นให้ครูใช้กระบวนการวิจัยเป็นฐานในการปฏิรูปการเรียนรู้
2. กำหนดเป็นนโยบายโรงเรียนให้ครูทุกคนค้นคว้าทำวิจัยในชั้นเรียน
3. ประชุมชี้แจงให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน
4. จัดให้ครูมีส่วนร่วมในการวางแผนปฏิบัติงานวิจัยในชั้นเรียนอย่างเป็นระบบ
5. จัดหาตำราและเอกสารงานเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนให้ครูศึกษาค้นคว้า
6. ร่วมมือกับครูในการวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยในชั้นเรียน
7. ดำเนินการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการทำวิจัยในชั้นเรียนของครู
8. จัดประชุมย่อยระหว่างครูกับผู้บริหารเพื่อติดตามผลการทำวิจัยในชั้นเรียน
9. จัดประชุมย่อยระหว่างครูกับครูเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการทำวิจัย

ในชั้นเรียน

10. กำหนดปฏิทินการปฏิบัติงานวิจัยวิจัยในชั้นเรียน

4.4.1 ระเบียบวิธีวิจัยระดับปฐมวัย

ระเบียบวิธีวิจัย (Research Methodology) คือ วิธีการค้นหาคำตอบจะทำเป็นกระบวนการ ใช้ค้นหาคำตอบเป็นแบบแผนของการวิจัย ที่เริ่มตั้งแต่การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลอย่างมีขั้นตอน ซึ่งระเบียบวิธีวิจัยในระดับปฐมวัยนั้นมีรูปแบบเหมือนกับระเบียบวิธีวิจัยทางการศึกษาทั่วไป ซึ่งสามารถทำวิจัยได้หลายลักษณะ เช่น ทำการศึกษารายบุคคลและรายกรณี การวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินการเพื่อพัฒนาหรือแก้ปัญหา ผู้เรียน การวิจัยการสอนและรูปแบบการสอน การวิจัยพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การวิจัยพัฒนาแผนการสอน แผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือแผนการจัดประสบการณ์ การวิจัยพัฒนาหลักสูตร การวิจัยเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิจัยเชิงทดลอง และการวิจัยในชั้นเรียน เป็นต้น (บุญชม ศรีสะอาด. 2546 : 26) สำหรับขั้นตอนการทำวิจัยในระดับปฐมวัยก็เหมือนกับการทำวิจัยทางการศึกษาทั่วไป ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนการทำวิจัย

1. กำหนดเรื่อง/หัวข้อที่จะทำวิจัย

1.1 เลือกปัญหา

- แนวทางในการเลือกปัญหาเพื่อทำวิจัย

- เรื่องที่ควรทำวิจัย
- การตั้งชื่อเรื่องงานวิจัย

1.2 วิเคราะห์ปัญหา

- ที่มาของปัญหา สิ่งที่ต้องการทราบจากการวิจัย
- ขอบเขตการวิจัย
- สิ่งที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย (ทฤษฎีที่จะนำมาใช้ในงานวิจัย)
- ข้อความหรือคำที่เป็นปัญหา
- คาดคะเนผลการวิจัย

2. วางแผนงานและออกแบบงานวิจัย

2.1 ระเบียบวิธีวิจัย

2.2 เครื่องมือวิจัย

2.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.5 กำหนดแผนการดำเนินการ

2.6 เขียนโครงการ

- บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐานของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ ขอบเขตของการวิจัย ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง ตัวแปรที่เกี่ยวข้อง นิยามศัพท์เฉพาะ

- แนวคิดและทฤษฎีตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตัวแบบ/กรอบคิดในการวิจัย

- ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้

รูปแบบการวิจัย (ระเบียบวิธีวิจัย) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีการเลือกตัวอย่าง วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

- เอกสารอ้างอิง

3. เก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 เตรียมการสร้างเครื่องมือ/ออกแบบสอบถาม จัดทำคู่มือการลงรหัส

3.2 ปฏิบัติการในห้องทดลอง/ภาคสนาม

4. วิเคราะห์ข้อมูล (เป็นหัวข้อในการอบรมครั้งนี้)

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลขั้นต้น การบรรยายลักษณะกลุ่มตัวอย่าง

4.2 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบวัตถุประสงค์/ทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis)

5. เขียนรายงานการวิจัย

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม

บทที่ 3 สมมติฐานและตัวแบบงานวิจัย

บทที่ 4 ระเบียบวิธีวิจัย

บทที่ 5 รายงานผลการวิจัย เสนอผลการวิเคราะห์และอธิบาย/สรุป โดยไม่ต้องใส่ความคิดเห็น

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย จุดมุ่งหมาย วิธีการวิจัย ผลการวิจัยหรือสิ่งที่ค้นพบจากการวิจัย อภิปรายผล อธิบายให้เหตุผลของสิ่งที่พบโดยยึดทฤษฎีเป็นแนวทาง ข้อเสนอแนะ การใช้ผลการวิจัย สิ่งที่จะทำวิจัยเพิ่มเติม

เอกสารอ้างอิง

4.5 หลักการและเทคนิคการวัดและประเมินผลทางการศึกษา

การประเมินความพร้อมของเด็กปฐมวัย มีวัตถุประสงค์หลัก 2 ประการ คือ

1) เป็นการประเมินความพร้อม เพื่อสนับสนุนความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก

2) เป็นการแสวงหาข้อมูลสำหรับผู้กำหนดนโยบายในระดับพื้นที่ มลรัฐ และประเทศ เพื่อปรับปรุงการให้บริการทางการศึกษาและสังคมให้ดียิ่งขึ้น

ผลจากการดำเนินการพบว่า การประเมินความพร้อมของเด็ก เป็นกระบวนการควบคู่ไปกับการเรียนการสอน เนื่องจากการประเมินความพร้อมเป็นการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อแสวงหาข้อมูลว่าอะไรคือสิ่งที่เด็กเรียนรู้และสามารถทำได้ ข้อมูลเหล่านี้ช่วยให้ผู้ปกครองและครูสามารถสร้างสิ่งท้าทายใหม่ๆ ให้แก่เด็ก หรือให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษแก่เด็กที่ยังพัฒนาได้ไม่เต็มศักยภาพ ทั้งนี้ครูจะเป็นผู้เฝ้าสังเกตพัฒนาการของเด็กควบคู่ไปกับการประเมินความพร้อมเพื่อทดสอบสิ่งที่ตนเองได้สอนกับพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในตัวเด็ก ในขณะเดียวกันก็จะได้ข้อมูลเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เงื่อนไขความสำเร็จ เช่น การได้รับข้อมูลด้านการบริการด้านสุขภาพ การอบรมเลี้ยงดู และบริการ การศึกษาจะเป็นประโยชน์แก่ผู้กำหนดนโยบายการศึกษา การวัดความสามารถในการเรียนรู้โดยตรงของเด็กช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายมั่นใจได้ว่าแผนการดำเนินงานและการบริการสำหรับเด็กปฐมวัยจะสามารถดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ ช่วยให้เด็กพัฒนาได้ตามมาตรฐาน

การประเมินความพร้อมของเด็กปฐมวัย ผลการทดสอบที่เที่ยงตรงเป็นสิ่งที่ทำได้ยากกว่าการประเมินความพร้อมในเด็กโตและผู้ใหญ่ เนื่องจากสภาพทางธรรมชาติในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและระบบการประเมินทักษะด้านต่างๆ ของเด็ก ยังคงอยู่ในระหว่างการพัฒนา รูปแบบในหลายครั้ง การทดสอบที่ไม่เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยเป็นเหตุให้เกิดการตัดสินใจเชิงนโยบายที่ไม่เป็นธรรมและเป็นอันตราย ส่วนใหญ่มาจากสาเหตุ 2 ประการ คือ

1) แบบทดสอบที่ได้รับการออกแบบเพื่อจุดประสงค์ใดจุดประสงค์หนึ่งถูกนำไปใช้ผิดจุดประสงค์

2) กระบวนการทดสอบซึ่งหวังจะประเมินความพร้อมของเด็กปฐมวัย รูปแบบที่ใช้ในการประเมินความพร้อมกลับใช้รูปแบบของเด็กโต

ดังนั้นคณะกรรมการจึงได้จัดทำหลักการและข้อเสนอแนะในการประเมินความพร้อมของเด็กปฐมวัย เพื่อแสดงให้เห็นถึงเงื่อนไขทางเทคนิคของการประเมินความพร้อมของเด็กปฐมวัยในแต่ละจุดประสงค์ ความพร้อมของเด็กปฐมวัยตั้งแต่แรกเกิดถึง 8 ปี โดยเน้นความเหมาะสมของการประเมินในแต่ละช่วงวัยของเด็ก

การประเมินความพร้อมของเด็กปฐมวัยและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อให้การเตรียมความพร้อมของเด็กตามเป้าหมายข้อที่ 1 ความพร้อมที่จะเรียน (Ready to learn) บรรลุตามวัตถุประสงค์ จำแนกได้ดังนี้

1. เป้าหมายสำคัญที่สุดในการประเมินความพร้อมของเด็กปฐมวัย คือ การช่วยให้เด็กมีความสามารถในการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ ดังนั้นการประเมินความพร้อมจึงควรมีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับระบบโรงเรียน หลักสูตรการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย รวมถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการสอนผู้กำหนดนโยบายมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาและจัดหาเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินในขณะที่มีผลรัฐ ควรส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพเพื่อช่วยให้ครูสามารถเรียนรู้ถึงเป้าหมายการดำเนินงานที่ได้รับการคาดหวัง เพื่อขยายโลกทัศน์ในการคิดของเด็ก

2. การตรวจสอบและการส่งตัวเด็กเพื่อเข้ารับการตรวจสอบอย่างละเอียด ควรส่งเสริมให้มีขึ้น เพื่อสร้างหลักประกันว่าเด็กที่สงสัยว่าจะมีปัญหาด้านสุขภาพหรือการเรียนรู้จะถูกค้นพบโดยรวดเร็ว และได้รับการส่งต่อเพื่อตรวจสอบโดยละเอียด เพื่อป้องกันโอกาสในการนำระบบการตรวจสอบไปใช้อย่างผิดวัตถุประสงค์ และรูปแบบ มลรัฐควรมีระบบควบคุมและแทรกแซงการใช้การตรวจร่างกายเด็กเพื่อป้องกันความผิดพลาด เช่น การทดสอบระดับสติปัญญาจะต้องไม่เป็นไปเพื่อการแยกตัวเด็กออกจากโรงเรียน หรือนำไปใช้เพื่อประโยชน์ในการวางแผนการสอน หรือในหลายๆ ครั้ง การประเมินความพร้อมของเด็กที่มีค่าใช้จ่ายสูงสามารถหลีกเลี่ยงได้ด้วยแผนการดำเนินงานที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางภาษาและการรู้หนังสือในกลุ่มเด็กที่มีความเสี่ยง ตัวอย่างเช่น เด็กที่ตกอยู่ในภาวะยากลำบาก เด็กที่เผชิญความผิดปกติที่ไม่รุนแรงเกี่ยวกับการรับรู้และการใช้ภาษา รวมทั้งเด็กที่มีปัญหาในการอ่าน

3. การประเมินความพร้อมของเด็กประเภทต่างๆ ที่ครูใช้ในชั้นอนุบาลและในชั้นประถมศึกษาตอนต้น เพื่อติดตามพัฒนาการการเรียนรู้นั้นไม่มีความเที่ยงตรงเพียงพอ อีกทั้งไม่สามารถเทียบเคียงกับพัฒนาการด้านต่างๆ ที่เกิดนอกชั้นเรียน ดังนั้นการประเมินความพร้อมของเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี หลายประเภทเกิดจากการติดตามข้อมูลทั้งในระดับมลรัฐและระดับประเทศ ในรูปของดัชนีทางสังคม ซึ่งสามารถอธิบายถึงพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก เช่น อัตราร้อยละของเด็กยากจนที่สามารถเข้ารับบริการการศึกษาชั้นอนุบาลที่มีคุณภาพสำหรับการประเมินเด็กที่มีอายุ 5 ปีขึ้นไป การประเมินความพร้อมในภาพรวมเพื่อรายงานแนวโน้ม และการประเมินผลแผนการบริการด้านการศึกษาและสังคมสามารถกระทำได้โดยตรงกับเด็ก แต่ควรใช้ Matrix Sampling เพื่อเสริมสร้างความเที่ยงตรงทางเทคนิคและป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดต่อเด็กที่เข้ารับการประเมิน

4. เพื่อป้องกันมิให้การประเมินความพร้อมมีผลกระทบอย่างสูงต่อเด็กที่รับการประเมินนั้นๆ การประเมินความพร้อมจึงไม่ควรกระทำกับเด็กจนกว่าเด็กจะจบการศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีได้หมายความว่า คณะวางแผนฯ จะต่อต้านความพยายามสรรสร้างการพัฒนามาตรฐานการประเมินในเด็กปฐมวัย หากแต่การประเมินความพร้อมในการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยควรได้รับการเน้นย้ำในระหว่างที่เด็กศึกษาในระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 2 เพื่อเป็นฐานการเรียนรู้ในระดับที่สูงขึ้น นอกจากนี้ครูยังคงควรเป็นผู้ที่รับผิดชอบในการติดตามระดับความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

พิจิตรา เฟื่องเกษม (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้ช่วยผู้บริหารควรมีอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ งานด้านวิชาการ มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงาน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สนับสนุนให้มีการพัฒนางาน ด้านคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบสูง ด้านมนุษยสัมพันธ์ สามารถประสานงาน ประสานประโยชน์ มองการณ์ไกล ส่วนผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะ ระหว่างความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนพบว่า มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เฉพาะด้านปฏิบัติงานธุรการเท่านั้น

สุเมธ สุขเจริญพงษ์ (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนเทศบาลและเมืองพัทยา พบว่า งานวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ปัจจัยที่เป็นปัญหาสูงสุด คือ เป้าหมายการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กและความรู้ความเข้าใจของครูผู้สอนในการจัดประสบการณ์ให้แก่เด็ก

อภิสมัย วุฒิพรพงษ์ (2540 : 128) ได้ศึกษาการศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ในโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษาที่ 12 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ มีการนำแนวและแผนการจัดประสบการณ์ปรับปรุงหรือพัฒนาก่อนนำไปใช้ โดยปรับเนื้อหาและกิจกรรมให้เข้ากับโรงเรียนและชุมชน งานการเรียนการสอน จุดเน้นการจัดกิจกรรมคือ จัดให้สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง จัดครูเข้าสอนตามวิชาเอกและโทปฐมวัย ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมโดยการแยกชั้นเรียนและตรวจบันทึกการสอน งานวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน มีการสำรวจความต้องการของครู ส่วนใหญ่เก็บสื่อของปฐมวัยไว้ในห้องเรียนและติดตามการใช้สื่อโดยการสังเกตการใช้สื่อ สภาพของสื่อและการเพิ่มจำนวนสื่อในชั้นเรียน สื่อที่ใช้กันมากที่สุด คือ มุมบล็อก เกมการศึกษา และหนังสือ การวัดผลและประเมินจัดให้มีเอกสาร คู่มือ อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นในการวัดและประเมินพัฒนาการเด็กอย่างเพียงพอ วิธีที่ใช้มากที่สุด คือ การสังเกตและผู้บริหารกำกับติดตามโดยการสังเกตพฤติกรรมการสอนของครู สำหรับห้องสมุดส่วนใหญ่จัดเป็นเอกเทศทุกโรงเรียนมีการจัดมุมหนังสือในห้องเรียน หนังสือที่มีเป็นส่วนใหญ่ คือ หนังสือประกอบคำบรรยาย ส่วนห้องสมุด ของเล่นมีการจัดเป็นบางโรงเรียน ส่วนงานนิเทศภายในกิจกรรมที่จัดมากที่สุด คือ การประชุมก่อนเปิดภาคเรียน การเยี่ยมชั้นเรียน ส่วนใหญ่ครูต้องการได้รับการนิเทศเรื่องเทคนิควิธีการสอน นอกจากนี้ยังมีประชุมอบรมทางวิชาการ ส่วนใหญ่ส่งเข้ารับการอบรมกับหน่วยงานต้นสังกัด และมีการติดตามประเมินผลโดยการสนทนา พูดคุย และสอบถาม

อุดร ประสาน (2540 : 68) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานการศึกษาระดับปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ผลการวิจัยสรุปได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่จัดการศึกษาส่วนใหญ่จัดการศึกษาระดับปฐมวัยโดยการจัดหลักสูตรอนุบาล 2 ปี งานที่สำคัญคือ จัดทำแผนประสบการณ์และบันทึกการจัดประสบการณ์ มอบหมายงานสอนให้ผู้ที่ผ่านการอบรมระดับปฐมวัยสอนชั้นอนุบาล ประเมินผลการปฏิบัติงานของครูโดยการสังเกตพฤติกรรมการทำงาน

สุนทร วิไลลักษณ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของครู 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการและการวัดผลและประเมินผล และเพื่อเปรียบเทียบทัศนะของครูที่มีต่อการบริหารงานวิชาการดังกล่าวพบว่า ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานและมีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านและครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษา มีประสบการณ์ในการทำงานและมีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สุภนันท์ แก้วประไพ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร พบว่า ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดตามลำดับ คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการวัดและประเมินพัฒนาการ ด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ด้านการนิเทศการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านห้องสมุด และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานครไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนและบทบาทการบริหารงานของผู้บริหาร พบว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมีความแตกต่างกันตามสภาพความพร้อมในแต่ละสถานศึกษา ผู้บริหารให้ความสำคัญต่องานวิชาการของโรงเรียนโดยมุ่งที่การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร สนับสนุนให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนให้มีความรู้และประสบการณ์ มีความเข้าใจและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่การนิเทศการศึกษา ประเมินผลงานทางวิชาการ การวางแผน ปรับปรุงงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนให้ครูมีการพัฒนาเด็กให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงานเกี่ยวกับหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ งานการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ งานการวัดและประเมินพัฒนาการ และงานนิเทศการศึกษา

ศรีเรือน ลิขิตเดชาโรจน์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนอานวยวิทย์ จังหวัดสมุทรปราการ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาระดับความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนอานวยวิทย์ จังหวัดสมุทรปราการ และเปรียบเทียบความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนอานวยวิทย์ ใน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ขั้นที่ 2 การปฏิบัติตามแผนการนิเทศภายในโรงเรียน ขั้นที่ 3 การตรวจสอบและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน ขั้นที่ 4 การปรับปรุงการนิเทศภายในโรงเรียนให้เหมาะสมจำแนกตามอายุ ประสบการณ์ในการทำงานเป็นครูและระดับชั้นที่สอน ผลการวิจัยพบว่า

1) ครูมีความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนอานวยวิทย์โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก

2) ครูที่มีอายุต่างกันและมีประสบการณ์ในการทำงานเป็นครูต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนโดยรวมไม่ต่างกัน

3) ครูที่มีระดับชั้นที่สอนต่างกัน มีความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนอานวยวิทย์ โดยรวมไม่แตกต่าง ยกเว้นขั้นที่ 4 ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 โดยครูที่สอนในระดับก่อนประถมศึกษามีความพึงพอใจมากกว่าครูที่สอนในระดับประถมศึกษาและมากกว่าครูที่สอนในระดับมัธยมศึกษา

ศุภพร คล้ายเอม (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเข้าใจและเจตคติของครูที่มีต่อการนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี พบว่า ครูมีความเข้าใจต่อการนิเทศภายในโรงเรียนในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามขนาดโรงเรียน คือ โรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ พบว่า ครูมีความเข้าใจต่อการนิเทศภายในโรงเรียน ด้านความรู้พื้นฐาน ด้านการปฏิบัติงาน และด้านการประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียนแตกต่างกัน ครูมีเจตคติต่อการนิเทศภายในโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อเปรียบเทียบเจตคติของครูที่มีต่อการนิเทศภายในโรงเรียนจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า ครูมีเจตคติต่อการนิเทศภายในโรงเรียนแตกต่างกัน

นิเวศน์ คิตยาว (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ครูมีความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนด้านหลักสูตร ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกัน และอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

สร้อยธร ฉันทวรภาพ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องแนวโน้มการนิเทศการศึกษาในระดับปฐมวัยของสำนักงานการประถมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ พบว่า

1. ด้านนโยบายของรัฐ ในเรื่องการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ควรทำการบริหารโดยสถานศึกษาเอกชน กรมอนามัย องค์การบริหารส่วนจังหวัด และสถาบันพัฒนาเด็กปฐมวัย ควรมีการดำเนินงานด้านงบประมาณด้วย ส่วนความจำเป็นการนิเทศต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพ ให้การช่วยเหลือ แนะนำการจัดการศึกษา และจัดกระบวนการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

2. ด้านยุทธศาสตร์ของการนิเทศการศึกษาปฐมวัยโดยสร้างศูนย์โปรแกรมวิชาการ ส่งเสริมครูให้มีขวัญและกำลังใจทำงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

3. ด้านรูปแบบการนิเทศการศึกษาปฐมวัยจะต้องปฏิบัติบูรณาการการนิเทศเป็นรูปแบบการนิเทศแบบพาท่า คือ ร่วมคิด ร่วมทำ นำส่งเสริม สนับสนุน และชื่นชมยินดี สร้างสื่อนิเทศทางไกล เน้นการทดลองใช้เครื่องมือ ส่งเสริมการใช้อินเทอร์เน็ต

4. ด้านการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการนิเทศการศึกษาปฐมวัย มีผลด้านการประกันคุณภาพ เพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างขององค์กรมีคุณภาพ สร้างโรงเรียนเครือข่าย จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นเด็กเป็นสำคัญ และพัฒนาผู้บริหาร และบุคลากรทุกฝ่ายให้เป็นผู้นำมืออาชีพ

5. ด้านบทบาทของชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัย ควรสนับสนุนด้านงบประมาณสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และอื่นๆ ช่วยเหลือ แนะนำ ร่วมคิดร่วมทำ และสละเวลาแรงงาน สร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างโรงเรียนกับชุมชน มีการติดตามดูแลด้านการประเมินผล ให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่าการสอนเน้นเด็กเป็นศูนย์กลางหมายถึง การสอนที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้เรียน เน้นให้เด็กมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติเอง ทำให้เด็กสามารถพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเองในการสนับสนุนของครู ครูผู้สอนเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุดในการนำแนวความคิดการ จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ สำเร็จ จันทรโอกุล. (2541 : 18) ได้กล่าวถึงการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางว่าหมายถึง การสอนที่มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียน โดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนและลงมือปฏิบัติจริงทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นอกจากนี้หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. (ม.ป.ป. : 17-19) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ครูผู้สอนมีบทบาทโดยตรงในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยการวางแผนการเรียนรู้ และจัดทำแผนการสอน ช่วยพัฒนาผู้เรียน ให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข มีความรักความมั่นคง และเป็นต้นแบบที่ดีทั้งด้านพฤติกรรมและการเรียนรู้ ซึ่งทำให้ครูต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการสอนจากผู้บอกความรู้ เป็นผู้จัดการเรียนรู้ แนะนำ ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ และการนิเทศภายใน เป็นกระบวนการในการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียนร่วมมือกันจัดทำขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในโรงเรียนให้มีคุณภาพสูงสุด ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพของเด็ก ซึ่งในการที่ครูจะประสบความสำเร็จได้ครูต้อง 1. ศึกษา 2. อบรม 3. ได้รับการสนับสนุน ซึ่งการสนับสนุนนี้มาจากผู้บริหารและผู้นิเทศ การนิเทศที่ดีจะช่วยสนับสนุนส่งเสริมครูให้ปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการสร้างเจตคติที่ดีต่อการสอน ส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนการสอนตามแนวการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง กระตุ้นให้ครูได้พัฒนารูปแบบวิธีสอนแบบใหม่ๆ โดยนำนวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนมาประยุกต์ จัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับพัฒนาการเด็ก โดยยึดหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง ซึ่งสอดคล้องกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2541 : 17) ได้กล่าวว่า การสอนเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีแนวคิดพื้นฐานมาจากการจัดการเรียนการสอนที่เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากความสนใจ และความ ต้องการการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยมีครูเป็นผู้สนับสนุนให้ความต้องการของผู้เรียนนั้นๆ ประสบความสำเร็จตามจุดประสงค์ของการศึกษา

ภาพร เริงไชย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนกับบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก อำเภอเมืองนครนายก โดยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1)

ศึกษาคูณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียน ใน 3 ด้าน คือ วิสัยทัศน์ ภาวะผู้นำ และมนุษยสัมพันธ์ 2) ศึกษาบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย ใน 4 งาน คือ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ งานการวัดและประเมินผลพัฒนาการ และงานนิเทศการศึกษา และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารโรงเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอนในระดับปฐมวัยในโรงเรียนปฐมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก อำเภอเมืองนครนายก จำนวน 86 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

- 1) ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก อำเภอเมืองนครนายก มีคุณลักษณะของผู้บริหารโดยรวมและรายด้านทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก
- 2) ผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก อำเภอเมืองนครนายก มีบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยโดยรวมอยู่ในระดับดีมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยโดยรวม และใน 4 งาน อยู่ในระดับมาก
- 3) คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา ในระดับสูงมากอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สโพน (Spohn. 1987 : 17–19) ได้ทำการวิจัยเรื่องการปรับปรุงการนิเทศการศึกษา เพื่อให้โรงเรียนดีขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การนิเทศการศึกษาจะต้องเน้นการปรับปรุงทักษะของครู เรื่องการวางแผน การดูแลเด็ก การประเมินผล และการควบคุมความประพฤติ เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละคนเป็นอย่างมาก และต้องให้ความสนใจกับการฝึกอบรม

คาร์ลสัน (Carlson. 1984 : Abstracts) ได้ทำการสำรวจประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรของโรงเรียนอนุบาลในชุมชนเนบราสกา (Nebraska) มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย คือ เพื่อทราบถึงการฝึกอบรมครูในโรงเรียน ประเภทของหลักสูตร และเนื้อหาที่นำมาใช้ในโรงเรียนอนุบาล แนวทางในการวางแผน หลักสูตรที่จัดให้แก่ครู และอิทธิพลโดยตรงที่มีต่อทางเลือกที่กำหนดในหลักสูตร ใช้วิธีการดำเนินการวิจัย โดยส่งแบบสอบถามไปยังครูโรงเรียนอนุบาลจำนวน 1,078 คน ในเนบราสกา ผลการวิจัยปรากฏว่า ครูโรงเรียนอนุบาลส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอบรมเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับอนุบาล โรงเรียนอนุบาลใช้ครูที่มีความรู้ด้านอื่นๆ มาสอนชั้นอนุบาลและการสอนของครูเป็นการสอนแบบไม่เต็มเวลา ลักษณะการจัดการเรียนการสอนจะเน้นด้านวิชาการ ครูอนุบาลมีความต้องการให้มีการจัดหลักสูตรการวางแผนการสอนและการอบรมขณะทำงาน

ฟรีดแมน (Freedman. 1985 : Abstracts) ได้ทำการสำรวจหลักสูตรโรงเรียนอนุบาลในซานดิเอโก แคลิฟอร์เนีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนอนุบาล เขตซานดิเอโก แคลิฟอร์เนีย เพื่อให้ทราบว่ากิจกรรมการเรียนการสอนที่ควรนำมาใช้ในโรงเรียนอนุบาลมีอะไรบ้าง และโรงเรียนควรจะมีส่วนร่วมอย่างไร ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้บริหารโรงเรียน 45 แห่ง เป็นเจ้าของโรงเรียนเองอีก 27 เป็นผู้บริหารที่ได้รับการว่าจ้างมา เด็กในโรงเรียนเป็นเด็กมาจากครอบครัวชั้นกลางมีประมาณ 4,000 คน มีครูทั้งหมดประมาณ 400 คน การสอนแต่ละวิชาใช้เวลาประมาณ 20 นาทีต่อกิจกรรม ทฤษฎีที่มีอิทธิพลต่อการจัดการศึกษาอนุบาล คือ ทฤษฎีของเฟรเบล (Froebel) แมคมิลแลน (Micillan) มอนเตซอรี (Montessori) และเปียเจต์ (Piaget) โดยมีเป้าหมายในการจัดคือ ต้องการให้นักเรียนได้รับการส่งเสริมพัฒนาการทุกด้านอย่างเต็มที่ ทั้งด้านสังคม อารมณ์ ร่างกาย และสติปัญญา และให้ข้อเสนอแนะว่า การใช้หลักสูตรโรงเรียนอนุบาลควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพของเด็กในยุคปัจจุบัน

การ์เซีย (Garcia. 1986 : Abstracts) ได้ศึกษาเพื่อเสนอความคิดเห็นในการวางแผนจัดหลักสูตรสำหรับเด็กอนุบาลเปอร์โตริกัน ผลของการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ คือ

1. ด้านหลักสูตร ควรสอนให้เด็กทราบถึงวัฒนธรรมและภูมิเ็นพลเมืองของประเทศตนเอง และควรจัดให้เด็กมีกิจกรรมและประสบการณ์
2. ด้านการเรียนการสอน ครูควรเป็นผู้แนะนำวิธีปฏิบัติในการเรียนและมีอุปกรณ์การสอนที่เหมาะสมกับความเข้าใจของเด็ก ครูควรเป็นผู้มีวุฒิทางการสอนอนุบาลโดยเฉพาะ

บัคเนอร์ (Buckser. 1987 : Abstracts) ได้ทำการศึกษาเรื่องจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาระดับอนุบาลตามการรับรู้ของครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยเพื่อศึกษาหน้าที่ภาระหน้าที่ เป้าหมาย และจุดมุ่งหมาย สำหรับโรงเรียนอนุบาลในโอมาฮา (Omaha) ว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ครูอนุบาล ครูในชั้นเกรด 1 ศึกษาในเทศก์ และครูใหญ่ โรงเรียนประถมเห็นว่า เป็นจุดมุ่งหมายหลักสำหรับโรงเรียนอนุบาล และศึกษาความสอดคล้องระหว่างกลุ่มทั้ง 4 กลุ่ม เกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของโรงเรียนอนุบาล โดยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบวัดการรับรู้ของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก และจุดมุ่งหมายของการศึกษาระดับอนุบาล และการใช้แบบทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square) การทดสอบทางสถิติ และการทดสอบ ซี เทสต์ (Z-test)

วิลเลียม (William. 1994 : 2425 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่องกลยุทธ์การใช้พื้นที่ภายในโรงเรียน และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียนโดยศึกษาจากครู ผู้บริหารและประชาชนสหภาพครูในเขตโรงเรียน K – 12 ในเมืองขนาดใหญ่ในรัฐแคลิฟอร์เนียได้ รวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสำรวจประมาณค่าจากผู้บริหารโรงเรียน 159 คน และครู 195 จากโรงเรียน 11 แห่ง ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูขาดความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีต่อกันในเรื่องการนิเทศภายในโรงเรียน

2. ครูผู้สอนมีความเห็นว่าผู้บริหารไม่ค่อยมีการสังเกตการณ์และเยี่ยมชมห้องเรียนอย่างเป็นทางการ แต่ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าได้สังเกตการณ์และเยี่ยมชมห้องเรียนอยู่เป็นประจำ

3. ผู้บริหารโรงเรียนได้ให้ความสำคัญและรับผิดชอบต่อการนิเทศภายในโรงเรียนมากกว่าการจัดการด้านอื่น ๆ และผู้วิจัยได้เสนอแนะว่า ควรลดนวัตกรรมการนิเทศภายในที่ซับซ้อนลง ควรมีการยืดหยุ่นและพัฒนากลยุทธ์ในการนิเทศภายใน เพื่อเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคลากรในโรงเรียน

สมิทท์ (Schmidt. 1995 : Abstracts) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรและการสอนของครูปฐมวัยต่อการพัฒนาการทางสังคมของเด็ก เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย ใช้เวลาศึกษา 5 เดือน โดยการสัมภาษณ์ครูและสังเกตพฤติกรรมในชั้นเรียนของเด็กอายุ 4, 5 และ 6 ปี ใช้การถ่ายภาพและถ่ายวิดีโอประกอบเพื่อเตือนความจำด้วย พบว่า การสอนและการพัฒนาหลักสูตรของครูจะประกอบด้วย 1. ความรู้พื้นฐานของครูเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็ก 2. ศิลปะในการเขียนหลักสูตรของครู 3. บทบาทของครูในชั้นเรียน 4. พัฒนาการของเด็กเกี่ยวกับความเป็นตัวของตัวเอง ความเชื่อมั่นในตนเองและความเป็นผู้นำ 5. โอกาสการพัฒนาทักษะทางสังคมจากการสนทนา การสร้างข้อตกลงร่วมกัน การฝึกปฏิบัติการสนับสนุน การร่วมมือการแก้ปัญหา 6. บทบาทการแข่งขันในชั้นเรียน การวิเคราะห์ข้อมูล สะท้อนผลให้เห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรของครูจะเริ่มจากครูมีการสร้างภาพจำลองในใจก่อนแล้วสร้างเป็นขั้นตอนคล้ายกับการคิดแก้ปัญหา ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ การสร้างเครื่องมือ การประเมินผลและการใช้

อเนลโล (Anello. 1996 : 2941 – A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมและทัศนคติของครูและครูใหญ่ที่มีต่อประสิทธิภาพของการนิเทศ จุดมุ่งหมายในการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อต้องการศึกษาพฤติกรรมและเจตคติของครูและครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาใน Spring Field รัฐแมสซาชูเซตส์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนรับรู้ว่าจะตนเองสามารถทำการนิเทศภายในโรงเรียนของตนได้เป็นอย่างดี ส่วนครูก็ต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างจริงจังมากขึ้นในการนิเทศภายในโรงเรียน โดยครูก็รู้สึกพอใจในการนิเทศภายในที่ได้รับด้วย

กล่าวโดยสรุปจากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนเพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างสูงสุดต่อโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันขับเคลื่อนให้การดำเนินงานวิชาการระดับปฐมวัยของโรงเรียนเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งนี้เพราะงานวิชาการเกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาและเป็นเครื่องชี้ความสำเร็จและความสามารถของผู้บริหาร ดังนั้นในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนนั้นผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำในด้านวิชาการโดยการทำงานร่วมกับครู กระตุ้นให้คำแนะนำและประสานงานให้ครูทุกคนทำงานร่วมกันอย่าง มี

ประสิทธิภาพ ในขณะที่เดียวกันผู้บริหารควรพัฒนาตนเองให้มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ ระดับปฐมวัยที่สำคัญและจำเป็นคือ ต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับงานวิชาการ การจัด ประสพการณ์การเรียนรู้ สนับสนุนให้ครูใช้สื่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาให้นักเรียนมีความรู้และ ประสพการณ์ มีความเข้าใจและช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียน มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ สนับสนุนให้มีการพัฒนางานรับผิดชอบสูง มีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำพัฒนาหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ครูนำแผนการจัดประสพการณ์ปรับปรุงหรือ พัฒนาก่อนนำไปใช้ โดยปรับเนื้อหาและกิจกรรมให้เข้ากับโรงเรียนและชุมชน จัดกิจกรรมให้ สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็ก ยึดเด็กเป็นศูนย์กลางนอกจากนี้ ควรทำหน้าที่นิเทศการศึกษา การนิเทศการเรียนการสอนเพื่อให้การช่วยเหลือแก่ครูให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมี ประสิทธิภาพและจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยได้องค์ความรู้ที่จะนำมาใช้ เป็นแนวทางในการทำวิจัยนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาศมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษา ค้นคว้าและนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างและหาค่าคุณภาพของเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 13 โรงเรียน เป็นผู้บริหาร 13 คน เป็นครู 456 คน รวมทั้งสิ้น 469 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ปีการศึกษา 2549 โดยผู้วิจัยเจาะจงกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร จำนวน 13 คน และครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 80 คน ดังปรากฏในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ขนาด โรงเรียน	โรงเรียน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
ใหญ่	1. โรงเรียนวัดจันทร์ประดิษฐาราม	102	10
	2. โรงเรียนวัดนิมานรดี	111	18
	3. โรงเรียนวัดอ่างแก้ว	60	12

ตาราง 1 (ต่อ)

ขนาด โรงเรียน	โรงเรียน	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
กลาง	4. โรงเรียนวัดชัยนิมพลี	30	4
	5. โรงเรียนวัดมะพร้าวเตี้ย	23	4
	6. โรงเรียนวัดทองศาลางาม	22	4
	7. โรงเรียนวัดกำแพง	21	4
	8. โรงเรียนวัดจิตรการนิมิตร	17	4
เล็ก	9. โรงเรียนวัดประดู่	17	4
	10. โรงเรียนวัดโตนด	16	4
	6. โรงเรียนวัดโค่นอน	15	4
	9. โรงเรียนบางจาก	12	4
	11. โรงเรียนวัดตะล่อม	10	4
	รวม	456	80

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยสอบถามเกี่ยวกับระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการบริหารและขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการจัดการการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ และด้านการส่งเสริมการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามชนิดปลายเปิดเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการจัดการการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ และด้านการส่งเสริมการวิจัย

3. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือ

ในการสร้างเครื่องมือและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามลำดับดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารตำราและผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาประมวลเป็นแนวคิดในการสร้างคำถาม
2. สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และนิยามศัพท์ที่ใช้ในงานวิจัยฉบับนี้
3. นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปริญญานิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องในด้านภาษา เนื้อหา หลังจากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาให้คำแนะนำ
4. นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่อผู้เชี่ยวชาญใน ภาคผนวก ก)
5. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับครูปฐมวัยโรงเรียนประทุมพรพิสัย ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 คน
6. นำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูปฐมวัยโรงเรียนประทุมพรพิสัยมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค (Cronbach. 1970 : 161) ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

ด้านการจัดการเรียนรู้	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7667
ด้านการพัฒนาหลักสูตร	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7839
ด้านการนิเทศ	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .7966
ด้านการส่งเสริมวิจัย	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8365
โดยรวมทั้งฉบับ	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .9397
7. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอลงหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ที่ออกโดยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พร้อมแบบสอบถามไปติดต่อประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตให้ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ตอบแบบสอบถาม

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยแจกแบบสอบถามให้ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละโรงเรียนจำนวนทั้งสิ้น 80 ฉบับ ได้รับคืน 80 ฉบับ

5. การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 ด้วยการหาค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้าน และโดยรวม และนำเสนอเป็นตารางประกอบการแปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยเกณฑ์ในการกำหนดระดับความสามารถผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยมาวิเคราะห์โดยใช้การทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (One sample) โดยกำหนดเกณฑ์ช่วงความเชื่อมั่นสำหรับการประมาณค่าผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรเท่ากับ 3.5 ซึ่งถือว่ามีความแตกต่างของความสามารถในระดับปานกลาง

5.3 เปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์สอน โดยใช้การทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD (Fisher's Least Significant Difference)

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ

6.1.1 ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IOC

6.1.2 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบัค

6.2 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.2.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

6.2.2 สถิติที่ใช้ในการจำแนกเกณฑ์ในการกำหนดระดับความสามารถใช้การทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (One sample t-test)

6.2.3 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานในการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม จำแนกตามประสบการณ์สอน โดยใช้การทดสอบที (t-test) แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน (Independent sample)

6.2.4 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐานในการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มตัวอย่าง 3 กลุ่ม จำแนกตามขนาดของโรงเรียนโดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD (Fisher's Least Significant Difference)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ มีดังต่อไปนี้

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยจึงได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย (Mean)
S.D.	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
t	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t – distribution
n	แทน	จำนวนตัวอย่าง
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

ตอนที่ 4 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ และด้านการส่งเสริมการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัวเกี่ยวกับครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ผลปรากฏดังตาราง 2

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลส่วนตัวของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตาม ประสบการณ์สอน และขนาดของโรงเรียน

ข้อมูลส่วนตัว	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์สอน		
ต่ำกว่า 5 ปี	46	57.5
5 ปีขึ้นไป	34	42.5
รวม	80	100
ขนาดของโรงเรียน		
ขนาดเล็ก	22	27.5
ขนาดกลาง	30	37.5
ขนาดใหญ่	28	35.0
รวม	80	100

จากตาราง 2 แสดงว่าครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีประสบการณ์สอนต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 57.5 และมีประสบการณ์สอน 5 ปีขึ้นไป จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5

เมื่อพิจารณาจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า ครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากโรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 รองลงมาจากโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 35 และจากโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 27.5

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการ ใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ และด้านการส่งเสริมการวิจัย โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) รายด้านและโดยรวม ผลปรากฏดังตาราง 3

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ	ระดับความสามารถ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.22	.59	มากกว่าปานกลาง
ด้านการพัฒนาหลักสูตร	4.11	.73	มากกว่าปานกลาง
ด้านการนิเทศ	4.09	.82	มากกว่าปานกลาง
ด้านการส่งเสริมการวิจัย	4.11	.73	มากกว่าปานกลาง
โดยรวม	4.13	.67	มากกว่าปานกลาง

จากตาราง 3 แสดงว่า สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากกว่าปานกลาง ($\bar{X} = 4.09 - 4.22$)

ตอนที่ 3 ผลการเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการใน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ และด้านการส่งเสริมการวิจัย จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์สอนและขนาดของโรงเรียน ผลปรากฏดังตาราง 4-11

ตาราง 4 ผลการเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ จำแนกตามประสบการณ์สอน

สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ	ต่ำกว่า 5 ปี (n = 46)		5 ปีขึ้นไป (n = 34)		t
		S.D.		S.D.	
ด้านการจัดการเรียนรู้	4.09	.52	4.40	.64	2.42*
ด้านการพัฒนาหลักสูตร	3.97	.67	4.31	.76	2.09*
ด้านการนิเทศ	3.86	.85	4.39	.67	2.99**
ด้านการส่งเสริมการวิจัย	3.91	.70	4.36	.70	2.83**
โดยรวม	3.96	.63	4.37	.67	2.80**

* $p < .05$ ** $p < .01$

จากตาราง 4 แสดงว่า ครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่มีประสบการณ์สอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาหลักสูตร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านการนิเทศ ด้านการส่งเสริมการวิจัย และโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูที่มีประสบการณ์สอน 5 ปีขึ้นไป มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์สอนต่ำกว่า 5 ปี

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการ ระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ จำแนกตามขนาดของโรงเรียน

สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ	ขนาด ของโรงเรียน	ระดับความสามารถ		
		$\bar{X}$	S.D	ระดับ
ด้านการจัดการเรียนรู้	เล็ก	3.92	.58	มากกว่าปานกลาง
	กลาง	4.17	.47	มากกว่าปานกลาง
	ใหญ่	4.59	.51	มากกว่าปานกลาง
ด้านการพัฒนาหลักสูตร	เล็ก	3.79	.74	มากกว่าปานกลาง
	กลาง	4.01	.58	มากกว่าปานกลาง
	ใหญ่	4.56	.61	มากกว่าปานกลาง
ด้านการนิเทศ	เล็ก	3.74	.82	มากกว่าปานกลาง
	กลาง	4.02	.72	มากกว่าปานกลาง
	ใหญ่	4.51	.72	มากกว่าปานกลาง
ด้านการส่งเสริมการวิจัย	เล็ก	3.74	.67	มากกว่าปานกลาง
	กลาง	4.05	.60	มากกว่าปานกลาง
	ใหญ่	4.54	.67	มากกว่าปานกลาง
โดยรวม	เล็ก	3.80	.64	มากกว่าปานกลาง
	กลาง	4.06	.54	มากกว่าปานกลาง
	ใหญ่	4.55	.58	มากกว่าปานกลาง

จากตาราง 5 แสดงว่า สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญของโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมากกว่าปานกลาง ($\bar{X} = 3.74 - 4.59$)

ตาราง 6 ผลการเปรียบเทียบคะแนนสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ จำแนกตามขนาดโรงเรียน

สมรรถนะการบริหาร ด้านวิชาการ	ความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ด้านการจัดการเรียนรู้	ระหว่างกลุ่ม	2	6.56	3.28	11.86**
	ภายในกลุ่ม	77	21.28	.28	
	รวม	79	27.83		
ด้านการพัฒนาหลักสูตร	ระหว่างกลุ่ม	2	9.03	4.52	10.62**
	ภายในกลุ่ม	77	32.74	.43	
	รวม	79	41.77		
ด้านการนิเทศ	ระหว่างกลุ่ม	2	8.54	4.27	7.38**
	ภายในกลุ่ม	77	44.51	.58	
	รวม	79	53.05		
ด้านการส่งเสริมการวิจัย	ระหว่างกลุ่ม	2	9.30	4.65	10.94**
	ภายในกลุ่ม	77	32.72	.43	
	รวม	79	42.01		
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2	3.80	4.15	11.73**
	ภายในกลุ่ม	77	27.25	.35	
	รวม	79	35.55		

** $p < .01$

จากตาราง 6 แสดงว่า ครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่มีขนาดของโรงเรียนต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD ผลแสดงตามตาราง 7-11

ตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่คะแนนสมรรถนะการบริหาร ด้านการจัดการเรียนรู้

ขนาดโรงเรียน	$\bar{X}$	เล็ก	กลาง	ใหญ่
เล็ก	3.92	-	.25	.67*
กลาง	4.17		-	.42*
ใหญ่	4.59			-

* $p < .05$

จากตาราง 7 แสดงว่า ครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหาร ด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการจัดการเรียนรู้ สูงกว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 8 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่คะแนนสมรรถนะการบริหาร ด้านการพัฒนาหลักสูตร

ขนาดโรงเรียน	$\bar{X}$	เล็ก	กลาง	ใหญ่
เล็ก	3.79	-	.22	.77*
ปานกลาง	4.01		-	.55*
ใหญ่	4.56			-

* $p < .05$

จากตาราง 8 แสดงว่า ครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหาร ด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตร สูงกว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 9 เปรียบเทียบเป็นรายคู่คะแนนสมรรถนะการบริหาร ด้านการนิเทศ

ขนาดโรงเรียน	$\bar{X}$	เล็ก	กลาง	ใหญ่
เล็ก	3.74	-	.28	.77*
กลาง	4.02		-	.49*
ใหญ่	4.51			-

* $p < .05$

จากตาราง 9 แสดงว่า ครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนและขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการนิเทศ สูงกว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 10 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่คะแนนสมรรถนะการบริหาร ด้านการส่งเสริมการวิจัย

ขนาดโรงเรียน	$\bar{X}$	เล็ก	กลาง	ใหญ่
เล็ก	3.74	-	.31	.80*
กลาง	4.05		-	.49*
ใหญ่	4.54			-

* $p < .05$

จากตาราง 10 แสดงว่า ครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการส่งเสริมการวิจัย สูงกว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตาราง 11 ผลการเปรียบเทียบเป็นรายคู่คะแนนสมรรถนะการบริหารโดยรวม

ขนาดโรงเรียน	$\bar{X}$	เล็ก	กลาง	ใหญ่
เล็ก	3.80	-	.26	.75*
กลาง	4.06		-	.49*
ใหญ่	4.55			-

* $p < .05$

จากตาราง 11 แสดงว่า ครูปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม สูงกว่าครูในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตอนที่ 4 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ และด้านการส่งเสริมการวิจัย จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาผู้วิจัยได้ข้อสรุปที่สำคัญในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ด้านการจัดการเรียนรู้

1. ปัจจัยที่ทำให้ผู้บริหาร สามารถบริหารจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้มีดังนี้

1.1 ผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจต่อจุดมุ่งหมายของหลักสูตรปฐมวัย และเข้าใจพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

1.2 พัฒนาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมตามศักยภาพและบริบทของโรงเรียน

1.3 มีการประเมินผลและติดตามผลเพื่อพัฒนาโรงเรียน

1.4 มีครูผู้สอนจบการศึกษาหลักสูตรปฐมวัย และมีความรู้ความสามารถในการจัดการศึกษา

1.5 ผู้ปกครอง นักเรียนให้ความร่วมมือกับกิจกรรมของทางโรงเรียน

1.6 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก

1.7 มีงบประมาณสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยเพียงพอ

2. ผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย ดังนี้

2.1 รู้พัฒนาการของเด็กตามระดับวุฒิภาวะ ขีดความสามารถ

- 2.2 เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2.3 เข้าใจหลักสูตร สารการเรียนรู้ ขั้นตอนการพัฒนา
- 2.4 มีความสามารถด้านการบริหารจัดการ และเป็นผู้นำทางวิชาการ
- 2.5 ผู้บริหารต้องมีความรู้ความเข้าใจในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย
- 2.6 ผู้บริหารควรมีประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้อัตนปฐมวัย

ด้านการพัฒนาหลักสูตร

1. แนวทางการบริหารหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมีดังนี้

- 1.1 ผู้บริหารต้องวิเคราะห์หลักสูตรเป็น
- 1.2 มีการนำผลการวิเคราะห์หลักสูตรไปสู่การใช้
- 1.3 พัฒนาความสามารถในการจัดการเรียนรู้ให้แก่ครู
- 1.4 มีการประเมินผลการใช้หลักสูตร
- 1.5 มีการใช้ข้อมูลย้อนกลับ
- 1.6 ใช้ทฤษฎีวงจรเดมมิง PDCA
- 1.7 ผู้บริหารกับครูผู้สอนต้องสร้างความเข้าใจร่วมกัน
- 1.8 ติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง และนำผลที่ได้มาเป็นข้อมูล

ในการพัฒนาหลักสูตร

- 1.9 ผู้บริหารมีความเข้าใจในหลักสูตร และคัดเลือกครูได้อย่างเหมาะสม

2. ลักษณะของหลักสูตรปฐมวัยของสถานศึกษาควรมีลักษณะดังนี้

- 2.1 เน้นพัฒนาการทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
- 2.2 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนด้านกาย อารมณ์ สังคม
- 2.3 ควรเป็นหลักสูตรที่มีความยืดหยุ่นสูง สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล
- 2.4 ควรเป็นหลักสูตรที่เน้นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม
- 2.5 หลักสูตรต้องสอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษา ยุทธศาสตร์ และ

วิสัยทัศน์ พันธกิจของโรงเรียน

- 2.6 ควรมีการเลือกใช้รูปแบบการสอนที่หลากหลาย

3. ผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัย ดังนี้

3.1 สามารถวิเคราะห์หลักสูตรได้ และต้องเข้าใจบริบทของโครงสร้างหลักสูตรระดับปฐมวัยทั้งหมด และสามารถแนะนำครูผู้สอนได้

3.2 ผู้บริหารต้องร่วมวางแผนและคิดวิเคราะห์ ประเมินผลการใช้หลักสูตรร่วมกับครูผู้สอน

- 3.3 ผู้บริหารควรมีบทบาทเป็นผู้ให้คำปรึกษา

ด้านการนิเทศ

1. แนวทางการนิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนของครูมีดังนี้
 - 1.1 กำหนดรูปแบบการนิเทศ ระยะเวลา ช่วงปฏิบัติการที่ชัดเจน
 - 1.2 ความหลากหลายของกระบวนการนิเทศ
 - 1.4 นิเทศเพื่อสร้างความเข้าใจ ให้กำลังใจ ส่งเสริม แนะนำ ช่วยเหลือ และนำผลที่ได้จากการนิเทศไปพัฒนาอย่างจริงจัง
 - 1.5 ควรใช้ระบบบริหารงานนิเทศแบบ PDCA
 - 1.6 โดยการให้คำปรึกษา ให้ความรู้ ให้การอบรมเรื่องหลักสูตรปฐมวัย
 - 1.7 ควรมีการศึกษาดูงานด้านการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรปฐมวัยที่มีคุณภาพ
 - 1.8 มีการนิเทศติดตามระหว่างเพื่อนครู
 - 1.9 ควรมีการนิเทศรายบุคคลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
 - 1.10 ให้การนิเทศแบบกัลยาณมิตรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. รูปแบบการนิเทศ และผู้มีส่วนร่วมในการนิเทศการเรียนการสอนมีดังนี้
 - 2.1 การนิเทศแบบกัลยาณมิตร
 - 2.2 มีรูปแบบที่ชัดเจน มีการวางแผน เครื่องมือที่ใช้ต้องครอบคลุม วัตถุประสงค์และตัวบ่งชี้ที่ต้องการ
 - 2.3 ใช้การนิเทศภายในโดยครูกับครู และผู้บริหารกับครู
3. วิธีการที่จะทำให้ครูยอมรับ เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการนิเทศการเรียนการสอนของผู้บริหารมีดังนี้
 - 3.1 การสร้างความเข้าใจ และความตระหนัก
 - 3.2 การให้ความรู้
 - 3.3 ความชัดเจนในการกำกับดูแล ติดตามงาน
 - 3.4 นำผลคะแนนที่ได้จากการนิเทศ มาคิดเป็นค่าคะแนนในการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง
 - 3.5 ผู้บริหารต้องให้คำแนะนำและเสนอแนะในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเด็กปฐมวัย
 - 3.6 ผู้นิเทศมีความแม่นยำในหลักการข้อมูล การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
 - 3.7 มีการสร้างขวัญและให้กำลังใจให้มีเจตคติที่ดีต่อการนิเทศ
 - 3.8 การนิเทศควรเป็นแบบพึงพา

3.9 ครูควรเปิดใจพร้อมรับฟังความคิดเห็นทุกด้านเพื่อสะท้อนความคิด
อย่างหลากหลาย

ด้านการส่งเสริมการวิจัย

1. การแก้ปัญหาการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการทำ
วิจัยในชั้นเรียนสำหรับการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนควรมีรูปแบบดังนี้

1.1 วิจัยเพื่อพัฒนาความพร้อมของผู้เรียนด้านการอยู่ร่วมกันในสังคม
ด้านกล่อมเนื้อ

1.2 ควรเป็นวิจัยแบบสั้นๆ เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะวัตถุประสงค์

1.3 ใช้วิธีวิจัยเชิงทดลอง

1.4 ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาเชิงลึก

1.5 การศึกษารายบุคคล

1.6 ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อเป็นการสืบค้นพัฒนาการที่แท้จริง

2. วิธีการที่จะทำให้ครูได้ตระหนัก เห็นความสำคัญและลงมือทำการวิจัยใน
ชั้นเรียนมีดังนี้

2.1 แสดงให้เห็นประโยชน์ของการวิจัยที่ช่วยแก้ปัญหาผู้เรียน

2.2 เสนอนวัตกรรมที่เกิดจากงานวิจัย

2.3 นำผลการทำวิจัยมาคิดเป็นค่าคะแนนในการประเมินผลการปฏิบัติงาน

2.4 สร้างความเข้าใจและให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน

2.5 ให้งานวิจัยเป็นเกณฑ์พัฒนาคุณภาพบุคลากร

2.6 ให้ขวัญกำลังใจ นิเทศติดตามการใช้งานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ สรุปได้ดังนี้

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู ในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในด้านการจัดการการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย
2. เพื่อเปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู ในโรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในด้านการจัดการการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์สอนและขนาดของโรงเรียน
3. เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งศึกษาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตของเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ กำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ศึกษาเกี่ยวกับเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาใน 4 ด้าน คือ

1. การจัดการการเรียนรู้
2. การพัฒนาหลักสูตร
3. การนิเทศ
4. การส่งเสริมการวิจัย

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียน ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ปีการศึกษา 2549 จำนวน 13 โรงเรียน เป็นผู้บริหาร 13 คน เป็นครู 456 คน รวมทั้งสิ้น 469 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอนระดับปฐมวัยที่ปฏิบัติการสอนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ปีการศึกษา 2549 โดยผู้วิจัยเจาะจงกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร จำนวน 13 คน และครูผู้สอนระดับปฐมวัย จำนวน 80 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่ คุณลักษณะทางชีวสังคมของครูผู้สอน

1.2 ประสบการณ์สอน

1.3 ขนาดของโรงเรียน

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ สมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ใน 4 ด้าน คือ

2.1 การจัดการการเรียนรู้

2.2 การพัฒนาหลักสูตร

2.3 การนิเทศ

2.4 การส่งเสริมการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) โดยสอบถามเกี่ยวกับประสบการณ์สอนและขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการจัดการการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ และด้านการส่งเสริมการวิจัย มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามชนิดปลายเปิดเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการจัดการการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ และด้านการส่งเสริมการวิจัย

วิเคราะห์หาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา ของครอนบัค (Cronbach. 1970 :161) ได้ค่าความเชื่อมั่นดังนี้

ด้านการจัดการเรียนรู้	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ	.7667
การพัฒนาหลักสูตร	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ	.7839
ด้านการนิเทศ	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ	.7966
ด้านการส่งเสริมวิจัย	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ	.8365
โดยรวมทั้งฉบับ	มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ	.9397

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขออนุญาตใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
2. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความอนุเคราะห์ที่ออกโดยบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พร้อมแบบสอบถามไปติดต่อประสานงานกับผู้อำนวยการโรงเรียนเพื่อขออนุญาตให้ครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ตอบแบบสอบถาม
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง จำนวนทั้งสิ้น 80 ฉบับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 ด้วยการหาค่าร้อยละ (Percentage)
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายด้าน และโดยรวม และนำเสนอเป็นตารางประกอบการแปลความหมายค่าเฉลี่ย โดยเกณฑ์ในการกำหนดระดับความสามารถผู้วิจัยนำค่าเฉลี่ยมาวิเคราะห์โดยใช้การทดสอบที (t - test) แบบกลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว (One sample) โดยกำหนดเกณฑ์ช่วงความเชื่อมั่นสำหรับการประมาณค่าผลต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของตัวแปรเท่ากับ 3.5 ซึ่งถือว่ามีความสามารถในระดับปานกลาง

3. เปรียบเทียบสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ จำแนกตามตัวแปรประสบการณ์สอน โดยใช้การทดสอบที (t - test) แบบกลุ่มตัวอย่างเป็นอิสระต่อกัน และจำแนกตามขนาดของโรงเรียน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Analysis of Variance) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธี LSD (Fisher's Least Significant Difference)

สรุปผลการวิจัย

1. สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูปฐมวัยโดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัย อยู่ในระดับมาก

2. ครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์สอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านการนิเทศ ด้านการส่งเสริมการวิจัย และโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูที่มีประสบการณ์สอน 5 ปีขึ้นไปมีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์สอนต่ำกว่า 5 ปี

3. ครูปฐมวัยที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูปฐมวัยในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ในระดับสูงกว่าครูปฐมวัยในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง

อภิปรายผล

ผลการศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ มีประเด็นสำคัญสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สมรรถนะการบริหารงานวิชาการทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากเช่นกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความสามารถในการบริหารจัดการและจำเป็นต้องนำพาโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าเท่าทันความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่

เติบโตอย่างรวดเร็ว และมีการแข่งขันกันสูง ผู้บริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบันจึงต้องมีความเป็นผู้นำในการปฏิบัติภารกิจที่จะนำโรงเรียนเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ซึ่งถือว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของโรงเรียน และต้องพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพที่เชื่อถือได้ ประกอบกับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ ได้มีการนำทางตนเองเกี่ยวกับการบริหารงานยุคใหม่ ที่เรียกว่าการบริหารโดยยึดโรงเรียนเป็นฐานเพื่อพัฒนาตนเองเข้าสู่การเป็นผู้บริหารมืออาชีพ และพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และพยุ่งศักดิ์ จันทรสุวรรณ (2541 : 8) กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนต้องมีความเป็นผู้นำในด้านบริหารวิชาการ เป็นผู้จัดการที่เฉียบแหลม มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล และมองอนาคตของโรงเรียนในทางสร้างสรรค์ ประกอบกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ กระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 ซึ่งกำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการไปยังสถานศึกษาโดยตรง ซึ่งนับว่าเป็นงานสำคัญที่สุดที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน และการที่ผู้บริหารจะพัฒนางานด้านวิชาการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นต้องพัฒนานั้นให้มีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ

เมื่อพิจารณาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นกัน โดยด้านการจัดการเรียนรู้มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการส่งเสริมการวิจัย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก การจัดการเรียนรู้เป็นภารกิจหลักของผู้บริหาร ดังนั้นผู้บริหารส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน จัดโปรแกรมการศึกษา โดยมุ่งที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นหลักให้นักเรียนประสบผลสำเร็จในการเรียน ซึ่งตรงตามจุดมุ่งหมายการศึกษาที่ต้องเน้นไปที่ตัวเด็กซึ่งเป็นผลผลิตของโรงเรียน และจะส่งผลต่อความเชื่อมั่นและศรัทธาของผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน หากโรงเรียนมีงานวิชาการก้าวหน้าโรงเรียนก็จะมีชื่อเสียงเป็นที่นิยมและเป็นที่ยอมรับ ส่วนงานด้านการพัฒนาหลักสูตรนั้นถือว่าเป็นแนวทางสำคัญให้โรงเรียนสามารถบริหารจัดการการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ได้ตามเป้าหมายที่โรงเรียนกำหนด ซึ่งบทบาทและหน้าที่เกี่ยวกับการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญที่สุด จะต้องเป็นผู้เอาหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรที่หน่วยงานระดับชาติจัดวางไว้ไปใช้ให้เกิดผล และยังมีหน้าที่หลักอีกอย่างหนึ่ง คือการพัฒนาหลักสูตร ผู้บริหารจำเป็นต้องมีความสามารถในการทำความเข้าใจในกระบวนการในการพัฒนาหลักสูตร เนื่องจากหลักสูตรแกนกลางซึ่งเป็นหลักสูตรระดับชาติ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง จึงต้องมีการนำหลักสูตรระดับชาติมาปรับให้เหมาะสมกับแต่ละชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Beauchamp (1968 : 212) ที่กล่าวว่า โรงเรียนแต่ละแห่งมีหน้าที่จัดการศึกษาให้เหมาะสมกับชุมชนนั้นๆ เพราะชุมชนแต่ละชุมชนมีสภาพปัญหาและความต้องการแตกต่างกัน ผู้บริหารจึงต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักสูตรให้ตอบสนองความต้องการของชุมชน และงานด้านการส่งเสริมการวิจัยนั้นผู้บริหารได้เล็งเห็นความสำคัญของการวิจัยและการนำผลการวิจัยมาใช้แก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติ

การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้ระบุถึงแนวทางในการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนไว้ในมาตรา 24(5) ว่าให้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความสามารถในการวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และมาตรา 30 ได้ระบุไว้ว่าให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพรวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละระดับ ผู้บริหารจึงเล็งเห็นความสำคัญในการส่งเสริมการวิจัยโดยได้มีการสร้างความเข้าใจและให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียน แสดงให้เห็นประโยชน์ของการวิจัยที่ช่วยแก้ปัญหาผู้เรียน ประกอบกับให้ขวัญและกำลังใจ นิเทศติดตามการนำผลการวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของครูผู้สอนอย่างต่อเนื่อง และสำหรับด้านการนิเทศนั้นก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งในการปรับปรุงพัฒนาให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภนันท์ แก้วประไพ (2544 : บทคัดย่อ) ซึ่งได้ศึกษาบทบาทการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญกับงานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการวัดและประเมินพัฒนาการ งานด้านการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และงานด้านการนิเทศการศึกษา ผลการวิจัยของ ภาพร เรืองไชย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนกับบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับประถมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก อำเภอเมืองนครนายก ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัย โดยรวมและรายด้าน 4 ด้าน คือ งานหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ งานการวัดและประเมินผลพัฒนาการ และงานนิเทศการศึกษา อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เวิน (Wayne. 1980 : 787-A) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการของครูใหญ่ประถมศึกษา พบว่า บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของครูใหญ่ในด้านเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน การแนะแนว งานบริหารวิชาการ และงานนิเทศภายใน อยู่ในระดับสูง

2. ครูปฐมวัยที่มีประสบการณ์สอนต่างกันมีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านพัฒนาหลักสูตรแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สำหรับด้านการนิเทศ ด้านการส่งเสริมการวิจัย และโดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูที่มีประสบการณ์สอน 5 ปีขึ้นไปมีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์สอนต่ำกว่า 5 ปี ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนมานานกว่าย่อมรู้สึกยอมรับ และศรัทธาต่อระบบงานของโรงเรียน โดยเฉพาะงานด้านวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของการบริหารโรงเรียน ที่ผู้บริหารและคณะครูตระหนักและร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการในโรงเรียนอย่างจริงจัง สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนได้มีการจัดอบรมครูเป็นประจำทุกปีในเรื่องของการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กปฐมวัยมีพัฒนาการครบทั้ง 4

ด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ในด้านการพัฒนาหลักสูตรซึ่งเป็นหัวใจของการศึกษา จะต้องเป็นหลักสูตรที่สอดคล้องกับความต้องการ ปรัชญา ปณิธานของโรงเรียนและท้องถิ่น สามารถสร้างความมั่นใจได้ว่าผู้เรียนทุกคนมีโอกาสที่จะได้รับการเรียนรู้ตามมาตรฐานที่ได้วางไว้ ซึ่งนาย ปิณฑานนท์และคณะ (2542 : 36) กล่าวว่า หลักสูตรที่ครูนำไปใช้จัดการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียน ควรเป็นหลักสูตรที่คณะครูผู้สอนจัดทำขึ้นมาใช้เอง ดังนั้นทางโรงเรียนจึงมีมาตรการสนับสนุน ส่งเสริมและพัฒนาครูให้มีความเข้าใจในเรื่องของการสร้างและนำหลักสูตรไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยจัดอบรมและเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านหลักสูตรมาให้ความรู้แก่ครูอย่างต่อเนื่อง สำหรับด้านการนิเทศซึ่งถือเป็นการพัฒนาบุคลากรรูปแบบหนึ่งที่น่าจะได้ผลรวดเร็ว โรงเรียนจึงเล็งเห็นความสำคัญของการนิเทศภายในสถานศึกษา เพื่อปรับปรุง ส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนให้ดีขึ้น เป็นการเพิ่มพลังการปฏิบัติงานของครู รวมทั้งให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ และผลสุดท้ายคือการศึกษาของเด็กก้าวหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ (กมล ภูประเสริฐ : 2544) ผู้บริหารมองเห็นประโยชน์ของการนิเทศจึงได้นำหลักการสำคัญของการนิเทศมาใช้เพื่อรักษา ส่งเสริม และควบคุมคุณภาพการศึกษา และสำหรับด้านการส่งเสริมการวิจัยนั้นโรงเรียนมีนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถใช้การวิจัยในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ และสร้างจิตสำนึกให้ครูเห็นคุณค่าของการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาการเรียนรู้ โดยการส่งครูไปอบรมด้านการทำวิจัยในชั้นเรียนและการนำผลการวิจัยมาใช้ให้เกิดประโยชน์ จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นครูที่ปฏิบัติหน้าที่มานานย่อมผ่านการอบรมมาอย่างต่อเนื่อง และได้เห็นประสิทธิผลของโรงเรียน จึงทำให้ครูยอมรับในสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการของผู้บริหาร แต่ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุนทร วิไลลักษณ์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้เปรียบเทียบการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาในกรุงเทพมหานคร ตามทัศนะของครู 4 ด้าน ได้แก่ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมส่งเสริมวิชาการและการวัดผลและประเมินผล พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

3. ครูปฐมวัยที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนขนาดต่าง ๆ มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูปฐมวัยในโรงเรียนขนาดใหญ่มีความคิดเห็นต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ในระดับสูงกว่าครูปฐมวัยในโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าโรงเรียนขนาดใหญ่เป็นที่จับตามองและเป็นที่คาดหวังของสังคม ได้รับการยอมรับจากผู้ปกครอง ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดีโดยเฉพาะด้านวิชาการ ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตร การนิเทศ และการส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นหัวใจของการปฏิรูปการจัดการศึกษาในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครูจึงตระหนักและร่วมมือในการ

พัฒนางานวิชาการในโรงเรียนอย่างจริงจัง โดยการจัดอบรม สร้างจิตสำนึก ไปศึกษาดูงาน โรงเรียนที่มีการบริหารด้านวิชาการที่ดีได้รับการยอมรับจากหน่วยงานราชการซึ่งโรงเรียนขนาดใหญ่ย่อมพร้อมกว่าทั้งด้านบุคลากรและงบประมาณ จึงทำให้ประสบผลสำเร็จในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สอดคล้องกับนิเวศน์ คิดยาว (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนของครูผู้สอนเกี่ยวกับงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสุรินทร์ พบว่า ครูผู้สอนที่อยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีความต้องการการนิเทศภายในโรงเรียนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้นการที่ผู้บริหารมีสมรรถนะการบริหารงานวิชาการ มีความรู้ความสามารถ และเข้าใจการบริหารงานด้านวิชาการเป็นอย่างดี ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็กปฐมวัยได้อย่างเต็มตามศักยภาพ สามารถเป็นพื้นฐานที่ดีและส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาในระดับสูงต่อไป และทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโรงเรียนในโอกาสต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

เนื่องจากผลการศึกษาครั้งนี้ พบว่า สมรรถนะของผู้บริหารด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการส่งเสริมการวิจัย และด้านการนิเทศ อยู่ในระดับมาก ดังนั้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขต ควรใช้เป็นแนวในการกำหนดนโยบายส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้รับการพัฒนาด้านการบริหารงานวิชาการที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาสมรรถนะการบริหารงานวิชาการของตนเองให้มากขึ้น เพราะจะทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสมรรถนะการบริหารงานด้านวิชาการของผู้บริหารในทรรศนะของนักเรียน ผู้ปกครอง และกรรมการสถานศึกษา
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการของผู้บริหาร ได้แก่ นโยบายด้านการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา บุคลิกภาพของผู้บริหาร เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมล ภูประเสริฐ. (2544). *การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ : ทิพย์พับบลิเคชั่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ.2545*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- _____. (2546). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- _____. (2546). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กัลยกรณ์ มั่นถาวรวงศ์. (2547). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์. ค.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา.ถ่ายเอกสาร.
- กำพล สุภาเพ่ง. (2545). *ความคิดเห็นของครูผู้สอนต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- กุลยา ตันติผลาชีวิน. (2543). “โรงเรียนเด็กเล็ก : Nursery School”. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 3(3) : 17-24.
- เกียรติศักดิ์ ทันจันทร์. (2543). *การศึกษาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชร*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริหารการศึกษา). กำแพงเพชร : บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร. ถ่ายเอกสาร.
- จันทราณี สงวนนาม. (2545). *การบริหารเพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : บริษัทบุ๊คพอยท์ จำกัด.
- ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2539). *การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ : อลัด เพลส.
- ชาลี มณีศรี. (2542). *การนิเทศการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : โสภณการพิมพ์.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. (2544). *เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย*. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพฯ : เทพนิมิตการพิมพ์.
- ธีรพงศ์ คงแก้ว. (2538,ธันวาคม). “ผู้บริหารกับงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา”. *ประชาศึกษา*. 46(3) : 8-10.
- ธีรฤดี ประทุมพรรัตน์ และคณะ. (2530). *การบริหารและการนิเทศการศึกษา*. สงขลา : เทพการพิมพ์.

- นัยนา ตันติวิสุทธิ. (2546). การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา. สารนิพนธ์. กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นิตยา ประพตติกิจ. (2536). การพัฒนาเด็กปฐมวัย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- นิรมล มีนาเสียว. (2548). มาตรฐานด้านผู้เรียนของเด็กปฐมวัยที่ใช้หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนบ้านสะเดาหนองไผ่ จังหวัดชัยภูมิ. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจา แสงมะลิ. (2545). การพัฒนาเด็กปฐมวัย : ชุดการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- ประเทือง สังข์นาถ. (2545). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารวิทยาลัยเทคนิคนครนายก. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2544). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- ผ่องศรี รัตนสถิตย์. (2536). การบริหารงานวิชาการระดับก่อนประถมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพชรรัตน์ เบี้ยเลี่ยม. (2547). การศึกษาปัญหาและการจัดการศึกษาปฐมวัยในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาการสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในเขตกรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2543). การนิเทศการศึกษา : ทฤษฎีและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภาพร เรืองไชย. (2547). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนกับบทบาทการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครนายก อำเภอเมืองนครนายก. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ภิญโญ สาร. (2526ก). หลักการบริหารโรงเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : วัฒนาพานิช.
- มามี โชติมา. (2546). การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลโชติมา เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- เยาวภา เตชะคุปต์. (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : เอ พี กราฟฟิกส์ ดีไซน์.
- ราศรี ทองสวัสดิ์. (2542). *เอกสารประกอบการอบรมครูโรงเรียนเอกชน ระดับก่อนประถมศึกษา เรื่องหลักการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน. กระทรวงศึกษาธิการ.
- ลัดดา เจียมจู่ไร. (2547). *ความต้องการการนิเทศภายในของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ในโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 3 กลุ่มที่ 1 บางกอกน้อย*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วราภรณ์ รักวิจัย. (2540). *การอบรมเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : แสงศิลป์การพิมพ์.
- วัชรภรณ์ พยัคฆ์เมธี. (2546). *การศึกษาความต้องการของผู้ปกครองเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยในอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วัลลีพันธุ์ ปาทาน. (2548). *ความสัมพันธ์ระหว่างวิสัยทัศน์ของผู้บริหารกับคุณภาพการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาลเอกชน สังกัดสำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วีระ สุภากิจ. (2540). *การบริหารงานวิชาการ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรีเรือน ลิขิตเดชาโรจน์. (2545). *การศึกษาความพึงพอใจของครูมีต่อกระบวนการนิเทศภายในโรงเรียนของโรงเรียนอานวยวิทย์ จังหวัดสมุทรปราการ*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สัจด์ ปานแสงทินกร. (2546). *ศึกษาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด กรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา เขตบางขุนเทียน*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สโลพร ดริพงษ์พันธ์. (2547). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานโรงเรียนเอกชนระดับปฐมวัย*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- สำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร. (2548). *แนวการจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมระดับปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2549). *คู่มือการประกอบวิชาชีพทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สิริมา ภิญโญนันตพงษ์. (2542). *การวัดและประเมินแนวใหม่ : เด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตรและการสอน สาขาการศึกษาปฐมวัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- สุดหทัย เบ็ญจศิริวรรณ. (2548). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารงานบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตราชเทวี สังกัดกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุธีรักษ์ ทรงมุสิก. (2547). *สภาพการใช้หลักสูตรสถานศึกษาของครูปฐมวัย สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุนทรี ไพรสวรรณ. (2541). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง*. ปรินญาณิพนธ์. กศ.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุปราณี รื่นพิทักษ์. (2545). *การศึกษาความคิดเห็นของครู ผู้ดูแลเด็กและผู้ปกครองที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กในสถานพัฒนาเด็กปฐมวัย*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุภานันท์ แก้วประไพ. (2544). *บทบาทในการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยศึกษาของผู้บริหารโรงเรียนเอกชนในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์. ค.ม. (บริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2535). *ปฐมวัยศึกษา หลักสูตรและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โอเดียร์สโตร์.
- อภิวัฒน์ ภูไชยแสง. (2542). *คุณลักษณะของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่พึงประสงค์ตามทัศนะของครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองคาย*. สารนิพนธ์. กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). มหาสารคาม : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- อภิสมัย วุฒิพรพงษ์. (2540). *การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. (บริการการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์วิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- อมรชัย ตันติเมธ. (2536). *แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย. ในการบริหารสถานศึกษา ปฐมวัยหน่วยที่ 1*. หน้า 1-22. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช.
- Buckner, Joyce Maria. (1987). *Kindergarten : Its Purpose as Perceived by Teachers, Supervisors, and Principals*. Master thesis (Education, Curriculum and Instruction). The University of Nebraska–Lincoln. Retrieved May 13, 2006, from URL:<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=753350811=1&sid=1>.
- Carison, Barbara Louise. (1984). *Survey of Curriculum Related Issues in Kinedrgartens of Selected Nebraska Communities*. Master thesis (Education, Eiementary). The University of South Dakota. Retrieved May 13, 2006, from URL:<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=3&did=751355821&SrchMode=1&sid=1>.
- Freedman, Helen. (1985). *A Survey of Curriculum in Selected Proprietary Preschools in San Diego, California*. Thesis, Master. (Education, Early Childhood). United States International University. Retrieved May 13, 2006, from URL:<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=2&did=752569171&SrchMode=1&sid=2>.
- Garcia, C.R.. (1986, June). "Theoretical Background to a Curriculum Design for Puerto Rican Kindergarten Students" *Dissertation Abstracts International*. 45 : 3593-A Retrieved May 13, 2006, from URL:<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=5&did=752242001&SrchMode=1&sid=2>.
- Horton. D.J. (2003) *Assessment , instruction, and curriculum in early childhood* litation. 3095419. Retrieved. 8/11/2004 Retrieved May 13, 2006, from URL:<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=0&did=764738901&SrchMode=1&sid=1>.
- Schmidt, M.K. (1995). *Anearly childhood teacher's curriculum development and classroom practices in the area of children's social development*. (Online) Available : Retrieved May 13, 2006, from URL:<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=3&did=741286471&SrchMode=1&sid=4>.

Wayne, Bullis Elmer. (1980, October). "Perception of Elementary School School Concerning Their Role in Supervision" *Dissertation Abstracts International*. 41(10) : 787-A Retrieved May 13, 2006, from
URL:<http://proquest.umi.com/pqdweb?index=1&did=753429711&SrchMode=1&sid=1>.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รายนามผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

รายนามผู้เชี่ยวชาญผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. รองศาสตราจารย์นิภา ศรีไพโรจน์	อาจารย์ประจำภาควิชาวัดผลและประเมินผล
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงรัตน์ เกสรแพทย์	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. ดร.จารุวรรณ พลอยดวงรัตน์	อาจารย์ประจำภาควิชาการบริหารการศึกษา
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4. นายโกมินทร์ สังคะนอง	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดนิมมานรดี
สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
5. นางปิยะธิดา เกษสุวรรณ	ศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา
กรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ข
ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

ตารางค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ

ข้อคำถาม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	IOC
1.	1	1	1	1	1	1
2.	1	1	1	1	1	1
3.	1	1	1	1	1	1
4.	1	1	1	1	1	1
5.	1	1	1	1	-1	0.6
6.	1	1	1	1	0	0.8
7.	1	1	1	1	1	1
8.	1	1	1	1	-1	0.6
9.	1	1	1	1	1	1
10.	1	1	1	1	1	1
11.	1	1	1	-1	1	0.6
12.	1	1	1	1	1	1
13.	1	1	1	1	1	1
14.	1	1	1	1	1	1
15.	1	1	1	1	-1	0.6
16.	1	1	1	1	1	1
17.	1	1	1	-1	1	0.6
18.	1	1	1	1	1	1
19.	1	1	1	1	-1	0.6
20.	1	1	1	1	1	1
21.	1	1	1	1	1	1
22.	1	1	1	1	1	1
23.	1	1	1	1	1	1
24.	1	1	1	1	1	1
25.	1	1	1	1	1	1
26.	1	1	1	1	-1	0.6
27.	1	1	1	1	1	1
28.	1	1	1	1	1	1
29.	1	1	1	1	1	1
30.	1	1	1	1	-1	0.6

ตารางค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ข้อคำถาม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	IOC
31.	1	1	1	1	-1	0.6
32.	1	1	1	1	-1	0.6
33.	1	1	1	1	1	1
34.	1	1	1	1	-1	0.6
35.	1	1	1	1	1	1
36.	1	1	1	1	1	1
37.	1	1	1	0	-1	0.4
38.	1	1	1	1	1	1
39.	1	1	1	1	1	1
40.	1	1	1	1	1	1
41.	1	1	1	1	0	0.8
42.	1	1	1	1	1	1
43.	1	1	1	1	-1	0.6
44.	1	1	1	1	1	1
45.	1	1	1	1	1	1
46.	1	1	1	1	0	0.8
47.	1	1	1	1	0	0.8
48.	1	1	1	1	-1	0.6
49.	1	1	1	1	1	1
50.	1	1	1	1	-1	0.6
51.	1	1	1	1	0	0.8
52.	1	1	1	1	1	1
53.	1	1	1	1	0	0.8
54.	1	1	1	0	0	0.6
55.	1	1	1	1	-1	0.6
56.	1	1	1	1	-1	0.6
57.	1	1	1	1	1	1
58.	1	1	1	1	0	0.8
59.	1	1	1	1	1	1
60.	1	1	1	1	0	0.8

ตารางค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

ข้อคำถาม	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5	IOC
61.	1	1	1	1	0	0.8
62.	1	1	1	1	1	1
63.	1	1	1	1	-1	0.6
64.	1	1	1	1	1	1
65.	1	1	1	1	1	1
66.	1	1	1	1	1	1
67.	1	1	1	1	1	1
68.	1	1	1	1	0	0.8
69.	1	1	1	1	-1	0.6
70.	1	1	1	1	1	1
71.	1	1	1	1	0	0.8
72.	1	1	1	1	1	1
73.	1	1	1	1	1	1
74.	1	1	1	1	1	1
75.	1	1	1	1	-1	0.6
76.	1	1	1	1	0	0.8
77.	1	1	1	1	1	1
78.	1	1	1	1	-1	0.6
79.	1	1	1	1	-1	0.6
80.	1	1	1	0	1	0.8

ภาคผนวก ค
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง
การศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา
ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตภาษีเจริญ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

2. ผู้ตอบแบบสอบถามคือ ครูผู้สอนระดับปฐมวัยในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

3. แบบสอบถามนี้มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางระเบียบ เชี่ยวชาญ
 นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 ภาควิชาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. ระดับการศึกษา

- () ปริญญาตรี
- () สูงกว่าปริญญาตรี

2. ประสบการณ์ในการสอนระดับปฐมวัย ปี

(เศษของปีที่เท่ากับ 6 เดือนหรือมากกว่าโปรดนับเป็น 1 ปี)

3. ขนาดของโรงเรียน

() ขนาดเล็ก	จำนวนนักเรียน 1-400 คน
() ขนาดกลาง	จำนวนนักเรียน 401-800 คน
() ขนาดใหญ่	จำนวนนักเรียน 801 คนขึ้นไป

ตอนที่ 2 สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน

ประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการดังต่อไปนี้

แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความสามารถทางขวามือเพื่อแสดงความคิดเห็นว่าผู้บริหารสถานศึกษาของท่านมีความสามารถในเรื่องนั้นๆ ในระดับใด

ข้อที่	สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ	ระดับความสามารถ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.	ด้านการจัดการการเรียนรู้ การคัดสรรครูที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการศึกษาปฐมวัย มีบุคลิกดี เป็นแบบอย่างที่ดีเข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก					
2.	การแนะนำการจัดทำแผนการสอน แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ของครูแต่ละคน					
3.	การส่งเสริมให้ครูจัดประสบการณ์การเรียนรู้ตามความสนใจ ความต้องการ และความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก					
4.	การส่งเสริมการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่มีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรม					
5.	การกำกับดูแลครูในการจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาสติปัญญา สุขภาพกายให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานตามพัฒนาการช่วงอายุของนักเรียน					
6.	การกำกับดูแลการจัดกิจกรรมที่เน้นการพัฒนาอารมณ์และสังคม เพื่อเป็นพื้นฐานในการขัดเกลาจิตใจและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข					
7.	การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการบริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ผู้เรียน เพื่อให้สามารถเรียนได้อย่างมีความสุข					

ข้อที่	สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ	ระดับความสามารถ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
8.	การอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับสภาพห้องเรียนที่มีการดูแลที่ดี ให้ผู้เรียนได้รับความรักความอบอุ่น ทำให้เป็นคนสดชื่นแจ่มใส มองโลกในแง่ดี รู้จักรักคนอื่น สามารถวางตนอยู่ในสังคมได้					
9.	การสนับสนุนการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องคอมพิวเตอร์ ป้ายนิเทศ แพลงเกษตร ฯลฯ สำหรับครูในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ					
10.	การส่งเสริมการพัฒนาสื่อ การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีของครู					
11.	การส่งเสริมให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการที่เหมาะสมกับผู้เรียน					
12.	การสนับสนุนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมเด็กให้พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีนิสัยรักการอ่านและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					
13.	ด้านการพัฒนาหลักสูตร การจัดให้มีการทบทวนหลักสูตร ออกแบบโครงสร้างของหลักสูตร จัดทำหลักสูตรปฐมวัยตามบริบทของโรงเรียน					
14.	การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนาของเด็กทุกด้าน					
15.	การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดทำแผนการสอนที่让孩子มีความคิดสร้างสรรค์ มีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ได้ตามวุฒิภาวะ					

ข้อที่	สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ	ระดับความสามารถ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
16.	การจัดให้มีวัสดุ อุปกรณ์ คู่มือ เอกสาร ประกอบหลักสูตรที่เอื้อต่อการดำเนินการจัดทำหลักสูตรอย่างเพียงพอ					
17.	การให้ครูร่วมกันการจัดทำหลักสูตรให้มีความยืดหยุ่น ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาสและเด็กพิเศษได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ					
18.	การส่งเสริมพัฒนาหลักสูตรที่มีการสอดแทรกสาระการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น					
19.	การสนับสนุนการจัดทำแผนการสอนที่ครูสามารถส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติของเด็กด้วยการกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์อย่างเสรี โดยใช้การเล่น กิจกรรมเกม เพลงเป็นเครื่องมือ					
20.	การกระตุ้นให้ครูทำการประเมินพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กระดับปฐมวัยโดยสังเกตการประเมินการสอนของตนเองและพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียน					
21.	การส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับหลักสูตรกับครูในเครือข่ายโรงเรียน					
22.	การจัดให้มีการสอนเสริมสำหรับเด็กที่มีปัญหา หรือพัฒนาการช้า					
23.	การประเมินจุดเด่นจุดด้อยของหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการประเมินผลการใช้หลักสูตร					
24.	การประสานงานระหว่างโรงเรียนกับหน่วยงานภายนอก ชุมชน ผู้ปกครอง ในด้านวิชาการ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมและผลงานเกี่ยวกับเด็กปฐมวัยที่โรงเรียนจัดขึ้น					

ข้อที่	สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ	ระดับความสามารถ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
25.	ด้านการนิเทศ การแนะนำให้ความช่วยเหลือ การนิเทศ การสอน ควบคุมการสอนของครูให้ดำเนิน ไปอย่างมีคุณภาพ					
26.	การนิเทศที่มีลักษณะเป็นกัลยาณมิตรและ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระที่ใช้ในการสอนและ ความต้องการของครู					
27.	การกำหนดแผนหรือระยะเวลาการนิเทศ ภายในอย่างเหมาะสม					
28.	การจัดกิจกรรมการนิเทศภายในอย่าง หลากหลาย					
29.	การติดตาม ตรวจสอบและประเมินงานที่ครู ได้รับมอบหมายอย่างมีประสิทธิภาพ					
30.	การทำงานร่วมกับครูผู้นิเทศและผู้รับการ นิเทศ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของครู ในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
31.	การจัดให้มีการนิเทศภายใน เพื่อพัฒนาครู โดยการร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่าง การเรียนการสอน					
32.	การจัดให้ครูร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ เป็นผู้นิเทศและผู้รับผิดชอบการนิเทศ ตามความเหมาะสมในแต่ละด้าน					
33.	การจัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอน เพื่อ ช่วยให้ครูสามารถประเมินตนเอง รู้จักตนเอง มากขึ้นรู้ว่าตนเองมีความสามารถด้านใดบ้าง และต้องการปรับปรุงด้านใดบ้าง					
34.	การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ กระตุ้นให้ครู นำผลการนิเทศมาใช้ในการพัฒนาการ เรียนการสอน					

ข้อที่	สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ	ระดับความสามารถ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
35.	การจัดการให้ครูแสดงและเผยแพร่ผลงานที่ทำ					
36.	การสร้างขวัญกำลังใจ การจัดสวัสดิการแก่ครูให้รู้สึกถึงความมั่นคง และความก้าวหน้าในวิชาชีพ					
37.	ด้านการส่งเสริมการวิจัย การพัฒนาครูด้านการวิจัยด้วยวิธีการที่หลากหลาย					
38.	การสนับสนุนให้ครูใช้วิธีการหลากหลายในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน					
39.	การพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำเอกสาร หลักฐานเกี่ยวกับการทำวิจัยชั้นเรียน					
40.	การกระตุ้นให้ครูทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน					
41.	การส่งเสริมครูผู้สอนให้มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนการสอนที่ตนรับผิดชอบ					
42.	การจัดเอกสาร คู่มือเกี่ยวกับการวิจัยในชั้นเรียนเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครู					
43.	การจัดให้มีคอมพิวเตอร์สำหรับครูทำการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต					
44.	การให้ข้อเสนอแนะ คำปรึกษาแก่ครูเกี่ยวกับการสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา การกำหนดวิธีการในการแก้ปัญหาซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการทำวิจัยในชั้นเรียน					
45.	การติดตาม ให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา พัฒนาวิธี หรือนวัตกรรมการวิจัยในชั้นเรียนของครู					

ข้อที่	สมรรถนะการบริหารงานวิชาการ	ระดับความสามารถ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
46.	การส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงบทบาทของครูในฐานะนักวิจัย ครูผู้สอน และนักพัฒนาหลักสูตรควบคู่กันไป					
47.	การรวบรวม จัดระบบข้อมูลงานวิจัยในชั้นเรียนในระดับโรงเรียน เพื่อส่งเสริมให้ครูเผยแพร่ ขยายผลการทำวิจัยในชั้นเรียน					
48.	การส่งเสริมให้ครูนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ปัญหาการเรียนการสอน ปรับปรุงหรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ					

ขอขอบพระคุณที่ท่านกรุณาใช้เวลาตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยเรื่อง
การศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษา
ตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร
สำนักงานเขตภาษีเจริญ

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

2. ผู้ตอบแบบสอบถามคือ ผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

3. แบบสอบถามนี้มี 2 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาเป็นแบบชนิดปลายเปิด เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร สำนักงานเขตภาษีเจริญ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านเป็นอย่างดี จึงขอขอบพระคุณท่านเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางระเบียบ เชี่ยวชาญ
 นิติปริญญโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
 ภาควิชาการบริหารการศึกษา
 มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง () หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวท่าน

1. ระดับการศึกษา

- () ปริญญาตรี
- () สูงกว่าปริญญาตรี

2. ประสบการณ์ในการสอน

- () ต่ำกว่า 5 ปี
- () 5-10 ปี
- () 11 ปีขึ้นไป

3. ขนาดของโรงเรียน

- () ขนาดเล็ก จำนวนนักเรียน 1-400 คน
- () ขนาดกลาง จำนวนนักเรียน 401-800 คน
- () ขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียน 801 คนขึ้นไป

ตอนที่ 2 แบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษาชนิดปลายเปิดเพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ
สมรรถนะการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการจัดการ
เรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ และด้านการส่งเสริมการวิจัย

คำชี้แจง โปรดเขียนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสมรรถนะในการบริหารด้านวิชาการระดับปฐมวัยของ
ผู้บริหารสถานศึกษาในด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาหลักสูตร ด้านการนิเทศ
และด้านการส่งเสริมการวิจัย ในโรงเรียนของท่าน

ท่านได้บริหารจัดการด้านวิชาการสำหรับเด็กระดับปฐมวัยในโรงเรียนของท่านอย่างไร

ด้านการจัดการเรียนรู้

1. ท่านคิดว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่จะทำให้ผู้บริหาร สามารถบริหารจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัยให้มี
ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย
อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการพัฒนาหลักสูตร

3. ท่านคิดว่าการบริหารหลักสูตรปฐมวัยของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้อย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. ลักษณะของหลักสูตรปฐมวัยของสถานศึกษาควรเป็นอย่างไร และควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาผู้เรียนเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. ท่านคิดว่าผู้บริหารควรมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตรระดับปฐมวัยอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการนิเทศ

6. ผู้บริหาร ควรนิเทศ ติดตาม การจัดการเรียนการสอนของครูด้วยวิธีใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

7. ท่านคิดว่ารูปแบบการนิเทศควรเป็นอย่างไร และใครควรเข้ามามีส่วนร่วมในการนิเทศการเรียนการสอนด้วย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

8. ท่านคิดว่ามีวิธีการใดที่จะทำให้ครูยอมรับ เห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับการนิเทศการเรียนการสอนของผู้บริหาร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการส่งเสริมการวิจัย

9. ท่านคิดว่าการแก้ปัญหาการเรียนการสอนและการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้กระบวนการทำวิจัย
ในชั้นเรียนสำหรับการศึกษาระดับปฐมวัยของโรงเรียนควรมีรูปแบบใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. ท่านมีวิธีการอย่างไรที่จะทำให้ครูได้ตระหนัก เห็นความสำคัญและลงมือทำการวิจัยในชั้นเรียน

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณที่ท่านกรุณาสละเวลาตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ง
หนังสือราชการ

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ-สกุล	นางระเบียบ เชี่ยวชาญ
วันเดือนปีเกิด	20 กุมภาพันธ์ 2501
สถานที่เกิด	อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	54/2 หมู่ 10 แขวงบางแวก เขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร 10160
ตำแหน่งหน้าที่การงาน	อาจารย์ 2 ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนวัดกำแพง สำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2519	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนสุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี
พ.ศ. 2522	ประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาระดับสูง (ป.กศ.สูง) เอกคณิตศาสตร์ จากวิทยาลัยครูธนบุรี กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2526	ปริญญาตรี การศึกษาระดับบัณฑิต (กศ.บ) เอกสุขศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร
พ.ศ. 2549	ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม) การบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร